

UNIVERZITA KARLOVA V PRAHE

PRÁVNICKÁ FAKULTA

**CEZHRANIČNÉ PREMIESTNENIE SÍDLA SPOLOČNOSTI V RÁMCI
EURÓPSKEJ ÚNIE**

**CROSS-BORDER TRANSFER OF THE COMPANY'S SEAT WITHIN
THE EUROPEAN UNION**

**PŘESHraniční přemístění sídla společnosti v rámci evropské
unie**

Rigorózna práca

Konzultant: prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc.

Praha, august 2013

Mgr. Ing. Daniel Molnári, PhD.

Čestné prehlásenie

Prehlasujem, že som predkladanú rigoróznú prácu vypracoval samostatne, všetky použité pramene a literatúra boli riadne citované a práca nebola využitá k získaniu iného alebo rovnakého titulu.

V Prahe, 22.08.2013

Mgr. Ing. Daniel Molnári, PhD.

Pod'akovanie

Ďakujem konzultantke rigoróznej práce prof. JUDr. Monike Pauknerovej, CSc., DSc. za odborné konzultácie a cenné rady pri vypracovaní rigoróznej práce.

Abstrakt

Možnosti cezhraničného premiestnenia sídla spoločnosti v rámci Európskej únie sú aktuálnou otázkou súčasnosti. Táto oblasť podlieha značnému vývoju. Vývoj je založený najmä na rozhodovacej činnosti Súdneho dvora Európskej únie. Posledné desaťročia bolo cezhraničné premiestnenie sídla spoločnosti predmetom kontroverzií. Hlavným dôvodom je nedostatok politickej vôle v riešení tejto otázky. Na druhej strane, niektoré dôvody súvisia s rozdielnym prístupom členských štátov a protikladmi dvoch hlavných teórií určovania osobného štatútu: inkorporačnej teórie a teórie sídla.

Predmetom rigorózneho práce je skúmanie širších súvislostí cezhraničného premiestnenia sídla spoločnosti v rámci Európskej únie v kontexte medzinárodného práva súkromného. Práca sa skladá z piatich kapitol, pričom každá sa sústreďuje na odlišné aspekty mobility spoločností.

Prvá kapitola skúma teoretické pozadie zvolenej témy a definuje základnú terminológiu. Táto časť pokračuje špecifikáciou aspektov a podmienok uznania zahraničných spoločností ako subjektov práva. Druhá kapitola približuje teórie určovania osobného štatútu, ich špecifické charakteristiky a právne princípy. Tretia kapitola sa venuje otázkam sídla spoločnosti a jeho premiestneniu v rámci Európskej únie. Táto kapitola je rozdelená na štyri časti. Prvá časť popisuje všeobecné princípy a možnosti premiestnenia sídla spoločnosti. Druhá časť sa venuje premiestneniu sídla spoločnosti z pohľadu primárneho práva Európskej únie. Tretia časť sa zameriava na premiestnenie sídla spoločnosti v kontexte sekundárneho práva Európskej únie. Záverečná časť tejto kapitoly sa sústreďuje na rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie patriacich do rámca európskeho práva spoločností. Štvrtá kapitola sa venuje európskym právnym formám spoločností. Približuje hlavné charakteristiky jednotlivých právnych foriem s dôrazom na možnosti a podmienky cezhraničného premiestnenia sídla. Posledná kapitola skúma koncept premiestnenia sídla zo/do zahraničia v zmysle českej a slovenskej právnej úpravy. Záver práce sumarizuje súčasné prostredie mobility spoločností v rámci európskych a národných právnych pravidiel.

Abstract

The possibilities of cross-border transfer of company's seat within the European Union represent contemporary issues in the European company law. Currently, there is a large development in this field. The development is mainly based on judgements of the Court of Justice of the European Union. Over the last decades, cross-border transfer of company's seat has been the subject of controversy. The main reason is the lack of political interest in this issue. On the other hand, some of arguments relate to the difference between the approaches of the member states and the controversy between two main conflicts of laws theories: the incorporation theory and the real seat theory.

The purpose of this thesis is to analyse the possibilities of cross-border transfer of company's seat within the European Union in the context of private international law. The thesis is composed of five chapters, each of them dealing with different aspects of corporate mobility.

The first part of this thesis explains the theoretical background of the topic and defines the basic terminology. This part continues with the specification of aspects and conditions as regards the recognition of foreign companies as legal subjects. The second part describes the conflict of laws theories, their specific features and legal principles. Next part addresses the issue of company's seat and its transfer within the European Union. This chapter is subdivided into four parts. Part one describes the principles and possibilities of transfer of company's seat in general. Part two deals with the transfer of the seat of the company in the view of the primary law of the European Union. Part three focuses on the transfer of company's seat in the context of the secondary law of the European Union. Final part of this chapter looks at decisions issued by the Court of Justice of the European Union related to the framework of European company law. Chapter four focuses on European legal forms of companies. This part of thesis explains the main features of each form and highlights the possibilities and conditions of cross-border transfer of the seat. Last part explores the concept of inbound and outbound cross-border transfer of company's seat in the view of Czech and Slovak law. Conclusion of this thesis summarizes the current environment of corporate mobility within the framework of European and national legal rules.

Obsah

Úvod	8
1 Teoretické východiská a vymedzenie pojmu „spoločnosť“	11
1.1 Vymedzenie pojmu	12
1.2 „Spoločnosť“ z pohľadu medzinárodného práva súkromného	15
1.3 Aspekty a podmienky uznania zahraničnej spoločnosti	16
2 Subjektivita a osobný štatút spoločnosti.....	19
2.1 Vymedzenie osobného štatútu a východiská jeho určovania.....	19
2.2 Kritéria určovania osobného štatútu	21
2.2.1 Inkorporačný princíp.....	21
2.2.2 Princíp sídla	25
2.2.3 Princíp kontroly	28
2.2.4 Konfrontácia inkorporačného princípu a princípu sídla v českom a slovenskom práve	29
3 Sídlo spoločnosti a jeho premiestnenie v rámci EÚ	33
3.1 Princípy a možnosti cezhraničného premiestnenia sídla spoločnosti	34
3.2 Premiestnenie sídla spoločnosti v zmysle primárneho práva EÚ	35
3.3 Premiestnenie sídla spoločnosti v zmysle sekundárneho práva EÚ	36
3.3.1 Smernica o cezhraničných zlúčeníach alebo splynutiach kapitálových spoločností	37
3.3.2 Návrh smernice o cezhraničnom premiestnení sídiel spoločností	42
3.4 Premiestnenie sídla spoločnosti z pohľadu judikatury Súdneho dvora EÚ	46
3.4.1 Daily Mail	46
3.4.2 Centros	50
3.4.3 Überseering	53
3.4.4 Inspire Art	58
3.4.5 Sevic.....	61
3.4.6 Cartesio	63
3.4.7 VALE.....	70
4 Nadnárodné právne formy spoločností v EÚ	78
4.1 Európska spoločnosť	79
4.2 Európske družstvo.....	82

4.3 Európske zoskupenie hospodárskych záujmov.....	85
4.4 Európska súkromná spoločnosť	86
5 Premiestnenie sídla spoločnosti podľa českého a slovenského práva – paralely a odlišnosti	90
5.1 Premiestnenie sídla zahraničnej spoločnosti do ČR.....	90
5.1.1 V zmysle aktuálnej právnej úpravy	91
5.1.2 V zmysle právnej úpravy s navrhovanou účinnosťou od 1. 1. 2014.....	94
5.2 Premiestnenie sídla zahraničnej spoločnosti do SR.....	95
5.3 Premiestnenie sídla spoločnosti do zahraničia podľa českého práva	96
5.3.1 V zmysle aktuálnej právnej úpravy	96
5.3.2 V zmysle právnej úpravy s navrhovanou účinnosťou od 1. 1. 2014.....	98
5.4 Premiestnenie sídla spoločnosti do zahraničia podľa slovenského práva	99
Záver	100
Použitá literatúra	106
Resumé.....	116

Úvod

Cezhraničné premiestnenie sídla spoločnosti je predmetom intenzívneho záujmu už niekoľko desaťročí. Napriek aktuálnosti tejto témy je v nej prítomných množstvo nezrovnalostí. Dôvodom je jej komplikovanosť a neustály vývoj. Vzhľadom na členstvo v Európskej únii (ďalej len „EÚ“) sa právna úprava v tejto oblasti nesústreďuje len na vnútroštátnej, ale aj na európskej úrovni. Dochádza tak k situácii, v rámci ktorej na seba narážajú rozdielne právne úpravy jednotlivých členských štátov. Uplatňovanie slobody usadzovania nekomplikujú len rozdielne prístupy a kritériá určovania osobného štatútu, ale aj podmienky vzniku a existencie spoločností a premiestnenia ich sídiel, určené vnútroštátnymi právnymi úpravami členských štátov. Právne prostredie sa tak stáva neprehľadné. Slobodu usadzovania na európskej úrovni zaručujú ustanovenia primárneho práva EÚ, sekundárneho práva EÚ a najmä rozhodnutia Súdneho dvora Európskej únie¹ (ďalej len „SDEÚ“). Nakoľko „prax predbehla teóriu“, inými slovami, ani primárne právo EÚ ani sekundárne právo EÚ neposkytovali odpovede na otázky, s ktorými za posledné desaťročia prichádzali spoločnosti v rámci svojej mobility do kontaktu, zohrávajú rozhodnutia SDEÚ významnú úlohu. Absencia takejto právnej úpravy je spôsobená najmä rozdielnosťou vnútroštátnych právnych úprav jednotlivých členských štátov, rozdielnosťou uplatňovaných podmienok a princípov a hlavne neochotou členských štátov vzdať sa právomoci v tejto oblasti a nachádzať spoločné riešenia. Z uvedených dôvodov to bol práve SDEÚ, ktorý musel tieto podmienky a princípy určovať a zjednocovať. Snahy o zavedenie jednotnej právnej úpravy sú známe už z minulosti. Niektoré z nich sa podarilo naplniť. Ide napríklad o inštitút nadnárodných právnych foriem spoločností alebo rad smerníc, respektíve ich návrhov, v oblasti celého spektra práva spoločností. Parciálne úsilie je možné pozorovať aj v prístupoch členských štátov. Hybnou silou je rozhodovacia činnosť SDEÚ. Tento trend možno predpokladať aj v budúcnosti. Pokiaľ bude existovať skutočná snaha

¹ Vzhľadom na zmeny, ktoré priniesla Lisabonská zmluva je z dôvodu jednotnosti v celom texte tejto rigoróznejšej práce použitý pojem „Súdny dvor Európskej únie“, resp. jeho skratka, a to aj v prípadoch, keď sa nazýval Európskym súdnym dvorom.

o naplnenie cieľov a zámerov vnútorného trhu, nebude možné zotrvať na nečinnosti a vyvíjať reštrikcie výkonu slobody usadzovania spoločností.

Predmetom rigorózneho práce je skúmanie širších súvislostí cezhraničného premiestnenia sídla spoločnosti v rámci EÚ v kontexte medzinárodného práva súkromného. Cieľom práce je získanie poznatkov o možnostiach, podmienkach a princípoch cezhraničného premiestnenia sídla spoločnosti v rámci EÚ. Na základe vymedzenia pojmu „spoločnosť“ z viacerých aspektov definovať postavenie spoločnosti ako subjektu práva spôsobilého byť nositeľom práv a povinností a vlastným konaním nadobúdať práva a brať na seba povinnosti. Na pozadí hlavných princípov určovania osobného štatútu spoločnosti analyzovať ich aplikáciu ako hraničných ukazovateľov v kontexte výhod a nevýhod, ktoré prinášajú. Analýzou súčasného stavu práva EÚ priniesť poznatky o existujúcich možnostiach premiestnenia sídla spoločnosti, stanovených podmienkach, obmedzeniach a princípoch. Skúmaním právnej úpravy premiestnenia sídla spoločnosti v zmysle vnútroštátnych právnych poriadkov vybraných členských štátov a ich následnou komparáciou poukázať na paralely a odlišnosti jednotlivých právnych úprav a zvolených prístupov.

Práca je systematicky členená do piatich kapitol. Venuje sa, popri prevažne európskom rozmere zvolenej témy, aj právnej úprave na vnútroštátnej úrovni vybraných členských štátov. Práca uvedené právne úpravy analyzuje a porovnáva. Prvá kapitola sa zameriava na teoretické východiská a vymedzenie pojmu „spoločnosť“. Definuje postavenie spoločnosti v kontexte medzinárodného práva súkromného a analyzuje aspekty a podmienky uznania zahraničnej spoločnosti. Druhá kapitola je venovaná osobnému štatútu spoločnosti, jeho vymedzeniu, východiskám a kritériám jeho určovania. V tretej kapitole práca analyzuje princípy a možnosti cezhraničného premiestnenia sídla spoločnosti v zmysle primárneho práva EÚ, sekundárneho práva EÚ ako aj z pohľadu judikatúry SDEÚ. Štvrtá kapitola popisuje možnosti premiestnenia sídla spoločnosti v kontexte nadnárodných právnych foriem spoločností v EÚ. Piata kapitola je zameraná na analýzu a komparáciu právnych úprav premiestnenia sídla spoločnosti (právnickej osoby) z pohľadu českej a slovenskej právnej úpravy. V rámci českej právnej úpravy sa zameriava tak na aktuálnu právnu úpravu, ako aj na právnu úpravu s navrhovanou účinnosťou od 1.1.2014. Kapitoly rigorózneho práce sú v snahe

poskytnúť ucelené poznatky o zvolenej téme systematicky usporiadané a tvoria ucelený rámec získaných poznatkov.

1 Teoretické východiská a vymedzenie pojmu „spoločnosť“

Všeobecná definícia za subjekt práva považuje každého, komu je adresovaná právna norma.² Subjektmi práva sú osoby v právnom zmysle, a teda osoby, ktoré právo za osoby uznáva. Právna teória osoby rozdeľuje na fyzické osoby a právnické osoby. Subjekty práva môžu vstupovať do právnych vzťahov pod podmienkou, že majú právnu subjektivitu. Právnu subjektivitu právo priznáva nielen fyzickým osobám, ale aj právnickým osobám. Právnické osoby sú v medziach ustanovených právnym poriadkom spôsobilé byť nositeľmi práv a povinností.³ Právna subjektivita je výrazom právnej samostatnosti.⁴ Právnická osoba koná prostredníctvom svojich orgánov. V zmysle právnej teórie však príslušný orgán právnickej osoby nekoná ako jej zástupca, ale prostredníctvom svojich orgánov koná priamo právnická osoby. Z toho jasne vyplýva spôsobilosť právnickej osoby na právne úkony.⁵ Pri právnických osobách je ich právna subjektivita umelá vlastnosť vytvorená právnym poriadkom, ktorú má len ten subjekt, ktorému ju platné právo priznáva.⁶ Právnická osoba má podobne ako fyzická osoba okrem spôsobilosti na práva a povinnosti aj spôsobilosť na právne úkony. Vzhľadom na to je aj právnická osoba spôsobilá vlastným konaním nadobúdať práva a brať na seba povinnosti. Na rozdiel od fyzických osôb, právnické osoby nadobúdajú tieto spôsobilosti súčasne a súčasne o ne aj prichádzajú. Spoločným znakom týchto subjektov práva z pohľadu medzinárodného práva súkromného a práva medzinárodného obchodu je skutočnosť, že jednotlivé právne úpravy riešia ich vznik, činnosť a zánik osobitnými právnymi predpismi.⁷

² Ottová, E. Teória práva. Bratislava : Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK v Bratislave, 2005, s. 196.

³ Jakúbeková Dulaková, D. Subjekty práv a povinností. In Lazar, J. a kol. Občianske právo hmotné 1. Bratislava : IURA EDITION, 2010, s. 162.

⁴ Pelikánová, I. Subjekt v obchodnom právu. Právo a podnikání. 1993, 2(2), s. 9.

⁵ Singer, E. Právo v zahraničnom obchode. 2. přepracované a rozšířené vydání. Praha : Orbis, 1966, s. 44.

⁶ Kučera, Z. Mezinárodní právo soukromé. 5. opravené a doplněné vydání. Brno : Doplněk, 2001, s. 248.

⁷ Strážnická, V. Určovanie lex personalis právnických osôb v medzinárodnom obchode. Právní obzor. 1970, 53(9), s. 792.

1.1 Vymedzenie pojmu

Medzinárodné právo súkromné vymedzuje pojem „spoločnosť“ širokospektrálne a zahŕňa v ňom v podstate všetky formy združenia osôb a majetku, nehládajúc na ich právnu formu alebo účel, ku ktorému boli zriadené. Prevažne ide o právnické osoby, avšak je možné stretnúť sa aj s výkladom, ktorý pod tento pojem podradí aj združenia, ktoré právnickými osobami nie sú.⁸ Združenie osôb totiž nemusí mať vždy charakter právnickej osoby. Táto skutočnosť môže nastať v prípade, ak sa osoby združia za právne irelevantným účelom alebo za účelom síce právne relevantným (napr. uzavretím zmluvy o združení), avšak bez toho, aby tým vznikla právnická osoba ako nový subjekt práva. Pri skúmaní danej problematiky sa už tradične dôraz kladie na obchodné spoločnosti, a teda združenia zameriavajúce sa na obchodné činnosti.⁹ Obchodné spoločnosti sa od iných právnických osôb odlišujú tým, že predstavujú formalizované združenie osôb, ktoré spočíva na zmluvnom základe, s cieľom naplnenia určitého, vopred dohodnutého a zákonom aprobovaného účelu.¹⁰

V zmysle vnútroštátneho práva pojem „spoločnosť“ vo svojom najširšom význame priamo vymedzená nie je. Právna teória aj právne predpisy občianskeho a obchodného práva však vymedzujú pojem „právnická osoba“. Právna teória chápe právnickú osobu ako umelo vykonštruovanú, právom alebo na základe práva vytvorenú fiktívnu osobu. Právnická osoba je organizácia osôb alebo majetku, ktorá má právom priznanú právnu subjektivitu.¹¹ V zmysle právnej úpravy podľa ustanovenia § 18 ods. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů (ďalej len „český ObčZ“) a zhodne v zmysle ustanovenia § 18 ods. 2 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „slovenský ObčZ“), právnickými osobami sú združenia fyzických alebo právnických osôb, účelové združenia majetku, jednotky územnej samosprávy a iné subjekty, o ktorých to

⁸ Pauknerová, M. Společnosti v mezinárodním právu soukromém. Praha : Karolinum, 1998, s. 20-21.

⁹ Prusák, J. Teória práva. Bratislava : Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK v Bratislave, 2001, s. 281.

¹⁰ Bartošiková, M. Kapitola 1. Pojem. In Eliáš, K., Pokorná, J., Bartošiková, M. a kol. Kurs obchodního práva. Právnické osoby jako podnikatelé. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 6-7.

¹¹ Ottová, E. Teória práva. Bratislava : Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK v Bratislave, 2005, s. 198.

ustanovuje zákon. Podľa českého ObčZ a slovenského ObčZ majú právnické osoby, rovnako ako fyzické osoby, spôsobilosť mať práva a povinnosti, pričom spôsobilosť ich nadobúdať môže byť obmedzená len zákonom. Podrobnejšiu a ucelenejšiu definíciu právnickej osoby obsahuje zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (ďalej len „nový český ObčZ“), ktorú v § 20 ods. 1 vymedzuje ako „organizovaný útvar, o ktorom zákon stanoví, že má právnu osobnosťou, alebo ktorého právnu osobnosť zákon uzná“.¹² Právnu osobnosť má právnická osoba od svojho vzniku až do svojho zániku. Právnickú osobu je možné založiť vo verejnom alebo súkromnom záujme, pričom jej povaha sa posudzuje podľa jej hlavnej činnosti. Štát sa v oblasti súkromnoprávných vzťahov považuje za právnickú osobu. Nový český ObčZ zaraďuje pod právnické osoby tiež korporácie, ktoré ako právnickú osobu vytvára spoločenstvo osôb. Ďalej zavádza pojem spolok ako samosprávny a dobrovoľný zväzok, ktorý môžu založiť aspoň tri osoby vedené spoločným záujmom. Právnickou osobou je tiež fundace vytvorená majetkom vyčleneným k určitému účelu. K trvalej službe spoločensky alebo hospodársky užitočnému účelu je možné založiť nadáciu, nadačné fondy. Právnickou osobou je aj ústav založený za účelom prevádzky spoločensky alebo hospodársky užitočných činností.

V zmysle ustanovenia § 56 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník ve znění pozdějších předpisů (ďalej len „český ObchZ“) sú obchodné spoločnosti právnickými osobami založenými za účelom podnikania. Spoločnosťami sú verejná obchodná spoločnosť, komanditná spoločnosť, spoločnosť s ručením obmedzeným, akciová spoločnosť, európska spoločnosť a európske hospodárske záujmové združenie. Družstvo je v zmysle ustanovenia § 221 a nasl. českého ObchZ tiež právnickou osobou definovanou ako spoločenstvo neuzavretého počtu osôb založené za účelom podnikania alebo zabezpečenia potrieb svojich členov. Obdobné definície ponúka aj zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „slovenský ObchZ“). Český ObchZ ani slovenský ObchZ obchodné spoločnosti priamo nedefinuje. Ako uvádza Bartošíková, táto absencia vyplýva najmä z dôvodu rozdielnosti jednotlivých foriem obchodných spoločností. Vzhľadom na to je značne komplikované,

¹² § 20 ods. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Pozn.: Právna osobnosť je v zmysle § 15 ods. 1 uvedeného zákona spôsobilosť mať v medziach právneho poriadku práva a povinnosti.

ak nie nemožné, poskytnúť jednotnú všeobecnú definíciu obchodnej spoločnosti. Právne predpisy obchodného práva obchodnú spoločnosť iba charakterizujú.¹³ Súčasťou veľkej novely súkromného práva v Českej republike (ďalej aj „ČR“) je aj zákon č. 90/2012 Sb. o obchodných spoločnostiach a družstvách (zákon o obchodných korporáciách, ďalej len „ZOK“), ktorý v § 1 obchodné korporácie vymedzuje ako obchodné spoločnosti a družstvá. Delenie obchodných spoločností zostáva rovnaké. Družstvá sa v zmysle ustanovenia § 1 ods. 3 ZOK delia na družstvo a európsku družstevnú spoločnosť.

Medzi právnické osoby, okrem už uvedených, je možné ďalej zaradiť aj rôzne nadácie, rozpočtové a príspevkové organizácie, občianske združenia, akými sú spolky, spoločnosti, zväzy, hnutia, kluby a pod. Okrem právnických osôb z oblasti súkromného práva existujú aj právnické osoby z oblasti verejného práva. Takýmito právnickými osobami sú štát, jednotky územnej samosprávy, jednotky záujmovej samosprávy, politické strany a hnutia a iné. Ako uvádza Pauknerová, problematika medzinárodného práva súkromného je pri iných právnických osobách ako sú obchodné spoločnosti a družstvá značne obmedzená. Napriek tomu existujú rozhodnutia zahraničných súdov, kde ako subjekt vystupuje napr. klub či nadácia. Ako ďalej konštatuje, vo vzťahoch so zahraničím, teda v kontexte medzinárodného práva súkromného, môžu vystupovať tiež subjekty, ktoré za právnické osoby nepovažujeme (samozrejme v závislosti od príslušného právneho poriadku).¹⁴

Pojem „spoločnosť“ vymedzuje primárne právo Európskej únie. Čl. 54 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ďalej len „ZFEÚ“) spoločnosti definuje ako spoločnosti (vrátane družstiev a iných právnických osôb) založené podľa občianskeho alebo obchodného práva s výnimkou neziskových organizácií. Napriek tomu, že primárne právo obsahuje ustanovenia, ktoré vymedzujú, čo pod pojem „spoločnosť“ zahŕňa, nie je možné hovoriť o detailnej definícii tohto pojmu. Cieľom tohto širokého vymedzenia je zrejme snaha zahrnúť pod tento pojem rôznorodé spoločnosti verejného a súkromného práva, rešpektujúc pritom rozdielnosť jednotlivých národných právnych úprav.

¹³ Bartošíková, M. Kapitola 1. Pojem. In Eliáš, K., Pokorná, J., Bartošíková, M. a kol. Kurs obchodního práva. Právnické osoby jako podnikatelé. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 5.

¹⁴ Pauknerová, M. Společnosti v mezinárodním právu soukromém. Praha : Karolinum, 1998, s. 22.

1.2 „Spoločnosť“ z pohľadu medzinárodného práva súkromného

Definovať postavenie spoločnosti v kontexte medzinárodného práva súkromného znamená v podstate vymedzenie jej interakcie vo vzťahu s medzinárodným prvkom. Existuje mnoho spôsobov ilustrácie medzinárodného (cudzieho) prvku. Medzinárodný prvok môže spočívať v situácii, keď spoločníkom v danej spoločnosti je zahraničná osoba, kontrola nad spoločnosťou je sústredená v rukách zahraničnej osoby, úkony súvisiace s existenciou spoločnosti (založenie, vznik a pod.) sa môžu uskutočniť v rozdielnych štátoch, spoločnosť môže vyvíjať svoju činnosť v inom štáte ako v tom, v ktorom má svoje sídlo a pod. Zásadnou otázkou je posudzovanie a určovanie rozhodného práva. Riešenie tejto otázky je zaradené do problematiky medzinárodného práva súkromného. Pri rozhodovaní medzi právnymi poriadkami jednotlivých štátov dochádza spravidla ku kolízii jednotlivých právnych poriadkov a z toho dôvodu sa normy, ktoré určujú rozhodné právo označujú kolíznymi normami.¹⁵ Funkciou kolíznej normy je stanoviť, ktorý z právnych poriadkov účastníkov súkromnoprávneho vzťahu s medzinárodným prvkom sa použije. Kolízna norma pritom neobsahuje vecnoprávnu úpravu, t. z. nestanovuje práva a povinnosti pre účastníkov právneho vzťahu. Kolízna norma prikazuje použitie iných noriem a ohraničuje oblasť ich použitia.¹⁶

V určitom rozsahu bývajú do medzinárodného práva súkromného popri kolíznych normách zaradované aj materiálnoprávne normy určené pre úpravu vzťahov s medzinárodným prvkom. Vzťahy spoločnosti s medzinárodným prvkom sú zvonka vymedzené normami medzinárodného práva verejného. Okrem toho tieto vzťahy regulujú aj normy cudzineckého práva upravujúce postavenie cudzincov v súkromnoprávných vzťahoch a imperatívne normy presadzujúce svoju aplikáciu bez ohľadu na to, či sú tieto normy súčasťou práva, na ktoré odkazuje kolízna norma.¹⁷

¹⁵ Pauknerová, M. Společnosti v mezinárodním právu soukromém. Praha : Karolinum, 1998, s. 25.

¹⁶ Blížšie: Kučera, Z. Mezinárodní právo soukromé. 5. opravené a doplněné vydání. Brno : Doplněk, 2001, s. 93 a nasl.

¹⁷ Pauknerová, M. Společnosti v mezinárodním právu soukromém. Praha : Karolinum, 1998, s. 25-26.

1.3 Aspekty a podmienky uznania zahraničnej spoločnosti

Uznanie je vo svojom všeobecnom význame základným pojmom v medzinárodnom práve súkromnom. Používa sa nielen v súvislosti s uznaním zahraničných spoločností, ale aj s uznaním cudzích rozhodnutí. Hlavnou otázkou sú podmienky a predpoklady uznania spoločnosti, ktorá má právnu subjektivitu v zmysle zahraničného právneho poriadku v štáte, v ktorom spoločnosť vyvíja svoju činnosť.¹⁸ Ako uvádza Pauknerová, zahraničná spoločnosť nemusí byť nutne právnickou osobou a napriek tomu môže vystupovať v právnych vzťahoch. Ide o útvary s obmedzenou právnu subjektivitou. Platné české aj slovenské právo¹⁹ pre ne používa pojem „iná než fyzická osoba“.²⁰

Uznanie spoločnosti je možné chápať v dvoch zmysloch, a to v kolíznoprávnom zmysle a v zmysle cudzineckého práva. Kolíznoprávne poňatie predstavuje aplikáciu kolíznej normy, ktorá následne určuje rozhodné právo. Rešpektovanie skutočnosti, že spoločnosť podľa rozhodného cudzieho práva vznikla a má právnu subjektivitu znamená jej uznanie. V zmysle cudzineckého práva sa uznanie viaže na otázku, či spoločnosť bola v danom zahraničnom štáte založená v súlade s platnými právnymi predpismi a či v súlade s nimi aj vznikla. Uznanie spoločnosti tak predstavuje vo svojej podstate uznanie účinkov cudzieho aktu, ktorý bol základom jej vzniku.²¹ Strážnická konštatuje, že prevažná časť štátov uznáva právnu spôsobilosť zahraničných právnických osôb bez špecifických podmienok, ak nadobudli právnu spôsobilosť podľa právneho poriadku štátu, na území ktorého vznikli.²²

Právna úprava uznania zahraničných osôb je obsiahnutá tak v českom ObchZ ako aj v slovenskom ObchZ. V oboch právnych úpravách je zahraničnou osobou fyzická osoba s bydliskom alebo právnická osoba so sídlom mimo územia Českej republiky, resp. Slovenskej republiky (ďalej aj „SR“). Zahraničné právnické osoby

¹⁸ Pauknerová, M. Společnosti v mezinárodním právu soukromém. Praha : Karolinum, 1998, s. 51.

¹⁹ Napr. § 22 českého ObchZ alebo slovenského ObchZ.

²⁰ Pauknerová, M. K pojmu uznání zahraničních právnických osob. Právník. 1997, 136(10-11), s. 853.

²¹ Pauknerová, M. Společnosti v mezinárodním právu soukromém. Praha : Karolinum, 1998, s. 52.

²² Strážnická, V. Určovanie lex personalis právnických osôb v medzinárodnom obchode. Právny obzor. 1970, 53(9), s. 798.

môžu na území Českej republiky aj Slovenskej republiky podnikat' za rovnakých podmienok a v rovnakom rozsahu ako české, resp. slovenské osoby.²³ Podľa ustanovenia § 22 českého ObchZ aj slovenského ObchZ, ak má iná než fyzická zahraničná osoba právnu spôsobilosť v zmysle právneho poriadku, podľa ktorého bola založená, má právnu spôsobilosť aj v zmysle českého, resp. slovenského právneho poriadku. Vnútorné právne pomery a ručenie jej členov alebo spoločníkov za jej záväzky sa spravuje právnym poriadkom, podľa ktorého bola táto osoba založená. V zmysle ustanovenia § 23 českého ObchZ a rovnako aj slovenského ObchZ sa zahraničné osoby považujú za podnikateľa, ak majú právo podnikat' v zahraničí. Toto ustanovenie výslovne uznáva zahraničné osoby za podnikateľov v zmysle vnútroštátneho práva.

Nový český ObčZ pojem „zahraničná osoba“ vymedzuje v § 3024 ods. 1 a považuje za ňu človeka s bydliskom alebo právnickú osobu so sídlom mimo územia Českej republiky. Podľa ods. 2, ak má iná než fyzická osoba právnu spôsobilosť v zmysle právneho poriadku, podľa ktorého bola založená, má ju aj podľa českého právneho poriadku. Jej vnútorné pomery a ručenie jej členov alebo spoločníkov za jej dlhy sa rovnako tak riadia právnym poriadkom, podľa ktorého bola osoba založená.

Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním ve znění pozdějších předpisů (ďalej len „český ZMPS“) a obdobne zákon č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom v znení neskorších predpisov (ďalej len „slovenský ZMPS“) upravujú v § 32 postavenie cudzincov, ktorí majú v oblasti svojich osobných a majetkových práv rovnaké práva a povinnosti ako českí, resp. slovenskí občania. V prípade, ak cudzí štát nakladá s českými, resp. so slovenskými občanmi inak ako so svojimi príslušníkmi, môžu české, resp. slovenské orgány rozhodnúť, že uvedené ustanovenie sa nepoužije. Pauknerová uvádza, že v súčasnosti sa

²³ V prípade, ak zahraničná osoba koná v rámci svojej podnikateľskej činnosti a uzaviera zmluvy bez pomoci svojej organizačnej zložky v Českej republike, resp. Slovenskej republike, toto konanie sa nepovažuje za podnikanie na území Českej republiky, resp. Slovenskej republiky. Ide predovšetkým o uzatváranie zmlúv, ktorých režim sa bude spravovať medzinárodným právom súkromným. Bližšie: Štenglová, I., Pliva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 13. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2010, s. 57 a nasl.; Patakyová, M. a kol. Obchodný zákonník. Komentár. 2. aktualizované vydanie. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 51 a nasl.

už teda reciprocita priamo nevyžaduje, ale posúdenie tejto otázky je ponechané na zvážení príslušného orgánu.²⁴ Uvedené ustanovenia platia obdobne aj pre právnické osoby. Okrem uvedených ustanovení je otázka uznania zahraničnej spoločnosti upravená niekoľkými bilaterálnymi a multilaterálnymi zmluvami, ktorých je Česká republika, resp. Slovenská republika zmluvnou stranou. Ustanovenia riešiace otázku uznania zahraničných spoločností obsahuje aj primárne právo Európskej únie. V zmysle čl. 54 ZFEÚ sa so spoločnosťami založenými podľa právnych predpisov členského štátu a ktoré majú svoje sídlo, ústredie alebo hlavné miesto podnikateľskej činnosti v rámci EÚ zaobchádza rovnako, ako s fyzickými osobami, ktoré sú príslušníkmi členských štátov.

²⁴ Pauknerová, M. K pojmu uznání zahraničních právnických osob. Právník. 1997, 136(10-11), s. 853.

2 Subjektivita a osobný štatút spoločnosti

Otázka subjektivity právnických osôb bola už z časti zmienená v predchádzajúcej kapitole. Subjektivita právnickej osoby je jej spôsobilosť mať práva a povinnosti a spôsobilosť na právne úkony. Subjektom medzinárodného práva súkromného môžu však byť aj spoločnosti bez právnej subjektivity alebo s obmedzenou právnou subjektivitou. Podmienky nadobudnutia a straty právnej spôsobilosti právnickej osoby upravujú právne poriadky jednotlivých štátov rozdielne.²⁵ Podmienky nadobudnutia aj rozsah právnej spôsobilosti vymedzuje osobný zákon – lex personalis. Osobný zákon predstavuje rozhodné hmotné právo, ktoré upravuje právne pomery právnickej osoby. Upravuje všeobecné otázky spojené so vznikom a zánikom právnickej osoby a rovnako tak aj špecifické otázky týkajúce sa jej právnej subjektivity, vnútorných vzťahov a pod. Osobný zákon rozhoduje aj o tom, či je konkrétna spoločnosť právnickou osobou alebo nie, a teda tiež o tom, či je takáto spoločnosť subjektom spôsobilým nadobúdať práva a brať na seba povinnosti a konať právne relevantným spôsobom.²⁶

2.1 Vymedzenie osobného štatútu a východiská jeho určovania

Pojem „štatút“ sa v medzinárodnom práve súkromnom používa na označenie právneho poriadku, ktorým sa riadi určitý právny vzťah alebo určitá otázka. V oblasti záväzkových vzťahov sa pojem „štatút“ používa na označenie právneho poriadku, ktorý upravuje vzájomné práva a povinnosti účastníkov daného záväzkového vzťahu. Vecným štatútom je právny poriadok upravujúci vecné práva k určitej veci. Osobný štatút predstavuje právny poriadok upravujúci právne pomery a následky spojené s osobnými vlastnosťami určitej osoby, prevažne jej právnu spôsobilosť a vo vzťahu k právnickým osobám aj jej vnútorné pomery a vzťahy.²⁷ Osobný štatút je pojem, ktorý sa obdobne

²⁵ Valentovič, Z. K rozsahu pôsobnosti princípu legis patriae pri posudzovaní spôsobilosti osôb na práva a na právne úkony. Právni obzor. 1968, 51 (2), s. 111.

²⁶ Strážnická, V. Určovanie lex personalis právnických osôb v medzinárodnom obchode. Právny obzor. 1970, 53(9), s. 795, 799.

²⁷ Kučera, Z. Mezinárodní právo soukromé. 5. opravené a doplněné vydání. Brno : Doplněk, 2001, s. 118-119.

ako k fyzickým osobám viaže aj k právnickým osobám. Osobný štatút právnickej osoby predstavuje právny stav vyplývajúci z právnych skutočností charakterizujúcich určitú spoločnosť ako právnickú osobu. Je možné ho taktiež definovať ako právnu kategóriu, do ktorej v dôsledku skutočností sprevádzajúcich jej vznik, činnosť a zánik príslušná spoločnosť patrí.²⁸

Všeobecne je teda možné osobný štatút v kontexte medzinárodného práva súkromného vymedziť ako právny poriadok určitého štátu upravujúci príslušnú oblasť súkromnoprávných vzťahov obsahujúcu medzinárodný prvok.²⁹ Široké vymedzenie osobného štatútu sleduje cieľ, aby sem spadali rôznorodé otázky spojené s určitou osobou. Napriek tomu má aj osobný štatút svoje hranice, za ktorými sa na posúdenie danej otázky použije iné kritérium.³⁰ Osobný štatút najmä určuje formu spoločnosti, ktorú je možné z daného právneho poriadku odvodiť. Tieto formy sa s výnimkou nadnárodných spoločností od seba v závislosti od jednotlivých národných úprav odlišujú.³¹

Určovanie osobného štatútu komplikuje skutočnosť, že kolízne úpravy jednotlivých štátov nie sú totožné. Dochádza k stretu právneho poriadku štátu pôvodu spoločnosti s právnym poriadkom štátu, v ktorom má spoločnosť svoje skutočné sídlo. Kolízne normy obsahujú dve základné kritériá, a to kritérium inkorporačné, určujúce rozhodné právo podľa právneho poriadku, na základe ktorého bola spoločnosť zriadená a kritérium sídla, určujúce rozhodné právo toho štátu, na území ktorého má spoločnosť svoje skutočné sídlo. Uvedené dve kritéria určovania osobného štatútu spoločnosti vychádzajú z duality poňatia spoločnosti z hľadiska zmluvného a inštitucionálneho. Vo všeobecnosti platí záver, že popri sebe existujú ako pravidlá kontraktuálneho typu, tak pravidlá inštitucionálneho typu. Nie je možné plošne prehlásiť, ktoré z uvedených pravidiel prevažuje. V oblasti medzinárodného práva súkromného sa zmluvné kritérium nazýva inkorporačný princíp a inštitucionálne kritérium princípom sídla. Kolíznoprávna

²⁸ Strážnická, V. Určovanie lex personalis právnických osôb v medzinárodnom obchode. Právny obzor. 1970, 53(9), s. 795.

²⁹ Kučera, Z. Mezinárodní právo soukromé. 7. vydání. Brno : Doplněk, 2009, s. 129.

³⁰ Pauknerová, M. Společnosti v mezinárodním právu soukromém. Praha : Karolinum, 1998, s. 28-29.

³¹ Dědič, J., Čech, P. Evropské právo společností. Praha : BOVA Polygon, 2004, s. 31-32.

úprava vo vzťahu k fyzickým osobám a právnickým osobám vychádza zo spoločného základu. Pôvodne sa pre spoločnosti aplikovali pravidlá súvisiace s fyzickými osobami. Postupne sa však tieto pravidlá modifikovali. Je možné nájsť mnoho analógií spoločných pre všetky subjekty. Potvrdzujú to kritériá určovania súdnej právomoci a príslušnosti, možnosti pohybu (premiestňovania) a iné. Na druhej strane však existuje aj niekoľko odlišností, vďaka ktorým nie je možné fyzické osoby a právnické osoby stotožňovať.³²

2.2 Kritéria určovania osobného štatútu

Spoločnosť je právnym poriadkom umelo vytvorený subjekt a vzhľadom na to je jej existencia na tomto právnom poriadku závislá. Zmluvný vzťah medzi zakladateľmi spoločnosti predstavuje jej právny základ. Osobný štatút spoločnosti je možné určiť na základe hraničných ukazovateľov.³³ Posudzovaniu osobného štatútu právnickej osoby a jej subjektivity je potrebné venovať náležitú pozornosť. Je nevyhnutné správne určiť, ktorým právnym poriadkom sa uvedené otázky budú spravovať. Rozhodné právo sa v závislosti od konkrétneho právneho poriadku určuje na základe rôznych hraničných ukazovateľov.³⁴ V súčasnosti existujú (popri iných) tri základné princípy určovania osobného štatútu spoločnosti, a to princíp inkorporačný, princíp sídla a princíp kontroly.³⁵

2.2.1 Inkorporačný princíp

V zmysle inkorporačného princípu je osobným štatútom a teda rozhodným právom spoločnosti právny poriadok toho štátu, podľa ktorého bola spoločnosť založená. Inými slovami, zakladatelia spoločnosti majú právo voľby štátu, v ktorom

³² Pauknerová, M. Společnosti v mezinárodním právu soukromém. Praha : Karolinum, 1998, s. 30-33.

³³ Dědič, J., Čech, P. Evropské právo společností. Praha : BOVA Polygon, 2004, s. 33.

³⁴ Lysina, P. Časť V. Subjekty medzinárodného práva súkromného. In Štefanková, N., Lysina, P. a kol. Medzinárodné právo súkromné. 1. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2011, s. 245.

³⁵ Princíp inkorporačný a princíp sídla sa v právnych poriadkoch objavujú často, avšak princíp kontroly len ojedinele. V súčasnosti sa už princíp kontroly nepovažuje za alternatívu k dvom hlavným princípom určovania osobného štatútu spoločnosti. Napriek tomu ho táto práca z dôvodu komplexnosti medzi princípy určovania osobného štatútu zaraďuje. Bližšie v kap. 2.2.3.

spoločnosť založia a tým v podstate aj právneho poriadku vzťahujúceho sa na úpravu vzťahov spoločnosti.³⁶ V zmysle inkorporačného princípu, ak je spoločnosť platne založená v súlade s právnym poriadkom v jednom štáte je vo všeobecnosti uznaná aj v ostatných štátoch.³⁷ Zvolený právny poriadok je rozhodným v otázke uznania tejto spoločnosti v krajine, v ktorej prevádzkuje svoju činnosť. Jej uznaniu v inom štáte pritom nebráni ani premiestnenie jej sídla, to znamená, ani premiestnením svojho sídla spoločnosť nestráca svoju identitu.³⁸ V prípade, ak právny poriadok štátu, v ktorom bola spoločnosť založená aplikuje systém zápisu spoločnosti do príslušného registra, potom je hraničným ukazovateľom v registri zapísané sídlo. V prípade, ak obdobný zápis neexistuje, vychádza sa zo sídla štatutárneho, teda uvedeného v zakladateľských dokumentoch. Uvedený hraničný ukazovateľ je jednoducho zistiteľný a stabilný, nakoľko sa nemení ani v prípade presunu podnikania do iného štátu. V tomto zmysle poskytuje dostatočnú právnu istotu.³⁹ Pôvod inkorporačnej teórie pochádza z Anglicka, ktoré bolo v 18. storočí významnou koloniálnou veľmocou. Nakoľko vyvíjalo svoje obchodné aktivity aj vo svojich kolóniách, bolo potrebné vlastným anglickým spoločnostiam poskytovať dostatočnú ochranu. Inkorporačný princíp zaručoval spoločnostiam určitú formu právnej istoty. Anglické spoločnosti boli zakladané podľa právnych predpisov anglického práva a v prípade, ak prevádzkovali svoju činnosť kdekoľvek za hranicami, naďalej zostávali pod ochranou domáceho práva.⁴⁰

Inkorporačný princíp je pre spoločnosti výhodný z právneho aj ekonomického hľadiska. Z právneho hľadiska predstavuje zvolené právo záruku právnej istoty a predvídateľnosti.⁴¹ Liberálny charakter tejto teórie je výhodný aj z pohľadu ekonomického. Ako uvádza Rammelloo, inkorporačný princíp je najvhodnejší na

³⁶ Rammelloo, S. *Corporations in Private International Law*. Oxford : Oxford University Press, 2001, s. 16.

³⁷ Schulz, M. *European Challenges for German Law: An Analysis of the Recent Jurisprudence of the European Court of Justice on the Freedom of Establishment and its Impact on German Corporate Law and Conflict of Laws*. In Miller, M. A., Zumbansen, P. C. (ed.) *Annual of German & European Law: Vol. II/III*. New York, Oxford : Berghahn, 2006, s. 134.

³⁸ Pauknerová, M. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha : Karolinum, 1998, s. 71.

³⁹ Dědič, J., Čech, P. *Evropské právo společností*. Praha : BOVA Polygon, 2004, s. 33-34.

⁴⁰ Pauknerová, M. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha : Karolinum, 1998, s. 71-72.

⁴¹ Drury, R. R. *The Regulation and Recognition of Foreign Corporations: Responses to the „Delaware Syndrome“*. Cambridge Law Journal. 1998, 57(1), s. 168.

dosiahnutie cieľov jednotného trhu.⁴² Dôvodom je najmä skutočnosť, že zrovnoprávňuje zahraničné a domáce spoločnosti.⁴³ Vo všeobecnosti je možné konštatovať, že štáty vychádzajúce z inkorporačného princípu poskytujú spoločnostiam vďaka liberálnejšej právnej úprave viac slobody podnikania, a tým sú aj opatrenia obmedzujúce premiestnenie sídla spoločnosti miernejšie než pri štátoch vychádzajúcich z princípu sídla.⁴⁴ Právna istota spočíva najmä v trvalom a pomerne jednoduchom určení osobného štatútu spoločnosti. Je považovaný za princíp rešpektujúci slobodnú vôľu strán. Ďalšou výhodou inkorporačného princípu je zachovanie právnej subjektivity spoločnosti aj v prípade premiestnenia jej sídla. Vzhľadom na to sa budú vnútorné vzťahy aj naďalej riadiť právnym poriadkom, v zmysle ktorého bola spoločnosť založená.⁴⁵

Okrem uvedených výhod má však inkorporačná teória aj svoje nevýhody. Jednou z hlavných je jej nevhodnosť v prípadoch, v ktorých sa právny poriadok štátu, podľa ktorého bola spoločnosť založená odlišuje od právneho poriadku štátu, v ktorom má spoločnosť svoje faktické sídlo.⁴⁶ Štatutárne sídlo, ako kritérium, nepriamo umožňuje zakladateľom spoločnosti voľbu osobného štatútu umiestnením jej sídla na území štátu, ku ktorému nemá žiadnu reálnu väzbu.⁴⁷ Snaha o atraktivitu podnikateľského prostredia v niektorých krajinách môže následne vplývať na správanie zákonodarcov. Cieľom je vytvorenie čo najjednoduchšieho právneho prostredia, ktoré by malo za následok prílev spoločností na územie daného štátu. Takéto správanie býva označované pojmom „závody ku dnu“.⁴⁸ Tieto a podobné opatrenia môžu viesť k vytváraniu tzv. „schránkových spoločností“. Prispievajú tým k sústreďovaniu dôležitých a často kontroverzných obchodných transakcií vo fiktívnych spoločnostiach

⁴² Rammello, S. *Corporations in Private International Law*. Oxford : Oxford University Press, 2001, s. 17.

⁴³ Timmerman, L. Sitzverlegung von Kapitalgesellschaften nach niederländischem Recht und die 14. EU-Richtlinie. *Zeitschrift für Unternehmens und Gesellschaftsrecht*. 1999, 28(1-2), s. 154.

⁴⁴ Salač, J., Doležil, T. Aktuální otázky svobody usazování (podnikání) obchodních společností. *Právní rozhledy*. 2003, 11(5), s. 226.

⁴⁵ Pauknerová, M. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha : Karolinum, 1998, s. 72-73.

⁴⁶ Tamtiež, s. 73:

⁴⁷ Dědič, J., Čech, P. *Evropské právo společností*. Praha : BOVA Polygon, 2004, s. 34.

⁴⁸ Cary, W. L. *Federalism and Corporate Law: Reflection upon Delaware*. *Yale Law Journal*. 1974, 83(4), s. 663.

umiestnených na „exotických“ miestach často nazývaných aj „daňové raje“.⁴⁹ Dôvodom je práve jednoduché a pre spoločnosti finančne výhodné prostredie. Spoločnosť pritom často nemá k tomuto štátu žiadnu faktickú väzbu. Najjednoduchšie právne prostredie pritom vytvára predpoklady na zníženú mieru ochrany tretích osôb, a to najmä veriteľov či zamestnancov spoločnosti. Na strane druhej môže byť tento efekt eliminovaný skutočnosťou, že obchodné aktivity s podobnými spoločnosťami môžu vzbudzovať nedôveru, čo následne môže viesť k poklesu ich ekonomickej aktivity.

Cieľové vytváranie a vyhľadávanie najideálnejších podmienok založenia spoločnosti je známe pod pojmom „Delaware efekt“. Inkorporačný princíp vytvára predpoklady na využitie právneho poriadku toho štátu, ktorého podmienky a požiadavky týkajúce sa založenia spoločnosti umožňujú daný proces previesť najjednoduchšie a najrýchlejšie. Spoločnosť prevádzkujúca svoju faktickú činnosť a teda majúca svoje faktické sídlo v štáte uznávajúcom inkorporačný princíp tak bude uznaná a rešpektovaná. Tento efekt je pomenovaný podľa štátu Delaware, známeho svojimi benevolentnými podmienkami a požiadavkami na založenie spoločnosti.⁵⁰ Hlavným dôvodom tejto benevolentnej právnej úpravy štátu Delaware sú daňové príjmy od spoločností založených na jeho území.⁵¹ Tieto podmienky štát Delaware vytvára tak, že premiestneniu spoločnosti nekladie takmer žiadne zábrany. Príslušné ustanovenia upravujúce premiestnenie sídla spoločnosti majú zväčša dispozitívnu povahu.⁵² Nejde pritom o izolovaný problém. Aj európske štáty čelia tomuto fenoménu. Je evidentné, že hlavným zámerom je uniknúť prísnejšej právnej úprave štátu, v ktorom spoločnosť prevádzkuje svoju faktickú činnosť. Medzi výhody, ktoré takéto benevolentné právne úpravy poskytujú patria napr. neexistencia podmienky minimálneho základného imania, krátke časové obdobie potrebné k registrácii spoločnosti a pod.⁵³ Využitie možností, ktoré inkorporačný princíp poskytuje neznamena automaticky nezákonné praktiky.

⁴⁹ Wymeersch, E. The Trasfer of the Company's Seat in European Company Law. ECGI - Law Working Paper [online]. 2003, 8, s. 4 [cit. 03.03.2013].

Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=384802

⁵⁰ Pauknerová, M. Společnosti v mezinárodním právu soukromém. Praha : Karolinum, 1998, s. 74-75.

⁵¹ Blížšie napr.: Carney, W. J. The Political Economy of Competition for Corporate Charters. Journal of Legal Studies. 1997, 26(1), s. 303 a nasl.

⁵² Rammello, S. Corporations in Private International Law. Oxford : Oxford University Press, 2001, s. 18.

⁵³ Pauknerová, M. Společnosti v mezinárodním právu soukromém. Praha : Karolinum, 1998, s. 75-76.

Dokonca ako uvádza Rammeloo, práve tieto možnosti tvoria podstatu inkorporačného princípu, a teda ho charakterizujú.⁵⁴

2.2.2 Princíp sídla

V zmysle princípu sídla je za kolízne kritérium považované skutočné sídlo hlavnej správy spoločnosti. Za skutočné sídlo sa pokladá miesto, z ktorého je spoločnosť reálne riadená. Osobným štatútom spoločnosti a teda rozhodným právom je právny poriadok toho štátu, kde sa toto skutočné sídlo hlavnej správy nachádza.⁵⁵ Spoločnosť by pritom mala vykazovať reálne spojenie s daným štátom.⁵⁶ Je irelevantné, podľa ktorého právneho poriadku bola spoločnosť založená. Dôležité je výlučne sídlo spoločnosti. Rozlišujeme pritom sídlo materiálne a formálne. Materiálnym sídlom je miesto, z ktorého je spoločnosť skutočne riadená. Formálnym sídlom spoločnosti je miesto určené pri jej vzniku a zapísané do príslušného registra. Ideálny prípad nastane, ak sa materiálne a formálne sídlo zhoduje. Inými slovami, spoločnosť je skutočne riadená z miesta zapísaného v príslušnom registri. V skutočnosti sa však často tieto dve miesta nezhodujú. Z pohľadu princípu sídla je rozhodujúce a určujúce materiálne sídlo spoločnosti.⁵⁷ Samotný pojem „sídlo“ sa pritom často definuje rozdielne. Spravidla je tento pojem chápaný ako sídlo hlavnej správy spoločnosti. Niekedy sa viaže na stredisko prevádzky, na miesto, kde spoločnosť prijíma základné rozhodnutia spojené s jej vedením alebo hlavné miesto podnikania. Z uvedeného vyplýva, že nie vždy je rozhodujúce štatutárne sídlo spoločnosti. Rozhodné právo sa určuje podľa miesta, kde je sústredená faktická činnosť spoločnosti. Problematika premiestnenia sídla spoločnosti je v porovnaní s inkorporačným princípom upravená rozdielne. Premiestnenie sídla spoločnosti pri súčasnom zachovaní jej identity v zmysle teórie sídla v zásade možné

⁵⁴ Rammeloo, S. *Corporations in Private International Law*. Oxford : Oxford University Press, 2001, s. 19.

⁵⁵ Behrens, P. *Internationales Gesellschaftsrecht*. In Hachenburg, M., Ulmer, P. *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung: Grosskommentar. Erste band. 8. Auflage*. Berlin : Walter de Gruyter & Co., 1992, s. 43.

⁵⁶ Wymeersch, E. *The Trasfer of the Company's Seat in European Company Law*. ECGI - Law Working Paper [online]. 2003, 8, s. 9 [cit. 04.03.2013].

Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=384802

⁵⁷ Lysina, P. Časť V. Subjekty medzinárodného práva súkromného. In Štefanková, N., Lysina, P. a kol. *Medzinárodné právo súkromné*. 1. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2011, s. 247-248.

nie je. V prípade, ak spoločnosť uvažuje nad usadením sa v inom štáte ako v tom, v ktorom bola založená, je potrebné ju v zmysle právneho poriadku daného štátu založiť znova. Spoločnosť, ktorá bola platne založená v určitom štáte, majúca však svoje faktické sídlo v inom štáte, nie je v zmysle princípu sídla v tomto štáte uznaná. V zmysle princípu sídla teda nestačí, aby bola spoločnosť platne založená podľa právnych predpisov štátu svojej registrácie, ale musí splniť aj ďalšiu podmienku, a to mať v tomto štáte svoje faktické sídlo. Historicky sa princíp sídla začal uplatňovať z dôvodu ochrany pred zakladaním spoločností za hranicami príslušného štátu s cieľom vyhnúť sa prísnejším podmienkam tohto štátu, na území ktorého neskôr prevádzkovali svoju činnosť.⁵⁸

Vo všeobecnosti platí, že účelom naviazania osobného štatútu na skutočné sídlo spoločnosti je podriadenie vnútornej štruktúry spoločnosti právnomu poriadku štátu, kde sa nachádza ťažisko ekonomickej aktivity danej spoločnosti. Princíp sídla významne objektivizuje určovanie rozhodného práva. Umiestnenie štatutárneho sídla na územie vybraného štátu neumožňuje zakladateľom spoločnosti týmto spôsobom ovplyvniť osobný štatút spoločnosti. V prípade, ak by tak urobili, kolízne normy by odkázali na právny poriadok štátu, z ktorého je spoločnosť skutočne riadená. Rozhodujú teda výlučne faktické prvky. Pre štáty predstavuje princíp sídla účinný nástroj kontroly podnikania v rámci ich územia. Obmedzuje však aj cezhraničnú mobilitu spoločností. Podstata princípu sídla tkvie v tom, že v prípade, ak je spoločnosť skutočne riadená z územia daného štátu, odkázu jeho kolízne normy na vlastný právny poriadok. Spoločnosť založená v zmysle princípu sídla musí mať v danom štáte svoje skutočné sídlo, a to počas celej doby svojej existencie. Obmedzenie spočíva v tom, že cezhraničným premiestnením svojho skutočného sídla by spoločnosť stratila svoju právnu subjektivitu.⁵⁹ Princíp sídla pritom ovplyvňuje tak spoločnosti založené podľa právneho poriadku cudzieho štátu, ale majúce svoje skutočné sídlo na území príslušného štátu, ako aj spoločnosti založené podľa domáceho práva príslušného štátu, ale majúce svoje skutočné sídlo za hranicami jeho územia. V oboch prípadoch spoločnosť prestáva spĺňať požiadavky a podmienky založenia. Rammeloo túto

⁵⁸ Pauknerová, M. Společnosti v mezinárodním právu soukromém. Praha : Karolinum, 1998, s. 80-82.

⁵⁹ Dědič, J., Čech, P. Evropské právo společností. Praha : BOVA Polygon, 2004, s. 35-36.

skutočnosť ilustruje na príklade „dvojsečného meča“.⁶⁰ Prvotným úmyslom teórie sídla nebolo brániť premiestňovaniu spoločností. Istá konzistencia medzi skutočným sídlom spoločnosti a aplikovaným právnym poriadkom má napĺňať požiadavku verejného záujmu daného štátu.⁶¹

Princíp sídla, podobne ako inkorporačný princíp, má svoje výhody aj nevýhody. Prednosti princípu sídla nadväzujú na nevýhody inkorporačného princípu. Výhodou princípu sídla je uplatnenie rozhodného práva toho štátu, ku ktorému má príslušná spoločnosť dostatočne blízky vzťah. Ďalšou prednosťou tohto princípu je automatická sankcia v prípade, ak by sa štatutárne sídlo nezhodovalo s miestom, kde spoločnosť skutočne vykonáva svoju činnosť. To znamená, že tzv. „Delaware efekt“ v zmysle princípu sídla prakticky možný nie je.⁶² Rammeloo uvádza, že práve skutočná väzba k právnemu poriadku toho štátu, na území ktorého spoločnosť vykonáva svoju aktivitu zabraňuje zneužívaniu cudzieho (benevolentnejšieho) právneho poriadku. Prispieva to k ochrane hospodárskej súťaže a vytvára rovnaké podmienky pre všetky spoločnosti, čím zaručuje rovnaké zaobchádzanie.⁶³ Ako uvádza Schulz, v Nemecku bol princíp sídla obhajovaný pre schopnosť ochrany pred negatívnou „súťažou“ právnych poriadkov („race to the bottom“), nakoľko eliminuje slobodu voľby výhodnejšieho právneho poriadku pri založení spoločnosti. Z tohto pohľadu, pri „súťaži“ právnych poriadkov padne voľba na ten, ktorý zabezpečuje menšiu mieru ochrany tretích osôb.⁶⁴ Ďalšou zrejmovou výhodou princípu sídla je jej ochranná funkcia. Štáty aplikujúce princíp

⁶⁰ Rammeloo, S. *Corporations in Private International Law*. Oxford : Oxford University Press, 2001, s. 12.

⁶¹ Baelz, K., Baldwin, T. The End of the Real Seat Theory (Sitztheorie): the European Court of Justice Decision in Ueberseering of 5 November 2002 and its Impact on German and European Company Law. *German Law Journal* [online]. 2002 [cit. 27.02.2013].

Dostupné z: <http://www.germanlawjournal.com/index.php?pageID=11&artID=214>

⁶² Pauknerová, M. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha : Karolinum, 1998, s. 84.

⁶³ Rammeloo, S. *Corporations in Private International Law*. Oxford : Oxford University Press, 2001, s. 14.

⁶⁴ Schulz, M. European Challenges for German Law: An Analysis of the Recent Jurisprudence of the European Court of Justice on the Freedom of Establishment and its Impact on German Corporate Law and Conflict of Laws. In Miller, M. A., Zumbansen, P. C. (ed.) *Annual of German & European Law: Vol. II/III*. New York, Oxford : Berghahn, 2006, s. 153.

sídla sú schopné regulovať ochranu spoločníkov, zamestnancov a veriteľov.⁶⁵ Podstatou je aplikácia domáceho právneho poriadku, teda právneho poriadku, ktorý dotknuté osoby poznajú. Pauknerová sa domnieva, že práve ochranná funkcia, predovšetkým ochrana tretích osôb, je jednou z najväčších výhod princípu sídla.⁶⁶ Okrem uvedených predností má princíp sídla aj radu nevýhod. Problémom môže byť určenie skutočného sídla spoločnosti v prípade, ak nezodpovedá evidovanému sídlu.⁶⁷ Jednotlivé štáty uplatňujú rozdielne podmienky určujúce skutočné sídlo spoločnosti.⁶⁸ Tento problém vystupuje zvlášť v prípade medzinárodne alebo nadnárodne zameranej spoločnosti.⁶⁹ V otázke určenia osobného štatútu spoločnosti tak vzniká právna neistota. Lokalizáciu skutočného sídla komplikuje aj modernizácia metód komunikácie a rastúca globalizácia ekonomického prostredia. V niektorých štátoch túto neistotu znižuje domnienka, v zmysle ktorej, pokiaľ nie je preukázaný opak, platí, že skutočné a štatutárne sídlo spoločnosti je totožné.⁷⁰ Problémom môže byť aj právna neistota postihujúca spoločnosti, ktoré uskutočňujú svoju činnosť mimo územia štátu, v ktorom je ich štatutárne sídlo. Neistota spočíva v prípadnej sankcie vo forme neexistencie takejto spoločnosti na území toho štátu, kde vyvíja svoju faktickú činnosť. Táto skutočnosť nepostihuje len spoločníkov danej spoločnosti, ale predovšetkým jej veriteľov.⁷¹

2.2.3 Princíp kontroly

V porovnaní s dvoma hlavnými princípmi určovania osobného štatútu spoločnosti je princíp kontroly využívaný len minimálne.⁷² Kritérium kontroly spočíva na odlišnom princípe. Pri určovaní osobného štatútu spoločnosti sa princíp kontroly

⁶⁵ Teichmann, Ch. European Company Law – Common Principles or Competition between Legislators? In Schulze, R., Schulte-Nölke, H. (ed.) European private Law – Current Status and Perspectives. Munich : Sellier. European Law Publishers, 2011, s. 155.

⁶⁶ Pauknerová, M. Společnosti v mezinárodním právu soukromém. Praha : Karolinum, 1998, s. 85-86.

⁶⁷ Lysina, P. Časť V. Subjekty medzinárodného práva súkromného. In Štefanková, N., Lysina, P. a kol. Medzinárodné právo súkromné. 1. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2011, s. 248.

⁶⁸ Pannier, M. Nationality of Corporation under Domestic Law: A Comparative Perspective. In Ortino, F., Liberti, L., Sheppard, A., Warner, H. (ed.) Investment Treaty Law. London : British Institute of International and Comparative Law, 2007, s.13.

⁶⁹ Pauknerová, M. Společnosti v mezinárodním právu soukromém. Praha : Karolinum, 1998, s. 91-92.

⁷⁰ Dědič, J., Čech, P. Evropské právo společností. Praha : BOVA Polygon, 2004, s. 37.

⁷¹ Pauknerová, M. Společnosti v mezinárodním právu soukromém. Praha : Karolinum, 1998, s. 90.

⁷² Lysina, P. Časť V. Subjekty medzinárodného práva súkromného. In Štefanková, N., Lysina, P. a kol. Medzinárodné právo súkromné. 1. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2011, s. 249.

zameriava na právo toho štátu, ktorého príslušníci vykonávajú nad danou spoločnosťou kontrolu.⁷³ V nadväznosti na dve hlavné teórie určovania osobného štatútu spoločnosti je spoločnosť v zmysle princípu kontroly považovaná za spoločnosť štátu, v ktorom bola založená alebo v ktorom má sídlo iba v prípade, ak sú osoby kontrolujúce túto spoločnosť príslušníkmi daného štátu. Presné vymedzenie požiadaviek na percentuálne zastúpenie týchto osôb v rámci spoločnosti ako aj ich špecifikácia sú vecou právnej úpravy, resp. konkrétneho posúdenia. Rozhodné právo sa teda určuje podľa štátnej príslušnosti osôb, pričom môže ísť o osoby fyzické aj právnické, ktoré v spoločnosti vykonávajú rozhodujúcu moc. Tento spôsob určovania osobného štatútu je možné označiť za politický. Vychádza najmä z minulosti, väčšinou z obdobia vojnových konfliktov, kedy sa otázky určenia osôb riadiacich danú spoločnosť považovali za obzvlášť dôležité. Dôvodom boli obavy, či tieto osoby nie sú príslušníkmi nepriateľského štátu. Okrem situácií v čase vojnového konfliktu má princíp kontroly význam aj z pohľadu cudzineckého práva, diplomatickej ochrany a regulácie usadzovania v zmysle práva EÚ. Princíp kontroly v zmysle cudzineckého práva vo všeobecnosti aplikovateľný nie je. V určitých situáciách však existuje intenzívny záujem na vykonávaní niektorých činností výhradne štátnymi príslušníkmi daného štátu. Z uvedeného vyplýva, že princíp kontroly slúži v niektorých prípadoch ako určitý korektív. Vo všeobecnosti však možno konštatovať, že v súčasnosti už nie je považovaný za jednu z hlavných alternatív určovania osobného štatútu spoločnosti.⁷⁴

2.2.4 Konfrontácia inkorporačného princípu a princípu sídla v českom a slovenskom práve

Určovanie osobného štatútu právnickej osoby je v zmysle súčasnej českej aj slovenskej právnej úpravy upravené obdobne. V zmysle ustanovenia § 3 českého ZMPS aj slovenského ZMPS sa právna subjektivita osoby, t. z. jej spôsobilosť na práva a právne úkony spravuje právnym poriadkom štátu, ktorého je daná osoba príslušníkom. Ako uvádza Pauknerová, je otázne, či možno toto ustanovenie aplikovať mimo

⁷³ Kučera, Z., Pauknerová, M., Růžička, K., Zunt, V. Úvod do práva mezinárodního obchodu. Praha : Aleš Čeněk, 2003, s. 53.

⁷⁴ Pauknerová, M. Společnosti v mezinárodním právu soukromém. Praha : Karolinum, 1998, s. 94-103.

fyzických osôb aj na právnické osoby.⁷⁵ Podľa Valentoviča sa toto ustanovenie okrem fyzických osôb vzťahuje aj na právnické osoby. Vyplýva to z ustanovenia § 3 ods. 1 českého ZMPS ako aj slovenského ZMPS, ktoré vymedzuje spôsobilosť „osoby“ na právne úkony a teda pod pojem „osoba“ v zmysle právnej vedy zaraďuje tak fyzické osoby ako aj právnické osoby. Druhý dôvod, ktorý Valentovič uvádza je možnosť právnických osôb zúčastňovať sa aj na iných ako medzinárodných obchodných vzťahoch a z toho vyplývajúca potreba právnej regulácie jej právnej subjektivity⁷⁶ Dajú sa nájsť aj niektoré paralely medzi fyzickými osobami a právnickými osobami. Podobne ako fyzické osoby aj právnické osoby môžu cezhranične premiestňovať svoje sídlo a nadväzovať tak vzťahy s inými subjektmi. Takéto osoby môžu byť ponímané ako zahraničné osoby alebo osoby založené podľa cudzieho práva. V tomto zmysle je možné štátnu príslušnosť chápať v dvoch rovinách. Primárnou otázkou cudzineckého práva je, či je určitý subjekt osobou tuzemskou alebo zahraničnou. Český ObchZ aj slovenský ObchZ za zahraničnú právnickú osobu považujú právnickú osobu so sídlom mimo územia Českej republiky, resp. Slovenskej republiky. Oproti tomu českou, resp. slovenskou právnickou osobou je osoba so sídlom na území Českej republiky, resp. Slovenskej republiky. To znamená, že spoločnosť založená a majúca svoje sídlo v zahraničí sa považuje za zahraničnú právnickú osobu. V prípade, ak by takáto spoločnosť premiestnila svoje sídlo na územie Českej republiky, resp. Slovenskej republiky stala by sa v zmysle cudzineckého práva spoločnosťou českou, resp. slovenskou. Na druhej strane je možné štátnu príslušnosť vymedziť v zmysle kolízneho práva, ktoré určuje rozhodný právny poriadok, t. z. jej osobný štatút. Spoločnosť založená a majúca svoje sídlo v zahraničí je zahraničnou právnickou osobou. V prípade, ak by takáto spoločnosť premiestnila svoje sídlo na územie štátu vychádzajúceho z inkorporačného princípu, zostala by spoločnosťou tohto štátu.⁷⁷ Kučera konštatuje, že určenie osobného štatútu právnickej osoby v zmysle § 22 českého ObchZ (a aj slovenského ObchZ) vychádza z inkorporačného princípu. Osobným štatútom

⁷⁵ Blížšie: Pauknerová, M. Společnosti v mezinárodním právu soukromém. Praha : Karolinum, 1998, s. 153; Pauknerová, M. Státní příslušnost právnických osob. Právník. 1997, 136 (6), s. 470.

⁷⁶ Valentovič, Z. K rozsahu působnosti principu legis patriae při posudzování způsobilosti osob na práva a na právne úkony. Právní obzor. 1968, 51 (2), s. 114-119.

⁷⁷ Pauknerová, M. Státní příslušnost právnických osob. Právník. 1997, 136 (6), s. 457-458.

právníckej osoby je teda právny poriadok, podľa ktorého bola spoločnosť zriadená.⁷⁸ Ako uvádza Bystrický, o štátnej príslušnosti právnických osôb je možné uvažovať, avšak v prenesenom zmysle slova.⁷⁹ Kritériá k vymedzeniu pojmu „štátna príslušnosť“ môžu, ale zároveň nemusia byť z pohľadu cudzineckého práva a kolízneho práva identické. V českom aj slovenskom práve tieto kritériá identické nie sú. Ustanovenie § 21 ods. 2 českého ObchZ aj slovenského ObchZ je normou cudzineckého práva a v otázke určovania štátnej príslušnosti osoby vychádza z princípu sídla. Ustanovenie § 22 českého ObchZ aj slovenského ObchZ, ktoré je kolíznou normou, však na určenie „štátnej príslušnosti“ (osobného štatútu) aplikuje inkorporačný princíp. Na rozdiel od posúdenia štátnej príslušnosti fyzickej osoby sa osobný štatút právnickej osoby posudzuje podľa kolíznej normy vlastného práva a z toho vyplýva aj možnosť určenia cudzieho právneho poriadku za rozhodné právo.⁸⁰

Vyššie uvedenú problematiku rieši aj zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (ďalej len „nový český ZMPS“). Uvedený zákon odstraňuje pochybnosti o zaradení právnických osôb pod jednotlivé ustanovenia v rámci platnej právnej úpravy v oblasti medzinárodného práva súkromného. Postavenie cudzincov a zahraničných osôb upravuje ustanovenie § 9. V zmysle ods. 1 uvedeného ustanovenia sa spôsobilosť cudzinca byť účastníkom konania ako aj jeho procesná spôsobilosť riadi právnym poriadkom štátu, v ktorom má obvyklý pobyt. Postačuje však, ak je spôsobilý podľa českého právneho poriadku. Nový český ZMPS upúšťa od pojmu „osoba“, pod ktorý sa v zmysle už uvedeného spravidla zaraďujú tak fyzické osoby ako aj právnické osoby. Právna spôsobilosť právnických osôb byť účastníkmi konania je upravená v ustanovení § 9 ods. 2, ktorý uvádza, že „spôsobilosť zahraničných osôb iných než fyzických byť účastníkom konania a ich procesná spôsobilosť sa riadi právnym poriadkom, podľa ktorého takáto osoba vznikla; stačí však, ak je spôsobilá podľa českého právneho poriadku“.⁸¹ Okrem všeobecných ustanovení medzinárodného práva procesného upravených v druhej časti nového českého ZMPS vymedzujúcich postavenie cudzincov a zahraničných osôb v konaní je právna subjektivita primárne

⁷⁸ Kučera, Z. Mezinárodní právo soukromé. 7. vydání. Brno : Doplněk, 2009, s. 261.

⁷⁹ Bystrický, R. Základy mezinárodního práva soukromého. Praha : Orbis, 1958, s. 178.

⁸⁰ Pauknerová, M. Státní příslušnost právnických osob. Právník. 1997, 136 (6), s. 458-459.

⁸¹ § 9 ods. 2 nového českého ZMPS.

upravená v štvrtej časti nového českého ZMPS. V zmysle ustanovenia § 30 uvedeného zákona sa „právna osobnosť právnickej osoby a spôsobilosť inej než fyzickej osoby riadi právnym poriadkom štátu, podľa ktorého vznikla“.⁸² Týmto právnym poriadkom sa riadi rovnako tak aj obchodná firma alebo názov a vnútorné pomery takejto osoby. Rovnako to platí aj pre pomery medzi takouto osobou a jej spoločníkmi alebo členmi, ručenie spoločníkov alebo členov za záväzky takejto osoby a tiež otázky týkajúce sa toho, kto za osobu ako jej orgán koná a otázky zániku takejto osoby.

Zreteľne prichádza k diferenciacii fyzických osôb a právnických osôb. Zachovaný je pritom inkorporačný princíp určovania osobného štatútu. Vymedzenie pojmu „zahraničná právnická osoba“ je obsiahnuté v ustanovení § 26 ods. 1 nového českého ZMPS, pričom „zahraničnou právnickou osobou sa rozumie právnická osoba so sídlom mimo územia Českej republiky“.⁸³ Obdobne ako platné znenie ustanovenia § 32 ods. 1 českého ZMPS aj nový český ZMPS v ustanovení 26 ods. 2 zaručuje cudzincom aj zahraničným právnickým osobám v oblasti ich osobných a majetkových práv rovnaké práva a povinnosti ako štátnym občanom Českej republiky a českým právnickým osobám. V zmysle ustanovenia § 3 nového českého ZMPS môže byť právnická osoba so sídlom v Českej republike založená iba podľa českého právneho poriadku. Ako sa ďalej v danom ustanovení uvádza, tým nie je dotknutá možnosť premiestniť sídlo právnickej osoby založenej podľa iného právneho poriadku a majúcej svoje sídlo v zahraničí do Českej republiky.

V prípade, ak nová česká právna úprava nadobudne účinnosť v zmysle očakávania, poskytne riešenia uvedených „sporných“ otázok. Odvolávajúc sa na zaužívanú prax sa asi nevyhne parciálnym novelizáciám. Napriek tomu, prijaté znenie príslušných zákonov ponúka riešenie chaotickej situácie. Zreteľne vymedzuje a rozdeľuje fyzické a právnické osoby, čím odstraňuje existujúce nejasné ustanovenia platného právneho poriadku v oblasti určovania osobného štatútu spoločností.

⁸² § 30 nového českého ZMPS.

⁸³ § 26 ods. 1 nového českého ZMPS.

3 Sídlo spoločnosti a jeho premiestnenie v rámci EÚ

Sídlo právnickej osoby a jeho určenie je významné nielen z hľadiska identifikácie subjektu, ale aj z pohľadu medzinárodného práva súkromného. Významné sú faktory určovania osobného štatútu, t. z. rozhodného práva, podľa ktorého sa budú posudzovať otázky súvisiace s právnou subjektivitou právnickej osoby. Ako uvádza Bělohlávek, s problematikou osobného štatútu sa je možné stretnúť prakticky vo všetkých vzťahoch s medzinárodným prvkom. Historicky aj v zmysle vnútroštátnej právnej úpravy sa pri vymedzení sídla vychádza z údajov zapísaných v príslušnom registri alebo v zakladajúcich dokumentoch príslušného subjektu.⁸⁴ Slovenský ObchZ v § 2 ods. 3 priamo používa pojem „sídlo právnickej osoby“. V zmysle uvedeného ustanovenia je sídlom právnickej osoby adresa, ktorá je ako sídlo zapísaná v obchodnom registri alebo v inej evidencii.⁸⁵ V snahe eliminovať vznik fiktívnych sídiel sa novelou upravila podmienka preukázania oprávnenia k nehnuteľnosti alebo jej časti, ktorej adresa je ako sídlo zapísaná v príslušnej evidencii.⁸⁶ Český ObčZ v § 19c stanovuje, že sídlo právnickej osoby sa určí pri jej zriadení, pričom toto nesmie byť v byte, pokiaľ by to odporovalo povahe alebo činnosti právnickej osoby. Právnická osoba navrhne zapísať adresu sídla do verejného registra. Každý sa môže dovoliť jej skutočného sídla, avšak právnická osoba nemôže voči tomu, kto sa dovolá jej sídla zapísaného vo verejnom registri namietat', že má skutočné sídlo na inom mieste.⁸⁷ V zmysle ustanovenia § 19c slovenského ObčZ musí byť sídlo právnickej osoby určené pri jej vzniku.⁸⁸ V zmysle ustanovenia § 136 ods. 1 nového českého ObčZ sa sídlo právnickej osoby určí pri jej ustanovení.⁸⁹ Ako uvádza Eliáš, sídlo právnických osôb je dôležitý právny pojem a inštitút. Určenie sídla je pre právnickú osobu existenčným predpokladom. Bez jeho určenia totiž v zmysle platného právneho poriadku nemôže byť založená (zriadená) a teda nemôže ani platne vzniknúť. Druhým podstatným významom

⁸⁴ Bělohlávek, A. Pojem sídla z právního a daňového hlediska. Obchodní právo. 2000, 9 (7), s. 8.

⁸⁵ § 2 ods. 3 slovenského ObchZ.

⁸⁶ Škrinár, A. Pojem podnikanie a podnikateľ. In Škrinár, A., Nevolná, Z. a kol. Obchodné právo. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009, s. 17.

⁸⁷ § 19c ods. 1 - 3 českého ObčZ.

⁸⁸ § 19c slovenského ObčZ.

⁸⁹ § 136 ods. 1 nového českého ObčZ.

sídla je určenie právneho poriadku, podľa ktorého sa pomery právnickej osoby riadia, teda určenie jej osobného štatútu.⁹⁰

3.1 Princípy a možnosti cezhraničného premiestnenia sídla spoločnosti

Cezhraničné premiestnenie sídla spoločnosti bolo často predmetom mnohých nezrovnalostí v „európskom práve obchodných spoločností“. Napriek začleneniu tejto otázky do primárneho práva EÚ, právne poriadky členských štátov nedokázali poskytnúť vyhovujúce riešenie tejto problematiky. Niektoré nezrovnalosti medzi členskými štátmi boli spôsobené rozdielnosťou aplikovaných princípov určovania osobného štatútu spoločnosti.⁹¹ Ako uvádzajú Gerner-Beuerle a Schillig, žiadna otázka v posledných desaťročiach nevzbudzovala toľko polemík ako tá, týkajúca sa slobody usadzovania spoločností v rámci územia EÚ.⁹² Obdobne, aj Pauknerová konštatuje, že premiestnenie sídla spoločnosti predstavuje komplikovanú problematiku spojenú s radou rozporov a nedorozumení. Hlavnou otázkou je zachovanie identity spoločnosti aj po cezhraničnom premiestnení jej sídla. Dôvody premiestnenia sídla môžu byť rozličné. Môže ísť o dôvody ekonomické, politické alebo iné. Základnou podmienkou premiestnenia sídla spoločnosti je samotná existencia takéhoto premiestnenia v zmysle právneho poriadku štátu pôvodného sídla ako aj právneho poriadku štátu nového sídla. Obdobne je na zachovanie identity spoločnosti nevyhnutné, aby jej zachovanie po jej premiestnení umožňovali obidva právne poriadky. Rozhodnú úlohu zohráva tiež skutočnosť, či premiestnenie sídla spoločnosti vychádza z inkorporačného princípu alebo z princípu sídla. Z pohľadu inkorporačného princípu, identita spoločnosti zostáva zachovaná aj po jej premiestnení. Osobným štatútom je aj naďalej právny poriadok toho štátu, podľa ktorého bola spoločnosť založená. Odlišná situácia nastáva v prípade premiestnenia spoločnosti z pohľadu princípu sídla. Premiestnením

⁹⁰ Eliáš, K. Sídlo právnických osob (Poznámky k soukromoprávní úpravě se zvláštním zretelem k obchodním společnostem – kritický rozbor). Právnik. 1993, 132 (9), s. 758.

⁹¹ Wymeersch, E. The Trasfer of the Company's Seat in European Company Law. ECGI - Law Working Paper [online]. 2003, 8, s. 3-4 [cit. 04.03.2013].

Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=384802

⁹² Gerner-Beuerle, C., Schillig, M. The Mysteries of Freedom of Establishment after Cartesio. International & Comparative Law Quarterly [online]. 2010, 59(2), s. 1 [cit. 04.03.2013].

Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1340964

spoločnosti dochádza k zmene osobného štatútu, a teda aj k zániku jej identity. Ide však len o teoretické modely, ktoré môžu byť v praxi korigované.⁹³

3.2 Premiestnenie sídla spoločnosti v zmysle primárneho práva EÚ

Cezhraničné premiestnenie sídla spoločnosti v rámci EÚ vychádza z tzv. primárnej slobody usadzovania. Na rozdiel od sekundárnej slobody usadzovania založenej na práve zriaďovať organizované zložky a dcérske spoločnosti však pre právnické osoby priamo nevyplýva ani z čl. 49 ZFEÚ⁹⁴ (bývalý čl. 43 Zmluvy o založení európskeho spoločenstva, ďalej len „ZES“ a bývalý čl. 52 Zmluvy o založení európskeho hospodárskeho spoločenstva, ďalej len „ZEHS“) ani z čl. 54 ZFEÚ (bývalý čl. 48 ZES a bývalý čl. 58 ZEHS). Táto možnosť vyplýva zo všeobecného princípu slobody usadzovania.⁹⁵ V zmysle uvedeného čl. 49 ZFEÚ sa „zakazujú obmedzenia slobody usadiť sa štátnych príslušníkov jedného členského štátu na území iného členského štátu. Zakazujú sa aj obmedzenia, ktoré sa týkajú zakladania obchodných zoskupení, organizačných zložiek a dcérskych spoločností štátnymi príslušníkmi jedného členského štátu na území iného členského štátu“.⁹⁶ V zmysle čl. 54 ZFEÚ „so spoločnosťami založenými podľa zákonov členského štátu a ktoré majú svoje sídlo, ústredie alebo hlavné miesto podnikateľskej činnosti v Únii, sa pre účel tejto kapitoly zaobchádza rovnako ako s fyzickými osobami, ktoré sú štátnymi príslušníkmi členských štátov“.⁹⁷ Princíp slobody usadzovania úzko súvisí s princípom slobody podnikania a smeruje k zrovnoprávneniu a odstráneniu diskriminácie medzi subjektmi. Značný význam má princíp slobody usadzovania z pohľadu rozvoja medzinárodných obchodných vzťahov a je zároveň jedným z ústredných pojmov spoločného trhu EÚ.⁹⁸

⁹³ Pauknerová, M. Společnosti v mezinárodním právu soukromém. Praha : Karolinum, 1998, s. 171-173.

⁹⁴ V rigoróznjej práci sú uvedené označenia článkov v závislosti od zdrojového materiálu.

⁹⁵ Koukal, P. Přemístění sídla obchodní společnosti v rámci vnitřního trhu ES. Právní rádce. 2004, (12), s. 37.

⁹⁶ Čl. 49 ZFEÚ.

⁹⁷ Čl. 54 ZFEÚ.

⁹⁸ Pauknerová, M. Svoboda usazování společností v Evropském společenství a české právo. Právník. 1994, 133(1), s. 38-39.

Spoločný trh je výsledkom kumulatívneho charakteru európskej integrácie. Inými slovami, dosiahnutie určitej úrovne integrácie vyvoláva potrebu jej prehĺbovania. Pre spoločný trh je charakteristický voľný pohyb tovarov, osôb, služieb a kapitálu.⁹⁹ Podmienkou fungovania spoločného trhu je určitá forma obmedzenia suverenity členských štátov.¹⁰⁰ Dosiahnutie úrovne spoločného trhu bolo naplnením integračných ambícií vychádzajúcich už zo zakladajúcich zmlúv Európskeho spoločenstva (ďalej len „ES“).¹⁰¹ Určitou obmenou pojmu „spoločný trh“ je pojem „vnútorný trh“.¹⁰² Ten bol definovaný v Jednotnom európskom akte spolu s harmonogramom na jeho dokončenie a bol vymedzený ako „oblasť bez vnútorných hraníc, v ktorom je zaručený voľný pohyb tovarov, osôb, služieb a kapitálu.“¹⁰³ Sloboda usadzovania (freedom of establishment) ako súčasť spoločného trhu býva často, ako uvádza Pauknerová, prekladaná ako sloboda podnikania, vychádzajúc pritom zo stotožňovania pojmov „usadzovanie“ a „podnikanie“. Samotný pojem podnikanie však zahŕňa len uskutočňovanie činnosti a nie jej zahájenie. Z uvedeného dôvodu sa pojem „usadzovanie“ javí jednoznačne ako vhodnejší a výstižnejší.¹⁰⁴

3.3 Premiestnenie sídla spoločností v zmysle sekundárneho práva EÚ

Základné piliere slobody usadzovania spoločností sú zakotvené v primárnom práve EÚ. Prostriedky na zabezpečenie tejto slobody boli prijaté aj na úrovni sekundárneho práva. Harmonizácia právnej úpravy v oblasti spoločností nie je zatiaľ komplexná. Jedným z dôvodov je aj náročnosť nachádzania kompromisov medzi členskými štátmi. V zmysle čl. 288 ZFEÚ sú právnymi aktmi EÚ nariadenia, smernice, rozhodnutia, odporúčania a stanoviská. V oblasti práva spoločností sa dôraz kladie na nariadenia a smernice. Nariadenia boli ako prostriedok zvolené pri právnej úprave

⁹⁹ Šíbl, D. a kol. Európska únia a budúcnosť európskeho kontinentu. Bratislava : Vydavateľstvo Ekonóm, 2003, s. 46-51.

¹⁰⁰ Karas, V. Králik, A. Európske právo. Bratislava-Trnava : IURA EDITION, 2007, s. 23-24.

¹⁰¹ Lloyd, P. J., Vautier, K. M. Promoting Competition in Global Markets. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 1999, s. 59.

¹⁰² Tichý, L. Kapitola I. Historie a vývoj evropské integrace. In Tichý, L. a kol. Evropské právo. Praha : C. H. Beck, 2011, s. 21.

¹⁰³ Fiala, P., Pitrová, M. Evropská unie. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003, s.120.

¹⁰⁴ Pauknerová, M. Svoboda usazování obchodních společností v Evropské unii. Právní rozhledy: Příloha Evropské právo, 2001, 5(9), s. 1.

nadnárodných foriem spoločností.¹⁰⁵ Značná časť práva spoločností je upravená prostredníctvom smerníc. Dôvodom je práve ich charakter. V zmysle čl. 288 ZFEÚ je smernica pre členský štát záväzná vzhľadom na výsledok, ktorý sa má dosiahnuť. Voľba foriem a metód dosiahnutia tohto výsledku je ponechaná vnútroštátnym orgánom. Smernice sú flexibilným nástrojom, pričom stanovujú minimálne požiadavky, čím nenarušujú systematiku vnútroštátnej právnej úpravy v členských štátoch, nakoľko ich účelom je právne úpravy zbližovať a harmonizovať.¹⁰⁶ Smerníc z oblasti práva spoločností je viacero. Významné z pohľadu cezhraničnej mobility spoločností sú najmä smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/56/ES z 26. októbra 2005 o cezhraničných zlúčeníach alebo splynutiach kapitálových spoločností, tzv. desiatá smernica (ďalej len „smernica o cezhraničných fúziách“) a Návrh smernice o cezhraničnom premiestnení sídiel spoločností, tzv. návrh štrnástej smernice (ďalej len „štrnástá smernica“). Kým smernica o cezhraničných fúziách uvádza povinnosť jej transpozície do decembra 2007, štrnástá smernica doposiaľ, napriek deklarovanej snahe, nebola schválená.

3.3.1 Smernica o cezhraničných zlúčeníach alebo splynutiach kapitálových spoločností

Prameňom sekundárneho práva EÚ upravujúcim cezhraničnú mobilitu kapitálových spoločností (ďalej všeobecne aj „spoločností“) je smernica o cezhraničných fúziách. Smernica o cezhraničných fúziách používa pojem „kapitálová spoločnosť“, pričom ňou rozumie spoločnosť podľa čl. 1 smernice 68/151/EHS alebo spoločnosť majúcu právnu subjektivitu, povinne vytvárajúcu základné imanie, disponujúcu osobitným majetkom slúžiacim na krytie jej záväzkov a podliehajúcu, v zmysle právneho poriadku, ktorým sa riadi, podmienkam o zárukách podľa smernice 68/151/EHS na ochranu záujmov spoločníkov a tretích osôb.¹⁰⁷ Rovnako je dôležité samotné vymedzenie pojmu „zlúčenie“ a „splynutie“. Smernica o cezhraničných fúziách

¹⁰⁵ Bližšie v kapitole 4.

¹⁰⁶ Doležil, T. Koncerny v komunitárnom právu. Praha : Auditorium, 2008, s. 24.

¹⁰⁷ Čl. 2 bod 1 písm. a) a b) smernice o cezhraničných fúziách.

v čl. 2 bod 2 zlúčenie alebo splynutie vymedzuje ako postup, pri ktorom na základe zrušenia spoločnosti bez likvidácie

- a) jedna alebo viac spoločností prevedú všetky svoje pohľadávky a záväzky na už existujúcu spoločnosť (v zmysle § 69 ods. 3 slovenského ObchZ ide o zlúčenie),
- b) dve alebo viac spoločností prevedú všetky svoje pohľadávky a záväzky na nimi založenú novú spoločnosť (v zmysle § 69 ods. 3 slovenského ObchZ ide o splynutie),
- c) jedna spoločnosť prevedie všetky svoje pohľadávky a záväzky na spoločnosť, ktorá vlastní všetky cenné papiere alebo podiely predstavujúce jej základné imanie.¹⁰⁸

V zmysle bodu 1 preambule smernice o cezhraničných fúziách je potrebné, s ohľadom na dokončenie a fungovanie jednotného trhu, legislatívne zabezpečiť cezhraničné zlúčenia alebo splynutia spoločností podliehajúcich právnym poriadkom rôznych členských štátov. Cieľom smernice o cezhraničných fúziách je uľahčenie cezhraničného zlúčenia alebo splynutia spoločností. Inými slovami, harmonizovať právnu úpravu v oblasti cezhraničného zlúčenia alebo splynutia spoločností z rôznych členských štátov. Základom takejto harmonizácie je možnosť schválenia návrhu zmluvy o zlúčení alebo splynutí v rôznych členských štátoch EÚ, pričom náležitosti dokončenia zlúčenia alebo splynutia sa riadia právom budúceho sídla nástupníckej spoločnosti.¹⁰⁹ Z čl. 1 je cezhraničné zlúčenie alebo splynutie možné vymedziť ako zlúčenie alebo splynutie spoločností založených podľa práva členského štátu majúcich svoje sídlo, ústredie riadenia alebo hlavné miesto podnikateľskej činnosti na území EÚ a aspoň dve z nich sa riadia právom rôznych členských štátov.¹¹⁰ Čl. 4 smernice o cezhraničných fúziách stanovuje podmienky cezhraničných zlúčení alebo splynutí, ktoré sú možné len

¹⁰⁸ Čl. 2 bod 2 smernice o cezhraničných fúziách.

¹⁰⁹ Hečková, J., Chapčáková, A. Právna úprava vnútroštátnych a cezhraničných fúzií a akvizícií. In Kotulič, R. (ed.) Zborník vedeckých prác katedry ekonómie a ekonomiky. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, 2012, s. 116.

¹¹⁰ Čl. 1 smernice o cezhraničných fúziách.

medzi spoločnosťami takých právnych foriem, ktoré pripúšťa vnútroštátne právo dotknutých členských štátov a rovnako daná spoločnosť musí dodržať ustanovenia a formálne náležitosti v zmysle vnútroštátneho práva, ktorému podlieha.¹¹¹

Príslušný orgán spoločností podieľajúcich sa na cezhraničnom zlúčení alebo splynutí má povinnosť vypracovať návrh zmluvy o cezhraničnom zlúčení alebo splynutí. Náležitosti, ktoré má daný návrh obsahovať uvádza čl. 5 smernice o cezhraničných fúziách. Vypracovaný návrh zmluvy o cezhraničnom zlúčení alebo splynutí sa musí predpísaným spôsobom zverejniť. Okrem uvedeného musí riadiaci alebo správny orgán každej zo spoločností vypracovať správu obsahujúcu vysvetlenie a odôvodnenie právnych a hospodárskych aspektov ako aj dôsledkov cezhraničného zlúčenia alebo splynutia. Obdobná povinnosť platí aj v prípade správy vypracovanej nezávislým znalcom. Obidve uvedené správy následne vezme na vedomie valné zhromaždenie každej zo spoločností a následne rozhodne o schválení zmluvy o cezhraničnom zlúčení alebo splynutí. Súd, notár alebo iný príslušný orgán jednotlivého dotknutého členského štátu preskúma dodržanie stanoveného postupu a následne vydá každej zo spoločností podieľajúcich sa na cezhraničnom zlúčení alebo splynutí osvedčenie potvrdzujúce riadne uskutočnenie právnych úkonov, formálnych náležitostí a postupu ustanoveného príslušnými právnymi predpismi.¹¹²

V zmysle čl. 14 bod 1 smernice o cezhraničných fúziách má cezhraničné zlúčenie nasledovné účinky:

- prechod pohľadávok a záväzkov preberanej spoločnosti na preberajúcu spoločnosť,
- spoločníci preberanej spoločnosti sa stávajú spoločníkmi v preberajúcej spoločnosti,
- zánik preberanej spoločnosti.¹¹³

¹¹¹ Čl. 4 písm. a) a b) smernice o cezhraničných fúziách.

¹¹² Čl. 5 - 11 smernice o cezhraničných fúziách.

¹¹³ Čl. 14 bod 1 smernice o cezhraničných fúziách.

Cezhraničné splynutie má v zmysle čl. 14 bod 2 smernice o cezhraničných fúziách tieto účinky:

- prechod pohľadávok a záväzkov spoločností podieľajúcich sa na splynutí na novú spoločnosť,
- spoločníci spoločností podieľajúcich sa na splynutí sa stávajú spoločníkmi v novej spoločnosti,
- zánik spoločností podieľajúcich sa na splynutí.¹¹⁴

Prijatie smernice o cezhraničných fúziách bolo reakciou na problematiku realizácie cezhraničných fúzií.¹¹⁵ Smernica o cezhraničných fúziách predstavuje harmonizačný nástroj, čím do istej miery zjednocuje právnu úpravu jednotlivých členských štátov v oblasti cezhraničných zlúčení a splynutí spoločností. Cezhraničnou fúziou môžu spoločnosti uskutočniť nadnárodné transakcie a tým predstavuje určitú formu alternatívy voči nadnárodným formám spoločností.

Napriek narastajúcemu počtu cezhraničných fúzií neboli tieto v mnohých štátoch podrobne právne upravené. Cezhraničné fúzie umožňujú spoločnostiam „prekonať“ doktrínu sídla. V prenesenom význame cezhraničná fúzia ponúka spoločnosti možnosť „podriaďiť sa“ novému právnemu poriadku, a tým uskutočniť voľbu práva. Právo, ktorým sa fúzia bude riadiť je možné vymedziť z dvoch základných logických úvah. Prvá za rozhodné právo určuje právo novej (nástupníckej) spoločnosti (teda jednej zo spoločností podliehajúcich fúzii), a to z dôvodu, že je to práve ona, ktorej existencia bude zachovaná. Druhé hľadisko zdôrazňuje právny poriadok tej spoločnosti, ktorá zaniká, nakoľko jej sa samotná fúzia dotýka vo väčšej miere. Obe teórie, ako uvádza Siems, majú svoje nedostatky. Situácia sa komplikuje, ak sa fúzie zúčastnia tri alebo viac spoločností a vzniká nová spoločnosť. Z uvedených dôvodov, ako autor ďalej

¹¹⁴ Čl. 14 bod 2 smernice o cezhraničných fúziách.

¹¹⁵ Hečková, J., Chapčáková, A. Vybrané právne a ekonomické aspekty problematiky fúzií v podmienkach Slovenskej republiky. In Kotulič, R. (ed.) Zborník vedeckých prác katedry ekonómie a ekonomiky. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, 2010, s. 64.

konštatuje, je východiskom zmiešaný prístup. Toto riešenie zvolila aj smernica o cezhraničných fúziách¹¹⁶

Ako uvádza dôvodová správa k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení zákona č. 530/2003 Z. z. o obchodnom registri a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, právne poriadky niektorých členských štátov neobsahovali právnu úpravu cezhraničných zlúčení alebo splynutí alebo ich dokonca zakazovali. Prvý návrh smernice o cezhraničných fúziách bol predložený v roku 1984 avšak vzhľadom na nejasnú úpravu účasti zamestnancov dotknutých spoločností nebol schválený. Proces bol následne zablokovaný na obdobie pätnástich rokov. Komisia napokon pôvodný návrh smernice o cezhraničných fúziách v roku 2001, z dôvodu deklarovania úmyslu vypracovať a predložiť nový návrh, stiahla. V zmysle prijatej smernice o cezhraničných fúziách sú cezhraničné zlúčenia alebo splynutia umožnené aj pre nadnárodné spoločnosti, avšak adresovaná je najmä malým a stredným spoločnostiam, pre ktoré nemusí byť z rozličných dôvodov nadnárodná forma vhodná. Smernica o cezhraničných fúziách rieši najmä cezhraničné aspekty zlúčení a splynutí spoločností a úpravu postupu ponecháva na jednotlivé členské štáty.¹¹⁷

Jednotlivé členské štáty zvolili rozdielne prístupy pri transpozícii smernice o cezhraničných fúziách. Rozdielny prístup zvolili aj ČR a SR. Kým ČR na jej transpozíciu vyčlenila osobitný zákon, a to zákon č. 125/2008 Sb. o přeměnách obchodních společností a družstev ve znění pozdějších předpisů (ďalej len „zákon o přeměnách“) SR jej znenie začlenila do slovenského ObchZ, a to zákonom č. 657/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení zákona č. 530/2003 Z. z. o obchodnom registri v znení neskorších predpisov.

¹¹⁶ Siems, M. M. The European Directive on Cross-Border Mergers. Columbia Journal of European Law [online]. 2005, 11, s. 3-8 [cit. 15.06.2013].

Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=853804

¹¹⁷ Dôvodová správa k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení zákona č. 530/2003 Z. z. o obchodnom registri a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, s. 2.

Transpozíciu smernice o cezhraničných fúziách v jednotlivých členských štátoch nezanedbateľne ovplyvnila aj rozhodovacia činnosť SDEÚ¹¹⁸. SDEÚ konštatoval, že cezhraničné zlúčenia alebo splynutia (fúzie) predstavujú osobitný spôsob výkonu slobody usadiť sa. Smernica o cezhraničných fúziách, ako vyplýva aj z jej názvu, upravuje cezhraničné zlúčenia alebo splynutia len kapitálových spoločností. SDEÚ však konštatoval, že právo byť subjektom cezhraničnej fúzie vyplýva z čl. 43 ZES a 48 ZES, a teda sa vzťahuje na všetky spoločnosti v zmysle čl. 48 ZES. Uvedený článok definuje spoločnosti pomerne široko a značne prekračuje ich vymedzenie v zmysle smernice o cezhraničných fúziách.

Smernica o cezhraničných fúziách predstavuje dôležitý míľnik v definovaní slobody usadzovania spoločností vyplývajúcej už z primárneho práva EÚ. Definuje podmienky procesu cezhraničného zlúčenia alebo splynutia spoločností. Keďže ide o smernicu, vyžadovala si transpozíciu do vnútroštátneho práva jednotlivých členských štátov. Napriek rozdielnosti zvolených prístupov k jej transpozícii je dôležitý výsledný efekt, ktorý sa smernicou o cezhraničných fúziách mal dosiahnuť. Tým cieľom bolo uľahčiť spoločnostiam cezhraničné zlúčenia a splynutia a zamedziť súvisiacim legislatívnym a administratívnym prekážkam.

3.3.2 Návrh smernice o cezhraničnom premiestnení sídiel spoločností

V oblasti práva spoločností bolo úmyslom Európskej komisie (ďalej aj „Komisia“) presadiť celkovo štrnásť smerníc.¹¹⁹ Diskusia o štrnástej smernici začala už v roku 1997 kedy Európska komisia rozpútala diskusiu na tému možnosti právnej úpravy cezhraničného premiestnenia sídiel spoločností bez straty ich právnej subjektivity.¹²⁰ Súčasná právna úprava cezhraničného premiestnenia sídiel spoločností nie je v členských štátoch EÚ zjednotená. V zmysle viacerých rezolúcií Európskeho parlamentu je prijatie smernice upravujúcej túto oblasť správnym nástrojom

¹¹⁸ Bližšie v podkapitole 3.3.

¹¹⁹ Dědič, J., Čech, P. Evropské právo společností. Praha : BOVA Polygon, 2004, s. 15.

¹²⁰ Mucciarelli, F. M. Seat's Trasfer and State of Origin-Imposed Limits to Companies' Mobility[online]. s. 5 [cit. 16.06.2013].

Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=982238

k dosiahnutiu stanoveného cieľa. Ako konštatujú Ballester a del Monte, „Európska únia potrebuje štrnástu smernicu lebo potrebuje mobilitu spoločností“. Európskou agendou je zjednotenie režimu cezhraničného premiestnenia sídiel spoločností už desať rokov. Krátkodobou prioritou sa táto otázka stala v roku 2003. Konzultácie v rokoch 2003 až 2006 naznačovali široký záujem podpore vypracovania príslušnej smernice. V roku 2007 Európska komisia publikovala Štúdiu dopadu smernice o cezhraničnom premiestnení sídla spoločnosti. Dokument posudzuje klady a zápory možných opatrení v tejto oblasti. Európska komisia konštatovala, že nie je potrebné upraviť túto oblasť na európskej úrovni, a to napriek skutočnosti, že táto smernica bola zahrnutá do legislatívneho programu Európskej komisie pre rok 2007. Práce v tejto oblasti sa tak zastavili.¹²¹

Najnovšie začala Európska komisia verejnú konzultáciu o budúcnosti práva v oblasti obchodných spoločností. Súčasťou konzultácie bolo aj zverejnenie dotazníka, ktorého hlavným účelom bolo zistiť záujem verejnosti na riešení cezhraničného premiestnenia sídiel spoločností na európskej úrovni. Väčšina respondentov sa vyslovila za riešenie danej otázky na európskej úrovni.¹²² V decembri 2012 bol prijatý akčný plán o budúcej iniciatíve v oblasti cezhraničného premiestnenia sídiel spoločností. Ďalšia verejná konzultácia bola zahájená začiatkom roka 2013.¹²³

Priama alebo nepriama iniciatíva v tejto oblasti vychádzala aj z Európskeho parlamentu. V marcovej rezolúcii z roku 2006 Európsky parlament vyzval Európsku komisiu na prípravu návrhu štrnastej smernice. V júli 2006 Európsky parlament v rezolúcii opäť zdôraznil potrebu štrnastej smernice. Poukázal pritom na skutočnosť, že cezhraničné premiestnenie sídiel spoločností bolo zamedzované vnútroštátnymi požiadavkami členských štátov. Smernica by v oblasti vnútorného trhu predstavovala pre spoločnosti doplňujúci a chýbajúci element. V októbri 2007 Európsky parlament vo

¹²¹ Ballester, B., del Monte, M. Directive on the cross-border transfer of a company's registered Office (14th Company Law Directive). Brussels : European Added Value Assessment. 2012, s. 7-9.

¹²² 373 z 496 respondentov [online]. [cit. 17.06.2013]. Dotazník dostupný z: http://ec.europa.eu/internal_market/company/modern/index_en.htm#consultation2012

¹²³ European Commission. Consultation on the cross-border transfers of registered offices of companies [online]. [cit. 17.06.2013].

Dostupné z: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/seat-transfer/index_en.htm

svojej rezolúcii o Európskej súkromnej spoločnosti a štrnásť smernici vyjadril nespokojnosť s rozhodnutím Európskej komisie nepripraviť legislatívny návrh a vyhradiť si právo na ďalšie kroky v rámci cezhraničného premiestnenia sídiel spoločností. Žiadny z krokov Európskeho parlamentu nedonútil Európsku komisiu pokračovať v tejto iniciatíve.¹²⁴ Hlavnými dôvodmi nekonania v oblasti prípravy legislatívneho návrhu boli (sú) najmä politické podmienky, skutočnosť, že SDEÚ riešil ešte nerozhodnuté prípady spadajúce do oblasti práva spoločností, ktorých výsledok mohol ovplyvniť rozsah a obsah budúcich opatrení na európskej úrovni a existencia možností pre spoločnosti ako uskutočniť cezhraničné premiestnenie svojho sídla (nadmárodné právne formy alebo cezhraničné zlúčenie alebo splynutie). Politické podmienky boli ovplyvnené skutočnosťou, že uvedená oblasť spadala pod kompetencie členských štátov a tie sa jej nechceli vzdať. Verejné konzultácie uskutočnené v rokoch 1997 a 2002 pritom zdôraznili vôľu spoločností na prehľadnom riešení tejto otázky, a teda uskutočniť cezhraničné premiestnenie svojho sídla do krajiny poskytujúcej najlepšie prostredie na jej aktivity rýchlym a efektívnym postupom. Samozrejme za predpokladu zachovania ich právnej subjektivity. Otázka právnych aspektov tejto oblasti vychádza z ustanovení čl. 49 ZFEÚ a 54 ZFEÚ, v zmysle ktorých je pre spoločnosti zaručená sloboda usadzovania. Priamo z nej však nevyplýva možnosť cezhraničného premiestnenia sídla spoločnosti pri súčasnom zachovaní jej právnej subjektivity. Argumentom Európskej komisie z roku 2007 boli aj možnosti, v zmysle ktorých sa mobilita spoločností mohla zrealizovať. Jednou z nich bola aj možnosť založenia Európskej spoločnosti (ďalej len „SE“), ktorú však, ako ukazujú údaje z praxe, využila na účel premiestnenia sídla spoločnosti len malá časť zo všetkých založených SE.¹²⁵ Druhou možnosťou je už spomenuté cezhraničné zlúčenie alebo splynutie spoločností. Jednou z hlavných možností v tejto oblasti je založenie dcérskej spoločnosti v štáte, do ktorého príslušná spoločnosť plánuje premiestniť svoje sídlo a zrealizovať zlúčenie alebo splynutie s danou spoločnosťou. Treba však zdôrazniť, že existujúce možnosti premiestnenia sídla spoločnosti zahrňujú v sebe niekoľko nevýhod,

¹²⁴ Ballester, B., del Monte, M. Directive on the cross-border transfer of a company's registered Office (14th Company Law Directive). Brussels : European Added Value Assessment. 2012, s. 9-10.

¹²⁵ Medzi rokmi 2004 – 2012 len 69 z približne 1500 založených SE. Bližšie: EZUI. European Company (SE) Database - ECDB [online]. [cit. 17.06.2013].

Dostupné z: http://ecdb.worker-participation.eu/about_etui.php

ktoré by úprava prostredníctvom určenej smernice nemala. Na ilustráciu je možno uviesť, aké kroky sú pri uvedených možnostiach k uskutočneniu cezhraničného premiestnenia sídla spoločnosti potrebné. Pri SE je potrebná transformácia príslušnej spoločnosti na SE, následne musí premiestniť svoje sídlo do daného členského štátu a napokon transformovať SE späť na spoločnosť v zmysle vnútroštátneho práva daného členského štátu, pričom tak nemôže urobiť po dobu dvoch rokov od jej registrácie, resp. pred schválením prvých dvoch účtovných závierok. Pri cezhraničnom zlúčení alebo splynutí v zmysle smernice o cezhraničných fúziách je v prípade už uvedeného príkladu dcérskej spoločnosti potrebné túto najprv v danom členskom štáte založiť a následne uskutočniť cezhraničnú fúziu, pričom treba zdôrazniť, že fúzia je proces, v ktorom sú zainteresované aspoň dve spoločnosti a obidve musia postupovať v súlade s príslušnými ustanoveniami vnútroštátneho práva.¹²⁶

Vzhľadom na vyššie uvedené je prijatie právnej úpravy cezhraničného premiestnenia sídiel spoločností na európskej úrovni vysoko žiaduce. Prispelo by to k uľahčeniu a zefektívneniu procesu cezhraničného premiestňovania sídiel spoločností, a tým naplneniu účelu vnútorného trhu. Sloboda usadzovania spoločností, zaručená už ustanoveniami ZFEÚ a zdôraznená niekoľkými rozhodnutiami SDEÚ, by tak nadobudla komplexnejšiu podobu. Osud štrnástej smernice ako aj jej budúcnosť nie je úplne zrejmá. Pozitívom je, že po rokoch sa konzultácie o potrebe jej prijatia opäť rozbehli a v prípade dostatočnej politickej vôle môže byť jej prijatie otázkou krátkeho času, ale je možné aj, že sa táto iniciatíva opäť odloží. Pre spoločnosti by jej prijatie znamenalo rozšírenie možností v rámci výkonu slobody usadzovania. Ako vyplýva zo zrealizovaných prieskumov, spoločnosti vyjadrili zámeru jej urýchlenému prijatiu podporu.

¹²⁶ Ballester, B., del Monte, M. Directive on the cross-border transfer of a company's registered Office (14th Company Law Directive). Brussels : European Added Value Assessment. 2012, s. 22-27.

3.4 Premiestnenie sídla spoločnosti z pohľadu judikatúry Súdneho dvora EÚ

SDEÚ sa vo svojej rozhodovacej činnosti viackrát sústreďoval na čl. 49 ZFEÚ a 54 ZFEÚ vo svetle slobody usadzovania spoločností a predovšetkým na zlučiteľnosť vnútroštátnej právnej úpravy s výkonom slobody usadiť sa. Otázky, ktoré SDEÚ riešil zahŕňali základné otázky slobody usadzovania ako aj vybrané problémy aplikácie ustanovení primárneho práva EÚ na jednotlivé situácie v rámci výkonu slobody usadzovania spoločností. Rozhodovacia činnosť SDEÚ bola a stále je v oblasti práva spoločností rozhodujúca. Vzhľadom na široko vymedzenú slobodu usadzovania spoločností v ZFEÚ je to práve SDEÚ, ktorý stanovil podmienky a obmedzenia jej výkonu a určil líniu jej uplatňovania. Vybrané rozhodnutia SDEÚ predstavujú základňu slobody usadzovania spoločností v rámci EÚ a špecifikujú práva a povinnosti ako spoločností tak aj jednotlivých členských štátov v rámci jej výkonu.

3.4.1 Daily Mail

Rozsudok SDEÚ vo veci C-81/87 z dňa 29. septembra *The Queen v H. M. Treasury and Commissioners of Inland Revenue, ex. parte Daily Mail and General Trust plc.* (ďalej len „rozsudok vo veci Daily Mail“) predstavuje jedno z prvých zo sérií rozhodnutí SDEÚ týkajúcich sa spoločností vo svetle slobody usadzovania v rámci EÚ.

Spoločnosť *Daily Mail and General Trust plc.* (ďalej len „spoločnosť Daily Mail“) ako akciová spoločnosť založená podľa britského práva so sídlom vo Veľkej Británii chcela z dôvodu ekonomicky výhodnejších pomerov premiestniť svoju hlavnú správu (central management) do Holandska. Právne predpisy Veľkej Británie umožňovali premiestnenie hlavnej správy spoločnosti mimo jej územia, avšak za predpokladu udelenia súhlasu k ukončeniu daňového domicilu na území Veľkej Británie. Napriek tomu, že britské právo uznávalo inkorporačný princíp, pre daňové účely však za daňového rezidenta považovalo spoločnosti s hlavnou správou na území Veľkej Británie, to znamená vychádzalo z princípu sídla. V roku 1984 spoločnosť *Daily Mail* požiadala o súhlas s premiestnením hlavnej správy do Holandska, ktorého právne predpisy nebránili zahraničným spoločnostiam s umiestnením hlavnej správy na svojom území. Spoločnosť *Daily Mail* bez počkania na udelenie súhlasu otvorila v Holandsku

kancelárie. Ako sa uvádza v samotnom rozsudku vo veci Daily Mail, dôvodom navrhovaného premiestnenia hlavnej správy bolo vytvorenie možnosti, po premiestnení daňového sídla do Holandska, predat' časť vlastného majetku a zisk z predaného majetku následne použiť na nákup vlastných akcií, a to všetko bez povinnosti platiť daň z týchto transakcií v zmysle práva Veľkej Británie.¹²⁷ Spoločnosť Daily Mail sa týmto pokúšala „uniknúť“ anglickej dani z kapitálového výnosu z predaja časti svojho majetku“. ¹²⁸ Po vyjednávaniach s úradmi, ktoré tvrdili, že spoločnosť Daily Mail mala predat' aspoň časť majetku pred premiestnením hlavnej správy do zahraničia, spoločnosť Daily Mail iniciovala konanie pred vnútroštátnym súdom. Spoločnosť Daily Mail tvrdila, že čl. 52 ZEHS a 58 ZEHS (v súčasnosti čl. 49 ZFEÚ a 54 ZFEÚ) jej zaručuje právo na premiestnenie hlavnej správy do iného členského štátu bez predošlého súhlasu, resp. právo dostať taký súhlas bez ďalších podmienok.¹²⁹

Štáty upravujú možnosti premiestnenia sídiel spoločností rozdielne. Niektoré požadujú, aby sa na ich území nachádzalo ako sídlo registrované, tak aj sídlo skutočné, teda hlavná správa spoločnosti. V tomto prípade cezhraničné premiestnenie sídla spoločnosti predpokladá aj jej likvidáciu. Iné štáty cezhraničné premiestnenie sídiel spoločností umožnili, ako napr. Veľká Británia, toto právo však podmienili obmedzeniami. Z uvedeného v zmysle rozhodnutia SDEÚ vyplýva, že spoločnosti môžu uplatňovať zásadu slobody usadzovania, vrátane práva na cezhraničné premiestnenie svojho sídla len v prípade, pokiaľ právny poriadok, ktorým sa riadia, uznáva ich existenciu aj v novom členskom štáte.¹³⁰ Špecifikom tohto prípadu je, že za normálnych podmienok by štát uplatňujúci inkorporačný princíp nebránil spoločnosti vo vyvíjaní vlastnej činnosti mimo jeho územia, pokiaľ by neprestala podliehať jeho vnútroštátnemu právnemu poriadku.¹³¹

¹²⁷ Rozsudok vo veci Daily Mail, bod 6 – 7.

¹²⁸ Pauknerová, M. Svoboda usazování obchodních společností a mezinárodní právo soukromé ve světle novějších rozhodnutí evropského soudního dvora. Právník. 2004, 143(12), s. 1170.

¹²⁹ Rozsudok vo veci Daily Mail, bod 8.

¹³⁰ Pauknerová, M. Svoboda usazování společností v rozhodovací praxi evropského soudního dvora. Právník. 1994, 133(6), s. 495.

¹³¹ Wyckaert, M. Jenné, F. Corporate Mobility. [online]. 2010, s. 19 [cit. 16.06.2013].

Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1633448

Podstatou prvej otázky položenej SDEÚ bolo, či čl. 52 ZEHS a 58 ZEHS poskytujú spoločnosti založenej podľa práva jedného členského štátu a majúcu v ňom registrované sídlo právo premiestniť hlavnú správu do iného členského štátu. Spoločnosť Daily Mail sa odvolávala na čl. 58 ZEHS, ktorý podľa jej názoru zaručuje pre spoločnosti rovnakú primárnu slobodu usadiť sa v inom členskom štáte ako čl. 52 ZEHS pre fyzické osoby. SDEÚ konštatoval, že sloboda usadzovania predstavuje základný princíp EÚ (ES)¹³² a vzťahuje sa nielen na fyzické osoby, ale aj na spoločnosti. Hlavným účelom uvedených článkov je zabezpečiť, aby sa s cudzími občanmi a spoločnosťami zaobchádzalo rovnako ako s vlastnými. Ako ďalej uvádza, v prípade spoločnosti je táto sloboda vykonávaná prostredníctvom zakladania pobočiek, organizačných zložiek a dcérskych spoločností a rovnako tak zúčastnením sa na založení spoločnosti v inom členskom štáte.¹³³ SDEÚ tak odoprel spoločnostiam primárnu slobodu usadzovania v zmysle fyzických osôb a obmedzil ju na sekundárnu.¹³⁴

SDEÚ ďalej uviedol, že na rozdiel od fyzických osôb sú spoločnosti vytvorené na základe právneho poriadku určitého štátu a preto spoločnosti nemôžu právo na cezhraničné premiestnenie svojho sídla priamo odvodzovať z čl. 52 ZEHS a 58 ZEHS. Uvedené ustanovenia za existujúceho stavu priamo neposkytujú spoločnosti právo na premiestnenie svojho sídla. Zásadu slobody usadzovania a tým zároveň aj právo na premiestnenie svojho sídla môžu spoločnosti uplatňovať len v prípade, pokiaľ uznáva jej existenciu v novom členskom štáte právny poriadok toho štátu, ktorým sa riadi.¹³⁵ SDEÚ stál teda pred zásadnou otázkou, a to, či môžu spoločnosti odvodzovať právo na premiestnenie svojho sídla priamo z čl. 52 ZEHS a 58 ZEHS. Odpoveď SDEÚ bola v podstate záporná, pričom zdôraznil existenciu podstatného rozdielu medzi fyzickými

¹³² Väčšina rozhodnutí vo svojom texte používa pojem „Európske spoločenstvo“. Z dôvodu aktuálnosti sú v texte tejto rigoróznej práci v prípade odkazu na tento pojem uvedené obidve označenia, resp. ich skratky.

¹³³ Rozsudok vo veci Daily Mail, bod 11 – 17.

¹³⁴ Kvokačka, L. Európske právo obchodných spoločností. In Škrinár, A., Nevolná, Z. a kol. Obchodné právo. 2. rozšírené vydanie. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012, s. 177.

¹³⁵ Pauknerová, M. Svoboda usazování obchodních společností a mezinárodní právo soukromé ve světle novějších rozhodnutí evropského soudního dvora. Právník. 2004, 143(12), s. 1170 - 1171.

a právnickými osobami.¹³⁶ SDEÚ ďalej vyslovil záver, že tieto otázky nespádajú do pôsobnosti slobody usadzovania v zmysle čl. 52 ZEHS a 58 ZES, ale do kompetencií národných právnych poriadkov.¹³⁷

Otázkou bolo aj, či sú obmedzenia kladené členským štátom, do ktorého spoločnosť premiestňuje svoju hlavnú správu v súlade so slobodou usadzovania.¹³⁸ SDEÚ konštatoval, že právo Veľkej Británie neukladá reštrikcie slobode usadzovania v zmysle jej vymedzenia uvedeného vyššie, a to ani v prípade čiastočnej alebo celkovej zmeny aktivít spoločnosti založenej vo Veľkej Británii na spoločnosť novozaloženú v inom členskom štáte po zrušení danej spoločnosti vo Veľkej Británii. Súhlas od príslušného orgánu sa vyžaduje len v prípade premiestnenia hlavnej správy do zahraničia pri súčasnom zachovaní právnej subjektivity danej spoločnosti vo Veľkej Británii. Vzhľadom na uvedené, SDEÚ konštatoval, že súčasný stav práva EÚ (ES), a to čl. 52 ZEHS a 58 ZEHS nezaručujú právo spoločnosti založenej podľa práva jedného členského štátu a majúcej v ňom svoje registrované sídlo premiestniť svoju hlavnú správu do iného členského štátu.¹³⁹

Z rozsudku vo veci Daily Mail vychádza záver, že ZEHS neposkytuje spoločnostiam neobmedzené právo premiestniť hlavnú správu do iného členského štátu pri súčasnom zachovaní si právneho statusu spoločnosti v zmysle práva štátu založenia. Naopak, SDEÚ priznal členským štátom právomoc určovania určitých podmienok.¹⁴⁰ I keď sloboda usadzovania spoločností je dôležitým faktorom vnútorného trhu, rozsudok vo veci Daily Mail túto skutočnosť nepotvrdil. Vzhľadom na deklarovanie slobody usadzovania, ktorá však nie je reálne naplnená pokiaľ nedôjde k odstráneniu rozdielov medzi právom jednotlivých členských štátov a k harmonizácii na európskej

¹³⁶ Pauknerová, M. Svoboda usazování společností v rozhodovací praxi evropského soudního dvora. Právník. 1994, 133(6), s. 495.

¹³⁷ Júdová, E. Vplyv primárneho práva ES na právnu úpravu cezhraničných vzťahov [online]. In Zborník z konferencie INTERPOLIS '08. Banská Bystrica, 2008, s. 2 [cit. 16.06.2013]. Dostupné z: http://www.saep.sk/?q=system/files/INTERPOLIS_08%20prispevok_0.doc

¹³⁸ Mucciarelli, F. M. Companies' Emigration and EC Freedom of Establishment [online]. s. 11 [cit. 16.06.2013].

Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1078407

¹³⁹ Rozsudok vo veci Daily Mail, bod 18, 25.

¹⁴⁰ Craig, P. De Búrca, G. EU Law: Text, Cases, and Materials. Fifth Edition. Oxford : Oxford University Press, 2011, s. 780.

úrovni, čím sa sloboda usadzovania v podstate podmieňuje, vyvolal rozsudok vo veci Daily Mail kritiku.¹⁴¹

3.4.2 Centros

Rozsudkom vo veci C-212/97 z dňa 9. marca 1999 Centros Ltd v Erhvervs- og Selskabsstyrelsen (ďalej len „rozsudok vo veci Centros“) SDEÚ posúdil sekundárnu zložku slobody usadzovania. Zaoberal sa v podstate otázkou, či má členský štát povinnosť uznať spoločnosť založenú podľa práva iného členského štátu.¹⁴²

Štátni príslušníci Dánska založili vo Veľkej Británii spoločnosť Centros Ltd (ďalej len „spoločnosť Centros“), kde sa nachádzalo aj jej registrované sídlo. Spoločnosť Centros od svojho založenia nevykonávala vo Veľkej Británii žiadnu činnosť. Sídlo spoločnosti Centros bolo na adrese priateľa jedného zo zakladateľov. Právo Veľkej Británie nestanovovalo pre spoločnosti žiadnu podmienku vytvorenia či splatenia základného imania. Vzhľadom na to nebolo základné imanie spoločnosti Centros vo výške 100 GBP splatené ani poskytnuté k dispozícii spoločnosti. V zmysle dánskeho právneho poriadku bola spoločnosť Centros považovaná za zahraničnú spoločnosť. V roku 1992 spoločnosť Centros požiadala v Dánsku o zápis organizačnej zložky (pobočky). Dánske úrady, s poukázaním na skutočnosť, že spoločnosť Centros nevykonávala vo Veľkej Británii žiadnu podnikateľskú činnosť, čím podľa ich názoru nechcela v Dánsku založiť organizačnú zložku, ale hlavný podnik, zápis odmietli. Podľa ich názoru chcela spoločnosť Centros svojím konaním obísť dánske právne predpisy a vyhnúť sa splateniu základného imania, ktoré bolo 200 000 DKK. Proti odmietavému rozhodnutiu dánskych úradov podala spoločnosť Centros žalobu. Spoločnosť Centros tvrdila, že spĺňa podmienky na zriadenie organizačnej zložky v Dánsku a má v zmysle čl. 52 ZES a 58 ZES právo túto na jeho území zriadiť. Zároveň tvrdila, že skutočnosť, že od svojho vzniku nevykonávala vo Veľkej Británii žiadnu činnosť nemá vplyv na jej právo usadiť sa. Dánske úrady zastávali názor, že v danom prípade nejde o porušovanie

¹⁴¹ Roussos, A. Realising the Free Movement of Companies. European Business Law Review. 2001, 12(1/2), s. 11 – 12.

¹⁴² Wyckaert, M. Jenné, F. Corporate Mobility. [online]. 2010, s. 19 [cit. 16.06.2013]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1633448

čl. 52 ZES a 58 ZES nakoľko konanie spoločnosti Centros sa javilo ako prostriedok na obídenie povinnosti vytvorenia a splatenia základného imania, ktoré stanovoval dánsky právny poriadok. Uvedeným chceli dánske úrady, podľa svojho tvrdenia, chrániť veriteľov a zmluvné strany spoločnosti Centros a bojovať proti podvodným konkurzom.¹⁴³

Hlavnou, a teda aj prejudiciálnou otázkou bolo, či čl. 52 ZES a 58 ZES vylučujú odmietnutie zápisu organizačnej zložky spoločnosti členským štátom v prípade, ak táto spoločnosť bola založená v súlade s právom iného členského štátu a na jeho území má aj svoje sídlo, pričom na jeho území nevykonáva žiadnu podnikateľskú činnosť a organizačná zložka má slúžiť na umožnenie vykonávania všetkých činností v danom členskom štáte, čím sa spoločnosť vyhne uplatneniu prísnejších právnych predpisov týkajúcich sa jej založenia.¹⁴⁴

Dánske úrady namietali, že keďže ide o založenie spoločnosti dánskymi štátnymi občanmi, hoci na území iného členského štátu, v prípade nie je relevantný cudzí prvok, a teda ide o vnútornú záležitosť Dánska a čl. 52 ZES nie je tak na daný prípad uplatniteľný. Toto tvrdenie však SDEÚ vyvrátil tým, že v prípade, ak spoločnosť založená podľa právnych predpisov jedného členského štátu, v ktorom má sídlo hodlá založiť svoju organizačnú zložku v inom členskom štáte, podlieha táto situácia právu EÚ (ES) a na uvedenom nič nemení ani skutočnosť, že spoločnosť Centros bola založená podľa práva Veľkej Británie s cieľom vyhnúť sa prísnejším podmienkam v Dánsku. Inými slovami, ak sú splnené podmienky, nie je dôležité za akým účelom bola daná spoločnosť založená v inom členskom štáte. Z čl. 52 ZES a 58 ZES vyplýva pre spoločnosti právo vykonávať svoju činnosť v inom členskom štáte prostredníctvom pobočky, organizačnej zložky alebo dcérskej spoločnosti a umiestnenie sídla slúži na určenie ich príslušnosti k právnemu poriadku určitého členského štátu. Založiť spoločnosť v súlade s právnym poriadkom jedného členského štátu, ktorého podmienky

¹⁴³ Rozsudok vo veci Centros, bod 1 – 12.

¹⁴⁴ Rozsudok vo veci Centros, bod 14.

sa danému subjektu javia ako najmenej obmedzujúce a následne zriadiť organizačnú zložku v inom členskom štáte je súčasťou slobody usadzovania a nie jej zneužitie.¹⁴⁵

Vnútroštátne opatrenia týkajúce sa ochrany veriteľov a zmluvných strán, ktoré môžu brániť výkonu základných slobôd musia byť uplatňované bez diskriminácie, odôvodnené naliehavými dôvodmi všeobecného záujmu, schopné zaručiť splnenie sledovaného cieľa a nesmú presahovať hranice potrebné na jeho dosiahnutie.¹⁴⁶ Členské štáty môžu istými prostriedkami brániť zneužitiu práva, tieto však nemôžu ísť proti zásadám slobody usadzovania.¹⁴⁷ Zamietnutie zapísať pobočku spoločnosti do obchodného registra SDEÚ označil za obmedzenie výkonu slobody usadzovania.¹⁴⁸

Vzhľadom na vyššie uvedené SDEÚ konštatoval, že odmietnutie zapísať organizačnú zložku spoločnosti založenej podľa práva členského štátu, v ktorom má svoje registrované sídlo, ale v ktorom nevykonáva žiadnu podnikateľskú činnosť a cieľom takéhoto založenia v inom členskom štáte je vyhnutie sa prísnejšej povinnosti vo vzťahu k podmienkam zakladania spoločností, nie je v súlade s čl. 52 ZES a 58 ZES.

Po rozsudku vo veci Centros potvrdenom ďalšími rozsudkami¹⁴⁹ nastal nárast počtu registrácií spoločností na území Veľkej Británie, ktorá sa považovala za jednu z krajín s najbenevolentnejším režimom zakladania spoločností v rámci EÚ. Založené spoločnosti mali pritom organizačné zložky po celom území EÚ. V roku 2005 bolo okolo 20 000 spoločností registrovaných vo Veľkej Británii a majúcich hlavnú správu v inom členskom štáte. Uvedené predstavuje päťnásobný nárast v porovnaní s rokom 2001. Rozsudkom vo veci Centros odštartoval proces zakladania spoločností v členských štátoch s miernejšími podmienkami než aké vyžadoval domovský členský štát daného subjektu.¹⁵⁰ Závery SDEÚ, v zmysle ktorých môžu byť spoločnosti

¹⁴⁵ Rozsudok vo veci Centros, bod 16 – 27.

¹⁴⁶ Rozsudok vo veci Centros, bod 34.

¹⁴⁷ Roussos, A. Realising the Free Movement of Companies. *European Business Law Review*. 2001, 12(1/2), s. 16.

¹⁴⁸ Borg Barthet, J. *European Private International Law of Companies after Cartesio*. *International and Comparative Law Quarterly*. 2009, 58(4), s. 1022 – 1023.

¹⁴⁹ Bližšie v nasledujúcom texte.

¹⁵⁰ Pellé, P. *Companies Crossing Borders Within Europe*. *Utrecht law Review* [online]. 2008, 4(1), s. 10 [cit. 19.06.2013].

Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1111523

založené v tom členskom štáte, v ktorom nájdú na svoje založenie najpriaznivejšie prostredie prispeli k „súťaži“ medzi členskými štátmi. Napriek tomu, že princípy, ktoré SDEÚ zdôraznil boli v kontexte slobody usadzovania známe, ich aplikovanie na konkrétny prípad vyvolalo prekvapenie. Išlo hlavne o možnosť voľby najpriaznivejšieho prostredia v rámci členských štátov na svoje založenie v snahe o výkon sekundárnej slobody usadiť sa v členskom štáte s prísnejšími podmienkami pre založenie spoločnosti. Tento prípad bol považovaný za prejavenie vôle k odstráneniu obmedzení v rámci slobody usadzovania spoločností a vytvárajúci cestu k súpereniu medzi vnútroštátnymi právnymi úpravami ako alternatívneho prístupu k zabezpečeniu komplexnosti vnútorného trhu.¹⁵¹

3.4.3 Überseering

V rozsudku vo veci C-208/00 z dňa 5. novembra 2002 Überseering BV v Nordic Construction Company Baumanagement GmbH (ďalej len „rozsudok vo veci Überseering“) sa SDEÚ venoval problému, ktorý vyplýval z kolíznoprávnej úpravy členského štátu uplatňujúceho princíp sídla. SDEÚ bol opäť konfrontovaný s otázkou uznania spoločnosti.¹⁵² V tomto prípade súvisel predmet sporu s problematikou osobného štatútu spoločnosti. Podstatným rozdielom medzi rozsudkom vo veci Daily Mail a rozsudkom vo veci Überseering bolo, že v prvom prípade išlo o „vyst’ahovanie sa“ spoločnosti a teda oprávnenia členského štátu vo vzťahu k spoločnosti majúcej svoje sídlo na jeho území a uvažujúcej o jeho premiestnení do iného členského štátu, kým v druhom prípade išlo o „prist’ahovanie sa“ spoločnosti do členského štátu.¹⁵³

Spoločnosť Überseering BV (ďalej len „spoločnosť Überseering“) bola spoločnosťou založenou podľa holandského práva a v roku 1990 nadobudla pozemok

¹⁵¹ Craig, P. De Búrca, G. EU Law: Text, Cases, and Materials. Fifth Edition. Oxford : Oxford University Press, 2011, s. 782 – 783.

¹⁵² Wyckaert, M. Jenné, F. Corporate Mobility. [online]. 2010, s. 20 [cit. 16.06.2013].

Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1633448

¹⁵³ Júdová, E. Vplyv primárneho práva ES na právnú úpravu cezhraničných vzťahov [online]. In Zborník z konferencie INTERPOLIS ’08. Banská Bystrica, 2008, s. 3 [cit. 16.06.2013].

Dostupné z: http://www.saep.sk/?q=system/files/INTERPOLIS_08%20prispevok_0.doc

nachádzajúci sa na území Nemecka. Spoločnosť Überseering tento pozemok využívala v rámci svojej podnikateľskej činnosti a v roku 1992 zverila spoločnosti Nordic Construction Company Baumanagement GmbH (ďalej len „NCC“) rekonštrukciu objektov nachádzajúcich sa na tomto pozemku. Spoločnosť Überseering namietala existenciu vád maliarskych prác a po márnom požadovaní ich odstránenia podala proti spoločnosti NCC žalobu. Medzitým nadobudli dvaja nemeckí štátni príslušníci všetky obchodné podiely spoločnosti Überseering. Súd žalobu spoločnosti Überseering zamietol. Hlavným dôvodom bolo, že spoločnosť Überseering, ako spoločnosť založená podľa holandského práva, nemala v Nemecku právnu subjektivitu a teda nemohla byť ani účastníkom konania.¹⁵⁴

Nemecký súd poukázal aj na rozsudok vo veci Daily Mail, z ktorého vyplýva právo spoločnosti uplatniť slobodu usadiť sa prostredníctvom založenia obchodného zastúpenia, organizačnej zložky alebo dcérskej spoločnosti, resp. prevodom svojho imania na novozaloženú spoločnosť v inom členskom štáte, pričom spoločnosti nemajú mimo právneho poriadku, ktorým sa riadia žiadnu existenciu. V rozsudku vo veci Centros SDEÚ namietal odmietnutie zápisu organizačnej zložky do obchodného registra dánskymi úradmi. Nemecký súd v spojení s rozhodovaním tohto prípadu konštatoval, že spoločnosť Centros nepremiestnila svoje sídlo, nakoľko to registrované mala vo Veľkej Británii a skutočné sídlo v Dánsku. Otázkou, ktorú si nemecký súd položil bolo, či je v rozpore čl. 43 ZES a 48 ZES, ak sa uplatnia kolízne normy platné v členskom štáte, v ktorom sa nachádza skutočné sídlo spoločnosti, pričom táto bola založená v inom členskom štáte v prípade, ak majú tieto kolízne normy za následok neuznanie právnej a procesnej spôsobilosti tejto spoločnosti. Druhou otázkou bolo, či čl. 43 ZES a 48 ZES prikazujú posudzovať právnu a procesnú spôsobilosť spoločnosti podľa práva štátu založenia. Nemecký súd konštatoval, že miesto založenia ako hraničný ukazovateľ by zvýhodnil zakladateľov spoločnosti, ktorí by si tým zároveň zvolili aj najvýhodnejší právny poriadok. Skutočné sídlo ako hraničný ukazovateľ by zabránilo zakladaniu spoločností v iných členských štátoch a tým obchádzaniu vnútroštátnych právnych

¹⁵⁴ Rozsudok vo veci Überseering, bod 1 – 9.

predpisov obchodných spoločností v členskom štáte ich skutočného sídla, čím by poskytovalo ochranu príslušným subjektom.¹⁵⁵

Spoločnosť NCC konštatovala, že čl. 293 ZES ustanovuje, že spoločnosť založená v jednom členskom štáte si po premiestnení sídla do iného členského štátu právnu subjektivitu automaticky nezachováva. Na jej zachovanie sa vyžaduje osobitný dohovor, ako ďalej uvádza. V zmysle uvedeného tvrdenia sa spoločnosť NCC domnievala, že v prípade cezhraničného premiestnenia sídla spoločnosti je strata jej právnej subjektivity zlučiteľná s čl. 43 ZES a 48 ZES. Uvedené konanie nie je obmedzením slobody usadiť sa nakoľko spoločnosť má možnosť opätovného založenia podľa práva daného štátu, do ktorého premiestnila svoje skutočné sídlo. Uvedené právo spolu s právom zriadenia organizačnej zložky je naplnením slobody usadzovania.¹⁵⁶

Podľa tvrdení nemeckej vlády boli čl. 43 ZES a 48 ZES formulované v uvedení si rozdielov medzi právnymi poriadkami jednotlivých členských štátov a s cieľom zachovania rozhodujúceho postavenia vnútroštátneho práva do okamihu, kým sa pristúpi k priblíženiu právnych poriadkov členských štátov. Napriek existencii istej harmonizácie v oblasti práva obchodných spoločností, táto sa netýka premiestnenia sídla spoločností. Vzhľadom na uvedené bola nemecká vláda presvedčená o zlučiteľnosti uplatňovania teórie sídla a jej dôsledkov v súvislosti s uznaním právnej a procesnej spôsobilosti spoločností s právom EÚ (ES). Nemecká vláda ďalej uviedla, že síce sa rozsudok vo veci Daily Mail týkal vzťahov medzi spoločnosťou a členským štátom, podľa práva ktorého bola spoločnosť založená, možno argumentáciu SDEÚ v prípade premiestnenia skutočného sídla spoločnosti do iného členského štátu analogicky uplatniť aj na vzťahy medzi spoločnosťou založenou v jednom členskom štáte a členským štátom, do ktorého bolo skutočné sídlo spoločnosti premiestnené. Vzhľadom na uvedené, nemecká vláda tvrdila, že otázka, či právo členského štátu, do ktorého bolo skutočné sídlo spoločnosti premiestnené umožní ďalšiu existenciu tejto spoločnosti v zmysle toho, že spoločnosť platne založená v jednom členskom štáte uplatní na základe prevodu všetkých obchodných podielov na štátnych občanov iného

¹⁵⁵ Rozsudok vo veci Überseering, bod 13 – 21.

¹⁵⁶ Rozsudok vo veci Überseering, bod 22 – 25.

členského štátu, v ktorom majú svoje bydlisko, právo usadiť sa v tomto členskom štáte, nepatrí do pôsobnosti čl. 43 ZES a 48 ZES.¹⁵⁷

Uvedené tvrdenia SDEÚ vyvrátil a konštatoval, že uvedená otázka spadá do aplikačnej oblasti pôsobnosti čl. 43 ZES a 48 ZES, teda ustanovení práva EÚ (ES) o slobode usadiť sa.¹⁵⁸ Z uvedeného dôvodu SDEÚ zamietol tvrdenia založené na čl. 293 ZES a konštatoval, že dohovory uzavreté v zmysle čl. 293 ZES síce môžu uľahčiť uskutočnenie slobody usadiť sa, avšak samotný výkon tejto slobody nemôže byť podmienený prijatím dohôv, na uzavretie ktorých dáva čl. 293 ZES podnet. SDEÚ zopakoval úvahy, na ktorých bol založený už rozsudok vo veci Centros. SDEÚ tak pripomenul, že zo slobody usadiť sa vyplýva právo začať vykonávať samostatné zárobkové činnosti a rovnako tak založiť a viesť podniky, a to za rovnakých podmienok za akých daný členský štát tieto uplatňuje vo vzťahu s vlastnými príslušníkmi. Umiestnenie štatutárneho sídla spoločnosti slúži na určenie jej príslušnosti k právnemu poriadku niektorého z členských štátov v rovnakom zmysle ako štátna príslušnosť v prípade fyzických osôb. Podstatou takéhoto výkonu slobody usadiť sa je uznanie takejto spoločnosti v členskom štáte, v ktorom sa chce usadiť.¹⁵⁹

Právna existencia spoločnosti Überseering nebola podľa práva štátu jej založenia spochybnená a spoločnosť Überseering nikdy neprejavila vôľu premiestniť svoje sídlo do Nemecka. V zmysle holandského práva teda spoločnosť Überseering nikdy neprestala byť platne založená. Vyjadrenia sa sústredili aj na časť rozsudku vo veci Daily Mail, ktorá sa týkala vzťahu medzi spoločnosťou a členským štátom jej založenia. V prípade, ak spoločnosť chce svoje skutočné sídlo premiestniť do iného členského štátu pri súčasnom zachovaní si právnej subjektivity, ktorú má v zmysle práva členského štátu svojho založenia, sa v danom prípade vec týka uznania spoločnosti založenej podľa právneho poriadku iného členského štátu. Rozsudok vo veci Daily Mail sa na rozdiel od sporu v tejto veci netýkal zaobchádzania so spoločnosťou, ktorá bola založená podľa právneho poriadku jedného členského štátu v

¹⁵⁷ Rozsudok vo veci Überseering, bod 26, 30.

¹⁵⁸ Salač, J., Doležil, T. Aktuální otázky svobody usazování (podnikání) obchodních společností. Právní rozhledy. 2003, 11(5), s. 228.

¹⁵⁹ Rozsudok vo veci Überseering, bod 52 - 59.

inom členskom štáte v prípade výkonu slobody usadiť sa v tomto druhom členskom štáte.¹⁶⁰

SDEÚ sa v uvedenej veci vyjadril, že možnosť spoločnosti, ktorá bola platne založená v zmysle práva jedného členského štátu premiestniť svoje štatutárne alebo skutočné sídlo do iného členského štátu bez súčasnej straty právnej subjektivity, ktorú má daná spoločnosť v zmysle práva členského štátu svojho založenia, ako aj prípadné podmienky takéhoto premiestnenia, sa určujú podľa práva členského štátu v zmysle ktorého bola spoločnosť založená. To znamená, že členský štát má možnosť uložiť spoločnosti, ktorá bola podľa jeho práva založená, isté obmedzenia týkajúce sa cezhraničného premiestnenia jej sídla s cieľom zachovania si právnej subjektivity, ktorú má daná spoločnosť podľa práva štátu svojho založenia. SDEÚ ďalej konštatoval, že nemal v úmysle priznať členským štátom možnosť podriaďovať výkon slobody usadiť sa, ktorú si na ich území uplatňujú spoločnosti založené podľa práva iného členského štátu, ich vnútroštátnemu právu. Skutočnosť, že celé základné imanie spoločnosti Überseering nadobudli nemeckí štátni príslušníci má z hľadiska práva vykonávať slobodu usadiť sa v Nemecku len malý význam, nakoľko spoločnosť Überseering ako spoločnosť platne založená podľa holandského práva a majúca v Holandsku svoje štatutárne sídlo má na základe čl. 43 ZES a 48 ZES právo vykonávať slobodu usadiť sa, keďže spoločnosť Überseering nikdy nestratila právnu subjektivitu, ktorú má v zmysle holandského práva.¹⁶¹

Na základe vyššie uvedeného SDEÚ konštatoval, že odmietnutie uznania právnej subjektivity spoločnosti, ktorá bola platne založená podľa práva iného členského štátu a majúcej na jeho území svoje štatutárne sídlo z dôvodu, že príslušná spoločnosť premiestnila svoje skutočné sídlo na územie iného členského štátu a jej obchodné podiely nadobudli štátni príslušníci tohto štátu majúci na jeho území svoje bydlisko, následkom čoho je neexistencia právnej subjektivity spoločnosti s výnimkou prípadu jej opätovného založenia podľa práva tohto štátu, zakladá obmedzenie slobody usadiť sa a je v zásade nezlučiteľné s čl. 43 ZES a 48 ZES. V rámci odpovede na druhú

¹⁶⁰ Rozsudok vo veci Überseering, bod 62 - 66.

¹⁶¹ Rozsudok vo veci Überseering, bod 70 – 72, 80.

prejudiciálnu otázku SDEÚ konštatoval povinnosť členského štátu v zmysle čl. 43 ZES a 48 ZES rešpektovať právnu a procesnú spôsobilosť spoločnosti založenej podľa práva iného členského štátu a majúcu na jeho území svoje štatutárne sídlo a vykonávajúcu slobodu usadzovania v príslušnom členskom štáte, ktorú má táto spoločnosť na základe právneho poriadku štátu svojho založenia.¹⁶² Toto rozhodnutie SDEÚ možno chápať ako rozhodnutie v rozpore s princípom sídla.¹⁶³ SDEÚ sa týmto rozsudkom posunul vo svojej argumentácii z minulosti, keď poznamenal, že spoločnosti platne založenej v jednom členskom štáte, ktorá premiestnila svoju hlavnú správu do iného členského štátu nemôže byť odmietnuté uznanie jej právnej subjektivity.¹⁶⁴

3.4.4 Inspire Art

V rozsudku vo veci C-167/01 z dňa 30. septembra 2003 *Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam v Inspire Art Ltd* (ďalej len „rozsudok vo veci Inspire Art“) položil SDEÚ holandský súd dve prejudiciálne otázky týkajúce sa interpretácie čl. 43 ZES, 46 ZES a 48 ZES. Obdobne ako rozsudky vo veci *Centros* a *Überseering*, aj tento prípad sa týkal uznania spoločnosti. Vo väčšej miere je však porovnateľný s rozsudkom vo veci *Centros*, než s rozsudkom vo veci *Überseering*.¹⁶⁵ Očakávania rozhodnutia SDEÚ boli v tomto prípade značné, nakoľko nebolo jasné ako SDEÚ nadviaže na svoje predchádzajúce rozhodnutia.¹⁶⁶ V tomto prípade išlo o tzv. pseudozahraničnú spoločnosť, ktorá bola založená v jednom členskom štáte, avšak všetku svoju činnosť vykonávala v členskom štáte, v ktorom dala zaregistrovať svoju pobočku.¹⁶⁷

¹⁶² Rozsudok vo veci *Überseering*, bod 82, 95.

¹⁶³ Kvokačka, L. Európske právo obchodných spoločností. In Škrinár, A., Nevolná, Z. a kol. Obchodné právo. 2. rozšírené vydanie. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012, s. 178.

¹⁶⁴ Craig, P. De Búrca, G. EU Law: Text, Cases, and Materials. Fifth Edition. Oxford : Oxford University Press, 2011, s. 783.

¹⁶⁵ Wyckaert, M. Jenné, F. Corporate Mobility. [online]. 2010, s. 20 [cit. 16.06.2013].

Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1633448

¹⁶⁶ Salač, J., Doležil, T. Aktuální otázky svobody usazování (podnikání) obchodních společností. Právní rozhledy. 2003, 11(5), s. 147.

¹⁶⁷ Júdová, E. Vplyv primárneho práva ES na právnu úpravu cezhraničných vzťahov [online]. In Zborník z konferencie INTERPOLIS '08. Banská Bystrica, 2008, s. 4 [cit. 16.06.2013].

Dostupné z: http://www.saep.sk/?q=system/files/INTERPOLIS_08%20prispevok_0.doc

Spor prebiehal medzi Amsterdamskou obchodnou a priemyselnou komorou (ďalej len „komora“) a spoločnosťou Inspire Art Ltd (ďalej len „spoločnosť Inspire Art“) podliehajúcej právu Anglicka a Walesu a majúcou registrované sídlo vo Veľkej Británii. Riaditeľom spoločnosti Inspire Art oprávneným samostatne a nezávisle konať v mene spoločnosti bola osoba s domicilom v Holandsku. Spoločnosť Inspire Art požiadala o zápis do obchodného registra komory, avšak bez oznámenia, že ide o zahraničnú spoločnosť. Táto povinnosť jej vyplývala z holandskej právnej úpravy. Komora žiadala vydať príkaz, ktorý by zabezpečil dodatok v rámci registrácie, z ktorého by bolo zrejmé, že ide o zahraničnú spoločnosť. Holandský súd konštatoval, že spoločnosť Inspire Art bola v zmysle holandského práva zahraničnou (cudziu) spoločnosťou.¹⁶⁸

Pokiaľ ide o kompatibilitu holandského práva v tejto otázke s právom EÚ (ES), súd prerušil konanie a položil SDEÚ dve prejudiciálne otázky. Prvou bolo, či čl. 43 ZES a 48 ZES zakazujú Holandsku podmieňovať zápis pobočky do obchodného registra ďalšími (osobitnými) požiadavkami smerom k spoločnosti založenej vo Veľkej Británii s jediným cieľom využitia priaznivejších podmienok založenia vo Veľkej Británii v porovnaní s Holandskom a ktorá svoju ekonomickú činnosť vykonáva výhradne na území Holandska a nemajúcou žiadnu reálnu väzbu na právo, podľa ktorého bola založená. Druhou otázkou bolo, či v prípade kladnej odpovede na prvú otázku, má byť čl. 46 ZES interpretovaný tak, že čl. 43 ZES a 48 ZES sa nedotýkajú aplikácie holandských pravidiel, nakoľko existujú dôvody, ktoré takéto konanie oprávňujú.¹⁶⁹ Otázkou v podstate bolo, či menej reštriktívne obmedzenia sekundárnej slobody usadzovania môžu byť v súlade s čl. 43 ZES a 48 ZES.¹⁷⁰

SDEÚ konštatoval, že vzhľadom na slobodu usadiť sa nie je podstatné, že spoločnosť bola založená v jednom členskom štáte výhradne za účelom usadiť sa v inom členskom štáte, v ktorom prevádzkuje svoju činnosť a rovnako sú nepodstatné aj

Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=982238

¹⁶⁸ Rozsudok vo veci Inspire Art, bod 1 - 38.

¹⁶⁹ Rozsudok vo veci Inspire Art, bod 1 - 39.

¹⁷⁰ Craig, P. De Búrca, G. EU Law: Text, Cases, and Materials. Fifth Edition. Oxford : Oxford University Press, 2011, s. 783.

dôvody, ktoré danú spoločnosť viedli k tomu, aby bola založená v jednom členskom štáte a následne vykonávala svoju činnosť v inom členskom štáte. Toto konanie obdobne nemožno klasifikovať ako zneužívanie, čo znamená, že nie je zneužívaním, ak spoločnosť využije na svoje založenie priaznivejšie podmienky v inom členskom štáte ako v tom, v ktorom vykonáva alebo plánuje vykonávať svoju činnosť, a to hoci aj v celom rozsahu. Na to nadväzuje, že spoločnosť môže vykonávať svoju činnosť v inom členskom štáte prostredníctvom pobočky a umiestnenie jej sídla slúži ako spojovací faktor s právnym poriadkom príslušného členského štátu rovnako ako štátna príslušnosť v prípade fyzických osôb. Skutočnosť, že spoločnosť Inspire Art bola vzhľadom na priaznivejšie podmienky založená vo Veľkej Británii neznamena, že založenie pobočky na území Holandska nie je pokryté slobodou usadzovania, a teda čl. 43 ZES a 48 ZES. Nemôže byť akceptovaný argument, že sloboda usadiť sa nie je v tomto prípade žiadnym spôsobom porušená, nakoľko zahraničné spoločnosti sú holandským právom plne uznávané a ich registrácia nie je odmietaná, pričom právny poriadok im len kladie dodatočné požiadavky, administratívne klasifikované ako ustanovenia príslušných právnych predpisov holandského práva týkajúce sa napr. minimálneho imania spoločnosti, ktoré sa v podstate obligatórne vzťahujú na zahraničné spoločnosti, keď tie vykonávajú svoju činnosť výlučne alebo takmer výlučne na území Holandska. Zriadenie pobočky tak podlieha niektorým ustanoveniam týkajúcich sa zakladania spoločností s ručením obmedzeným.¹⁷¹

SDEÚ konštatoval, že stanovovanie určitých podmienok v rámci výkonu sekundárnej slobody usadzovania spoločnosťou založenou v inom členskom štáte prostredníctvom vnútroštátneho práva, akými sú napr. stanovenie minimálneho imania spoločnosti je v rozpore s čl. 43 ZES a 48 ZES. Dôvody, kvôli ktorým bola spoločnosť založená v inom členskom štáte ako ani skutočnosť, že daná spoločnosť vykonáva svoju činnosť iba v členskom štáte, v ktorom sa usadila ju nezbavuje práva dovolávať sa slobody usadzovania, až na výnimky v prípade preukázania zneužívania tohto práva. Odpoveďou SDEÚ na druhú prejudiciálnu otázku položenú vnútroštátnym súdom bolo,

¹⁷¹ Rozsudok vo veci Inspire Art, bod 95 – 101.

že z čl. 46 ZES nevyplýva oprávnenosť opatrení prijatých Holandskom s deklarovaným cieľom ochrany záujmov tretích strán.¹⁷²

3.4.5 Sevic

Výkladu čl. 43 ZES a 48 ZES sa týkal aj rozsudok vo veci C-411/03 z dňa 13. decembra 2005 SEVIC Systems AG (ďalej len „rozsudok vo veci SEVIC“). Návrh na začatie prejudiciálneho konania bol podaný v rámci žaloby zo strany spoločnosti SEVIC Systems AG (ďalej len „spoločnosť SEVIC“) týkajúcej sa zamietnutia jej návrhu na zápis do nemeckého obchodného registra ohľadom jej fúzie s luxemburskou spoločnosťou Security Vision Concept SA (ďalej len „spoločnosť Security Vision“).¹⁷³

V roku 2002 uzavreli spoločnosť SEVIC a spoločnosť Security Vision zmluvu o fúzii, pričom zahŕňala zrušenie spoločnosti Security Vision bez likvidácie a prevod jej celého imania na spoločnosť SEVIC. Nemecký súd tento návrh na zápis fúzie do obchodného registra zamietol s odôvodnením, že nemecký zákon o transformáciách spoločností upravuje výlučne fúzie medzi právnymi subjektmi so sídlom v Nemecku. Spoločnosť SEVIC podala proti tomuto rozhodnutiu opravný prostriedok. Druhostupňový súd vyslovil presvedčenie, že vyriešenie tejto otázky závisí od výkladu čl. 43 ZES a 48 ZES a rozhodol sa prerušiť konanie a položiť SDEÚ prejudiciálnu otázku. Nemecký súd sa pýtal, či sa majú čl. 43 ZES a 48 ZES vykladať spôsobom, že zamietnutie zápisu zahraničnej spoločnosti o jej fúzii, ktorú chce uskutočniť s nemeckou spoločnosťou do nemeckého obchodného registra, pretože zákon o transformáciách spoločností upravuje len transformácie právnych subjektov so sídlom v Nemecku, odporuje slobode usadzovania.¹⁷⁴

SDEÚ v úvode konštatoval, že v Nemecku neexistuje analogická právna úprava uplatniteľná na cezhraničné fúzie a tým sa rozdielne zaobchádza s vnútroštátnymi a cezhraničnými fúziami. Prejudiciálnu otázku je tak potrebné chápať spôsobom, ktorým sa vnútroštátny súd pýta, či odporuje čl. 43 ZES a 48 ZES, ak sa v členskom

¹⁷² Rozsudok vo veci Inspire Art, bod 142 – 143.

¹⁷³ Rozsudok vo veci SEVIC, bod 1 – 2.

¹⁷⁴ Rozsudok vo veci SEVIC, bod 9 – 10.

štáte zamietá zápis o fúzii do obchodného registra, nakoľko jedna zo spoločností má sídlo v inom členskom štáte, zatiaľ čo takýto zápis je v prípade spoločnosti so sídlom v danom členskom štáte možný. Generálny advokát v tomto prípade uviedol, že všetky opatrenia umožňujúce alebo aspoň uľahčujúce prístup do iného členského štátu a výkon činnosti v tomto členskom štáte patria do pôsobnosti slobody usadiť sa. Pre riadne fungovanie vnútorného trhu predstavujú cezhraničné transformácie spoločností osobitné spôsoby výkonu slobody usadiť sa a zodpovedajú potrebám spolupráce a prestavby spoločností majúcich sídlo v iných členských štátoch. Cezhraničná fúzia v tomto prípade predstavuje prostriedok na výkon určitej činnosti bez prerušenia, čím je efektívnejším a finančne menej náročnejším spôsobom transformácie. Vzhľadom na to, že nemecké právo túto formu transformácie neumožňuje pokiaľ má jedna zo spoločností svoje sídlo v inom členskom štáte je takéto rozdielne zaobchádzanie schopné odradiť spoločnosti od výkonu slobody usadiť sa. Takéto zaobchádzanie je v rozpore so slobodou usadiť sa podľa čl. 43 ZES a 48 ZES a je prípustné len v rámci legitímneho cieľa a opodstatnených dôvodov vo všeobecnom (verejnom) záujme.¹⁷⁵

Vnútroštátne fúzie sú podľa nemeckej a holandskej vlády z dôvodu ochrany veriteľov, menšinových akcionárov a zamestnancov a zabezpečenia poctivého obchodného styku viazané na určité podmienky. Z dôvodu uplatnenia viacerých vnútroštátnych právnych poriadkov v prípade cezhraničných fúzií vznikajú špecifické problémy, riešením ktorých by bola existencia harmonizovanej právnej úpravy na európskej úrovni. SDEÚ však v tomto kontexte pripomína, že harmonizovaná právna úprava by bola na uľahčenie cezhraničných fúzií užitočná, napriek tomu nepredstavuje podmienku na výkon slobody usadiť sa v zmysle čl. 43 ZES a 48 ZES. Nie je vylúčené, že nevyhnutné dôvody vo všeobecnom záujme, akými sú ochrana veriteľov, menšinových akcionárov a zamestnancov v zmysle rozsudku vo veci *Überseering* alebo zabezpečenie poctivého obchodného styku a účinnosti daňových kontrol v zmysle rozsudku vo veci *Inspire Art* môžu za určitých okolností odôvodňovať opatrenie, ktoré by slobodu usadiť sa istým spôsobom obmedzovalo. Je však prípustné len v prípadoch, v ktorých je príslušné opatrenie spôsobilé dosiahnuť sledovaný cieľ a neprekračuje

¹⁷⁵ Rozsudok vo veci SEVIC, bod 13 – 23.

potrebnú mieru. Všeobecné zamietanie návrhov na zápis fúzie do obchodného registra v prípadoch, ak jednou zo spoločností je spoločnosť so sídlom v inom členskom štáte bráni cezhraničným fúziám aj v prípadoch, keď nie sú vyššie uvedené záujmy ohrozené. Takáto právna úprava navyše presahuje mieru potrebnú na dosiahnutie sledovaného cieľa.¹⁷⁶

Vzhľadom na vyššie uvedené SDEÚ konštatoval, že všeobecné zamietanie zápisu fúzie na základe zrušenia spoločnosti a prevodu jej celého imania na inú spoločnosť do vnútroštátneho obchodného registra, ak takýto zápis je možný v prípade, ak obidve zúčastnené spoločnosti na fúzii majú svoje sídlo na území príslušného členského štátu a v prípade, ak má jedna z takýchto spoločností sídlo v inom členskom štáte takýto zápis možný nie je, odporuje čl. 43 ZES a 48 ZES.¹⁷⁷

Tento rozsudok ponechal otvorené dve otázky, a to, či ide len o cezhraničné fúzie smerujúce do členského štátu alebo aj z členského štátu. Táto situácia by nastala v prípade, ak by cezhraničnej fúzii bránili luxemburské orgány a nie nemecké. Niektoré časti rozsudku sú zamerané len na cezhraničné fúzie smerujúce do členského štátu. Dôvodom bol pravdepodobne aj rozsudok vo veci Daily Mail, v ktorom SDEÚ poznamenal, že existencia spoločnosti je závislá na vnútroštátnom práve. Po druhé, SDEÚ konštatoval nemožnosť odmietnutia zápisu cezhraničnej fúzie, na druhej strane však neodpovedal akým spôsobom má byť cezhraničná fúzia vykonaná.¹⁷⁸

3.4.6 Cartesio

Rozsudok vo veci C-210/06 z dňa 16. decembra 2008 Cartesio Oktató és Szolgáltató bt. (ďalej len „rozsudok vo veci Cartesio“) predstavuje jeden z prelomových rozhodnutí SDEÚ týkajúcich sa slobody usadzovania spoločností. Gerner-Beuerle a Schillig uvádzajú, že v tomto prípade boli prítomné nejasnosti už od samého začiatku. Poukazujú pritom na rozdielnosť v rámci niektorých jazykových prekladov. Kým

¹⁷⁶ Rozsudok vo veci SEVIC, bod 24 – 30.

¹⁷⁷ Rozsudok vo veci SEVIC, bod 31.

¹⁷⁸ Siems, M. M. Sevic: Beyond Cross-Border-Mergers. European Business Organization Law Review [online]. 2007, 8, s. 308 - 309 [cit. 12.06.2013].

Dostupné z: <http://ssrn.com/abstract=1012613>

niektoré používali termín označujúci hlavnú správu spoločnosti, iné jej registrované sídlo.¹⁷⁹

Komanditná spoločnosť Cartesio Oktató és Szolgáltató bt. (ďalej len „spoločnosť Cartesio“) bola založená podľa maďarského práva dňa 20. mája 2004 a zapísaná do obchodného registra 11. júna 2004. Sídlo spoločnosti Cartesio bolo v Baji (na území Maďarska). Spoločnosť Cartesio podala dňa 11. novembra 2005 žiadosť na maďarský súd s cieľom zapísať premiestnenie svojho sídla do Talianska, to znamená zápis zmeny do obchodného registra. Žiadosť spoločnosti Cartesio však bola maďarským súdom zamietnutá. Súd ako dôvod uviedol, že maďarské právo neumožňuje spoločnosti založenej v Maďarsku premiestniť svoje sídlo do zahraničia a súčasne naďalej podliehať maďarskému právu. Voči tomuto rozhodnutiu podala spoločnosť Cartesio odvolanie na druhostupňový súd. Argumentom spoločnosti Cartesio založeným na rozsudku vo veci SEVIC bolo, že rozlišovanie medzi spoločnosťami na základe toho, v ktorom členskom štáte má spoločnosť svoje sídlo je v rozpore s čl. 43 ZES a 48 ZES, a teda so slobodou usadzovania. Spoločnosť Cartesio uvádzala, že nakoľko je druhostupňový súd poslednou inštanciou a nie je proti jeho rozhodnutia prípustný opravný prostriedok, je tento súd povinný položiť prejudiciálnu otázku. Maďarský súd s poukázaním na absenciu kontradiktórnosti nebol presvedčený, či ho je vzhľadom na to možné v zmysle čl. 234 ZES považovať za „súdny orgán“ a v prípade, ak áno, či je súdnym orgánom, proti ktorého rozhodnutiam nie je v zmysle vnútroštátneho práva možné podať opravný prostriedok. Táto úvaha bola založená na skutočnosti, že napriek tomu, že podľa maďarského práva sa rozhodnutia v odvolacom konaní považujú za res iudicata, môžu byť proti nim podané mimoriadne opravné prostriedky.¹⁸⁰

Vnútroštátny súd odvolávajúci sa na rozsudok vo veci Daily Mail tvrdil, že sloboda usadiť sa v zmysle čl. 43 ZES a 48 ZES neobsahuje právo spoločnosti založenej podľa práva členského štátu, na území ktorého má svoje registrované sídlo premiestniť svoju hlavnú správu do iného členského štátu pri súčasnom zachovaní si právnej

¹⁷⁹ Gerner-Beuerle, C., Schillig, M. The Mysteries of Freedom of Establishment after Cartesio. International & Comparative Law Quarterly [online]. 2010, 59(2), s. 5 [cit. 12.04.2013]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1340964

¹⁸⁰ Rozsudok vo veci Cartesio, bod 21 – 30.

subjektivity a osobného štatútu v prípade, ak tomu bránia príslušné orgány. Zároveň však pripúšťa, že neskoršia judikatúra SDEÚ mohla túto zásadu ovplyvniť. Vnútroštátny súd ďalej konštatoval, že v zmysle ustálenej judikatúry SDEÚ nesmú vnútroštátne právne poriadky rozlišovať medzi spoločnosťami, ktoré žiadajú o zápis do obchodného registra na základe štátnej príslušnosti.¹⁸¹

Na základe vyššie uvedeného položil vnútroštátny súd štyri prejudiciálne otázky. Prvá z nich sa týkala oprávnenia vnútroštátneho súdu navrhnúť prejudiciálne konanie v zmysle čl. 234 ZES, ak ide o nekontradiktórne konanie. Druhou prejudiciálnou otázkou bolo, či je súd rozhodujúci v rámci druhého stupňa pokladaný za súd rozhodujúci v poslednom stupni, a teda, či je povinný obrátiť sa na SDEÚ pokiaľ ide o výklad práva EÚ (ES). Tretia otázka rozoberala možnosť obmedzenia oprávnenia maďarských súdov podať návrh na začatie prejudiciálneho konania vnútroštátnym právom, ktoré priznáva právo podať odvolanie proti uzneseniu o návrhu na začatie prejudiciálneho konania a súd rozhodujúci o odvolaní môže toto uznesenie zmeniť alebo zrušiť návrh na začatie prejudiciálneho konania a následne nariadiť súdu na nižšom stupni, aby pokračoval v prerušenom vnútroštátnom konaní. Všetky uvedené otázky sa v podstate týkajú podmienok prejudiciálneho konania. Až posledná otázka bola priamo spojená so slobodou usadiť sa v zmysle čl. 43 ZES a 48 ZES. V rámci nej boli položené štyri parciálne otázky. Prvou bolo, či patrí otázka týkajúca sa vôle spoločnosti založenej podľa maďarského práva a zapísanej do obchodného registra v Maďarsku premiestniť svoje sídlo do iného členského štátu do pôsobnosti práva EÚ (ES) alebo pri nedostatku harmonizácie sú smerodajné výlučne vnútroštátne právne poriadky. V druhej čiastkovej otázke sa vnútroštátny súd pýtal, či spoločnosť zapísaná v Maďarsku môže žiadať o premiestnenie svojho sídla do iného členského štátu priamo na základe čl. 43 ZES a 48 ZES a či sa takéto prípadné premiestnenie zo strany dotknutých členských štátov môže viazať na akúkoľvek podmienku alebo povolenie. Tretia čiastková otázka sa týkala možnosti výkladu čl. 43 ZES a 48 ZES v zmysle, či je na ich základe vnútroštátna právna úprava alebo prax rozlišujúca medzi spoločnosťami na základe sídla nezlučiteľná s právom EÚ (ES). Poslednou čiastkovou otázkou bolo, či

¹⁸¹ Rozsudok vo veci Cartesio, bod 34, 38.

je vnútroštátna právna úprava brániaca premiestneniu sídla spoločnosti z dotknutého členského štátu do iného členského štátu v zmysle čl. 43 ZES a 48 ZES zlučiteľná s právom EÚ (ES).¹⁸²

V rámci úvahy o prvej prejudiciálnej otázke generálny advokát Poiares Maduro konštatoval, že rozhodnutie prvostupňového súdu je v zmysle judikatúry mimosúdna činnosť, nakoľko registrovaný súd plnil iba registračnú funkciu. Naproti tomu je druhostupňové konanie, teda konanie o odvolaní, z hľadiska čl. 234 ZES súdnym konaním bez ohľadu na to, že ide o nesporné konanie. Generálny advokát teda konštatoval, že prvá prejudiciálna otázka je prípustná a okrem toho na ňu treba odpovedať kladne. Na druhú prejudiciálnu otázku generálny advokát uviedol, že jej zodpovedanie nie je nevyhnutné na rozhodnutie vo veci samej. V prípade, ak je jasné, že otázka má pre jednotný výklad a uplatňovanie práva EÚ (ES) širší praktický význam by pravidlá o prípustnosti nemali byť stanovené príliš prísne. Poukazuje na tvrdenia maďarského vnútroštátneho súdu, podľa ktorých je opravný prostriedok obmedzený na právne otázky a nemá odkladný účinok. Z týchto skutočností však podľa jeho názoru nevyplýva, že by uvedený súd mal povinnosť podľa čl. 234 ods. 3 ZES. Stanovisko generálneho advokáta k tretej prejudiciálnej otázke bolo, že ktorýkoľvek súd v ktoromkoľvek členskom štáte má právomoc položiť SDEÚ prejudiciálne otázky a uvedenú právomoc nemožno obmedzovať vnútroštátnym právom. Najdôležitejšou prejudiciálnou otázkou z pohľadu slobody usadiť sa bola štvrtá prejudiciálna otázka. Generálny advokát názorne zhrnul skutkový stav, pričom uviedol, že v súlade s maďarským právom sa má sídlo hlavnej správy (ústredie) spoločnosti zhodovať so sídlom zapísaným v obchodnom registri. Ak by sa premiestnenie sídla hlavnej správy spoločnosti založenej podľa maďarského práva vykonalo v rámci územia Maďarska, bolo by obvyklým spôsobom zapísané do obchodného registra. Spoločnosť Cartesio však chcela svoje sídlo premiestniť mimo územia Maďarska, konkrétne do Talianska, a zároveň si želala byť aj naďalej založenou podľa maďarského práva a nemusieť byť opätovne založenou podľa talianskeho práva. Generálny advokát konštatoval, že Maďarsko uplatňuje teóriu „reálneho sídla“ a maďarské právo zakazuje „export“

¹⁸² Rozsudok vo veci Cartesio, bod 40.

maďarskej právnickej osoby na územie iného členského štátu. Spoločnosť založená podľa maďarského práva môže vykonávať činnosť v inom členskom štáte alebo v danom členskom štáte zriadiť organizačnú zložku, jej hlavná správa však musí zostať na území Maďarska. Podstata štvrtej prejudiciálnej otázky teda je, či sú vnútroštátne pravidlá znemožňujúce premiestnenie hlavnej správy spoločnosti založenej podľa vnútroštátneho práva v rozpore s čl. 43 ZES a 48 ZES.¹⁸³

Názor maďarskej vlády bol, že tento prípad patrí mimo rozsah pôsobnosti čl. 43 ZES a 48 ZES, ktorý je však podľa generálneho advokáta nesprávny. Pravidlá, podľa ktorých sa s cezhraničnými premiestneniami sídla zaobchádza v porovnaní s vnútroštátnymi menej priaznivo, nakoľko tieto umožňujú premiestnenie hlavnej správy iba v rámci územia členského štátu, predstavujú diskrimináciu pri uplatňovaní práva na voľný pohyb. Opierajúc sa o rozsudok vo veci Daily Mail generálny advokát ďalej uvádza, že SDEÚ v tomto prípade konštatoval, že podmienky existencie spoločnosti sú určované výlučne štátom, v zmysle právneho poriadku ktorého bola založená. Judikatúra SDEÚ sa však od rozsudku vo veci Daily Mail ďalej vyvíjala. Snahou bolo odlíšiť skutkové okolnosti uvedené v rozsudku vo veci Daily Mail od skutkových okolností v rozsudkoch vo veciach Centros, Überseering a Inspire Art, týkajúcich sa aspektov ako rozdiel medzi primárnym a sekundárnym usadením a usadením sa zo zahraničia do členského štátu oproti usadeniu sa z členského štátu do zahraničia. Ako ďalej generálny advokát uvádza, nie je prekvapivé, že uvedené úsilie nebolo celkom presvedčivé. Môže byť prijateľné, aby členský štát stanovil určité podmienky premiestnenia hlavnej správy spoločnosti založenej podľa vnútroštátneho práva. Oproti tomu však maďarské právo spoločnosti založenej podľa maďarského práva možnosť premiestniť jej hlavnú správu do iného členského štátu úplne upiera, nakoľko nestanovuje iba podmienky takéhoto premiestnenia, ale požaduje zrušenie spoločnosti. Vzhľadom na uvedené, generálny advokát navrhol, aby SDEÚ na štvrtú prejudiciálnu otázku odpovedal, že čl. 43 ZES a 48 ZES „bránia vnútroštátnym

¹⁸³ Stanovisko generálneho advokáta vo veci Cartesio, bod. 6 – 23.

pravidlám, ktoré spoločnosti založenej podľa vnútroštátneho práva znemožňujú premiestnenie jej hlavnej správy do iného členského štátu“.¹⁸⁴

V rámci rozhodovania o štvrtej prejudiciálnej otázke SDEÚ pripomenul rozsudok vo veci *Daily Mail*, v zmysle ktorého spoločnosť založená podľa vnútroštátneho práva existuje len prostredníctvom vnútroštátnej právnej úpravy daného členského štátu a tá určuje podmienky jej založenia a ďalšieho fungovania. Pokiaľ ide o väzbu s vnútroštátnym územím vyžadovanú za účelom založenia spoločnosti ako aj možnosť spoločnosti neskôr túto väzbu zmeniť sa právne poriadky jednotlivých členských štátov vo veľkej miere odlišujú. Niektoré z členských štátov vyžadujú, aby sa ako sídlo uvedené v stanovách, tak aj sídlo hlavnej správy spoločnosti nachádzalo na ich území, pričom premiestnenie sídla hlavnej správy mimo územia daného členského štátu predpokladá zrušenie spoločnosti so všetkými dôsledkami, s ktorými sa takéto zrušenie spája. Iné členské štáty spoločnostiam právo premiestniť svoju hlavnú správu mimo ich územia priznávajú, pričom niektoré toto právo podmieňujú určitými požiadavkami. SDEÚ v rozsudku vo veci *Überseering* konštatoval, že možnosť spoločnosti premiestniť či už sídlo uvedené v stanovách alebo skutočné sídlo do iného členského štátu bez súčasnej straty vlastnej právnej subjektivity a prípadne aj spôsob tohto premiestnenia sú určené vnútroštátnymi právnymi predpismi. Z uvedeného vyvodil, že členský štát má možnosť uložiť obmedzenia premiestneniu skutočného sídla spoločnosti založenej podľa vnútroštátneho právneho poriadku mimo jeho územia v prípade, ak si táto spoločnosť má zachovať právnu subjektivitu v zmysle práva príslušného členského štátu. Členský štát môže teda definovať tak väzbu, ktorá sa od spoločnosti k danému členskému štátu vyžaduje na to, aby táto mohla byť považovaná za založenú podľa práva tohto členského štátu a následne mohla využiť právo usadiť sa, ako aj väzbu, ktorá sa vyžaduje na zachovanie tohto postavenia v budúcnosti. Z uvedeného vyplýva pre členský štát možnosť neumožniť spoločnosti zachovať si toto postavenie v prípade premiestnenia sídla spoločnosti do iného členského štátu prerušiť tak väzbu k členskému štátu svojho založenia.¹⁸⁵

¹⁸⁴ Stanovisko generálneho advokáta vo veci *Cartesio*, bod. 24 – 35.

¹⁸⁵ Rozsudok vo veci *Cartesio*, bod 104 – 110.

SDEÚ upozorňuje na potrebu rozlíšenia prípadov, keď spoločnosť premiestni svoje sídlo do iného členského štátu bez zmeny práva, ktoré sa na ňu vzťahuje, od prípadu, keď spoločnosť premiestni svoje sídlo do iného členského štátu a toto premiestnenie je spojené so zmenou vnútroštátneho práva, ktoré sa na ňu vzťahuje, pričom v takom prípade dochádza k zmene právnej formy spoločnosti v súlade s právom členského štátu, do ktorého spoločnosť svoje sídlo premiestnila. Členský štát založenia spoločnosti nemôže uložiť spoločnosti povinnosť svojho zrušenia a likvidácie a tým zabrániť spoločnosti v premene na spoločnosť podľa vnútroštátneho právneho poriadku iného členského štátu, ak to tento právny poriadok povoľuje. Takáto prekážka by predstavovala obmedzenie slobody usadiť sa príslušnej spoločnosti. Spoločnosť Cartesio však chce v tomto prípade premiestniť svoje sídlo mimo územia Maďarska a zároveň sa aj naďalej riadiť maďarským právom, inými slovami, bez zmeny vnútroštátneho právneho poriadku, ktorým sa riadi.¹⁸⁶

SDEÚ v závere odpovedal na položené prejudiciálne otázky nasledovne. Na prvú prejudiciálnu otázku SDEÚ odpovedal, že odvolací súd sa má aj napriek absencii kontradiktórnosti konania považovať za súdny orgán s právomocou podať návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa čl. 234 ZES. V prípade druhej prejudiciálnej otázky SDEÚ konštatoval, že príslušný vnútroštátny súd nemôže byť považovaný za súdny orgán, proti rozhodnutiu ktorého nie je v zmysle čl. 234 ZES podľa vnútroštátneho práva prípustný opravný prostriedok. V odpovedi na tretiu prejudiciálnu otázku SDEÚ vyslovil nespochybniteľnosť právomoci vnútroštátneho súdu nariadiť podanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania. Napokon na štvrtú a z pohľadu premiestnenia sídla zásadnú otázku SDEÚ vyslovil záver, že v stave práva EÚ (ES) aký bol v čase rozhodovania sa majú čl. 43 ZES a 48 ZES vykladať v zmysle, že právna úprava členského štátu brániaca spoločnosti založenej podľa jeho právneho poriadku premiestniť svoje sídlo do iného členského štátu pri súčasnom ponechaní si postavenia spoločnosti podliehajúcej vnútroštátnemu právu členského štátu, podľa práva ktorého bola založená, nie je v rozpore s nimi.¹⁸⁷

¹⁸⁶ Rozsudok vo veci Cartesio, bod 111 – 119.

¹⁸⁷ Rozsudok vo veci Cartesio, body 63, 79, 98 a 124.

SDEÚ sa vo svojom rozhodovaní prekvapivo priklonil k argumentom uvedeným v rozsudku vo veci *Daily Mail*, a to napriek tomu, že v rozsudkoch vo veci *Centros* a *Inspire Art* uviedol princíp vzájomného uznávania v rámci výkonu slobody usadzovania. Kým v spomínaných rozsudkoch SDEÚ konštatoval povinnosť členského štátu uznať legitimitu založenia spoločnosti podľa práva iného členského štátu a neukladať reštriktívne podmienky výkonu sekundárnej slobody usadzovania, v tomto prípade ponechal určovanie základných podmienok založenia spoločnosti pri absencii harmonizovanej právnej úpravy v kompetencii členského štátu založenia spoločnosti.¹⁸⁸

3.4.7 VALE

Predmetom rozsudku vo veci C-378/10 z dňa 12. júla 2012 VALE Építési kft. (ďalej len „rozsudok vo veci VALE“) bolo odmietnutie zápisu pôvodne talianskej spoločnosti VALE Costruzioni Srl (spoločnosť s ručením obmedzeným podľa talianskeho práva) neskôr v snahe premiestniť svoje sídlo do Maďarska na základe schválených stanov „premenovaná“ na VALE Építési kft. (spoločnosť s ručením obmedzeným podľa maďarského práva, ďalej súhrnne len „spoločnosť VALE“) do obchodného registra v Maďarsku. Základné imanie bolo splatené v rozsahu podľa maďarského práva. Spoločnosť VALE bola pôvodne zapísaná v obchodnom registri v Taliansku. Vzhľadom na svoj zámer premiestniť svoje sídlo na územie Maďarska a vykonávať tam činnosť podľa maďarského práva uskutočnila spoločnosť VALE niekoľko krokov v snahe o zápis do maďarského obchodného registra. Zástupca spoločnosti VALE podal návrh na zápis do maďarského obchodného registra, ktorý však prvostupňový súd zamietol a druhostupňový súd na základe odvolania jeho rozhodnutie potvrdil. Maďarský súd uviedol, že spoločnosť založená a zapísaná v Taliansku nemôže v zmysle maďarského práva premiestniť svoje sídlo na územie Maďarska a rovnako ju nemožno v navrhovanej forme do maďarského obchodného

¹⁸⁸ Craig, P. De Búrca, G. EU Law: Text, Cases, and Materials. Fifth Edition. Oxford : Oxford University Press, 2011, s. 784.

registra zapísať. Do maďarského obchodného registra nie je možné uviesť ako právneho predchodcu spoločnosti spoločnosť, ktorá nie je maďarskou spoločnosťou.¹⁸⁹

Spoločnosť VALE podala na najvyšší súd opravný prostriedok, v ktorom žiadala zrušenie rozhodnutia o zamietnutí a zároveň navrhovala nariadenie zápisu do obchodného registra. Odvolávala sa pritom na porušovanie čl. 49 ZFEÚ a 54 ZFEÚ. Spoločnosť VALE ďalej namietala nerozlišovanie medzinárodného premiestnenia sídla spoločnosti, ktoré nemá za následok zmenu uplatniteľného práva a medzinárodnej premeny spoločnosti. Vnútroštátny súd potvrdil posúdenie druhostupňového súdu, pričom uviedol, že v maďarskom práve nemožno považovať za premenu premiestnenie sídla spoločnosti, ktoré podlieha právu iného členského štátu, opätovným založením danej spoločnosti v zmysle maďarského práva a zapísaním údaje o jej právnej predchodkyni (talianskej spoločnosti), a to z dôvodu, že vnútroštátne právne predpisy sa v prípade premien uplatňujú len na vnútroštátne situácie. Maďarský súd si zároveň kládol otázku, či je takáto právna úprava zlučiteľná so slobodou usadzovania. Vzhľadom na uvedené prerušil vnútroštátny súd konanie a položil SDEÚ štyri prejudiciálne otázky. V prvej prejudiciálnej otázke sa vnútroštátny súd pýtal, či v prípade, ak spoločnosť založená v inom členskom štáte (štát pôvodu) premiestni svoje sídlo do iného členského štátu (hostiteľský štát) v dôsledku čoho je zároveň vymazaná z obchodného registra členského štátu pôvodu a zároveň sú spísané nové zakladajúce dokumenty, ktoré sú v súlade s právom hostiteľského štátu a spoločnosť následne podá návrh na zápis do obchodného registra tohto štátu má hostiteľský štát zohľadniť čl. 49 ZFEÚ a 54 ZFEÚ. V prípade kladnej odpovede sa vnútroštátny súd v druhej prejudiciálnej otázke pýtal, či sa majú čl. 49 ZFEÚ a 54 ZFEÚ vykladať v tom zmysle, že právna úprava alebo prax hostiteľského štátu, ktorá riadne založenej spoločnosti v zmysle práva štátu pôvodu odopiera právo premiestniť svoje sídlo na jeho územie a pokračovať tam vo svojej činnosti je s uvedenými článkami v rozpore. V tretej prejudiciálnej otázke sa vnútroštátny súd pýtal, či je v rámci zodpovedania druhej prejudiciálnej otázky dôležité zohľadniť dôvod odmietnutia zápisu spoločnosti do obchodného registra. Štvrtou prejudiciálnou otázkou bolo, či hostiteľský štát môže

¹⁸⁹ Rozsudok vo veci VALE, bod 9 – 12.

preskúmať návrh na zápis do vnútroštátneho obchodného registra, ktorý bol podaný spoločnosťou uskutočňujúcou medzinárodnú premenu a požadovať, aby daná spoločnosť splnila všetky podmienky, ktoré vnútroštátne právo ukladá v prípade vnútroštátnej premeny alebo čl. 49 ZFEÚ a 54 ZFEÚ ukladajú príslušnému členskému štátu povinnosť, a keď áno v akom rozsahu, odlišovať medzinárodnú premenu od premeny na vnútroštátnej úrovni.¹⁹⁰

Ako uvádza generálny advokát vo veci VALE Niilo Jääskinen, toto konanie sa týka cezhraničnej mobility spoločnosti v rámci jednotného trhu. Ako zhrňuje, maďarské právo umožňuje zapísať do maďarského obchodného registra údaj o právnej predchodkyni spoločnosti, ak táto bola založená v Maďarsku. Na druhej strane však nedovoľuje zápis takéhoto údajá v prípade, ak právnu predchodkyňou spoločnosti je spoločnosť založená v inom členskom štáte. Generálny advokát ďalej poznamenáva, že uvedená vec nadväzuje na staršie rozsudky SDEÚ, avšak vyznačuje sa inovatívnym aspektom, keďže SDEÚ má rozhodnúť o rozsahu povinnosti členského štátu v kontexte cezhraničného opätovného založenia spoločnosti. Generálny advokát poukazuje na dva aspekty. Prvým je skutočnosť, že spoločnosť VALE v zmysle talianskeho práva už neexistuje a vzhľadom na to premiestnenie uznané talianskym právom nemožno dosiahnuť. Kladie si však zároveň otázku, komu patria aktíva spoločnosti a kto zodpovedá za jej záväzky. Na druhej strane spoločnosť VALE podľa maďarského práva zatiaľ neexistuje vzhľadom na zamietnutie jej zápisu do obchodného registra. Generálny advokát v tejto súvislosti pripomína aj formuláciu, ktorú uviedol generálny advokát vo veci Daily Mail, a to, že usadiť sa znamená v podstate začleniť sa do vnútroštátnej ekonomiky. Pojem „usadenie sa“ je teda v zásade pojmom ekonomickým. Z tohto hľadiska nie je rozhodujúce, či spoločnosť VALE v danom čase existovala alebo predčasne zanikla, keďže existujú fyzické osoby, ktoré sú príslušníkmi členského štátu a tieto vykonali slobodu usadiť sa. Táto situácia teda spadá do pôsobnosti čl. 54 ZFEÚ alebo čl. 49 ZFEÚ. Rozhodujúci význam nespočíva v štátnej príslušnosti spoločníkov spoločnosti VALE. Cezhraničný prvok spočíva v premiestnení spoločnosti VALE z Talianska do Maďarska. Samotná mobilita spoločnosti môže mať viaceré formy.

¹⁹⁰ Rozsudok vo veci VALE, bod 13 – 16.

Môže spočívať vo vytváraní dcérskych spoločností alebo pobočiek, v cezhraničných fúziách alebo v premiestnení sídla. Uvedená oblasť sa tak týka ako primárneho, tak aj sekundárneho práva EÚ. V tejto oblasti nie je harmonizácia právnych predpisov pritom ani zďaleka zavŕšená.¹⁹¹

Možnosť premiestniť sídlo spoločnosti nie je právom EÚ, aj vzhľadom na nadnárodné formy spoločností, cudzia. Táto možnosť však platí len pre vybrané typy spoločností. Generálny advokát ďalej uvádza, že v danom čase právna úprava na úrovni EÚ vzťahujúca sa na premenu právnickej osoby založenej podľa práva jedného členského štátu na právnickú osobu založenú podľa práva iného členského štátu, až na výnimky, neexistuje. Vzhľadom na to členským štátom za daného stavu práva EÚ prináleží možnosť právnej úpravy takejto premeny. Napriek komplikáciám v oblasti práva spoločností, SDEÚ svojimi rozsudkami poskytol rozhodujúce podnety na rozvoj práva EÚ v tejto oblasti. Od rozsudku vo veci *Überseering* sú členské štáty povinné uznať spoločnosti, ktoré boli platne založené podľa práva niektorého členského štátu. Uvedené platí aj v prípade neexistencie konkrétneho prepojenia medzi spoločnosťou a príslušným členským štátom. Mobilita spoločností môže byť vnútroštátnym právom obmedzená len za splnenia stanovených podmienok, a to ich uplatňovanie nediskriminačným spôsobom, odôvodnenosť naliehavými dôvodmi všeobecného záujmu, sledovanie legitímneho cieľa a vhodnosť na jeho dosiahnutie a neprekračovanie nevyhnutného rámca. SDEÚ ďalej v rozsudku vo veci *Überseering* zdôraznil, že podmienky a pravidlá premiestnenia sídla spoločnosti určujú vnútroštátne právne predpisy členského štátu založenia spoločnosti. Členský štát má tiež možnosť definovať podmienky väzby, ktorá je vyžadovaná na to, aby mohla byť daná spoločnosť považovaná za založenú podľa jeho práva a následne bola oprávnená využiť právo usadiť sa a rovnako tak aj podmienky väzby vyžadovanej na zachovanie si tohto postavenia. Zahŕňa to aj možnosť členského štátu neumožniť spoločnosti riadiacej sa jeho právom zachovať si toto postavenie po premiestnení svojho sídla do iného členského štátu, prerušiac tak väzbu vyžadovanú členským štátom založenia spoločnosti. Treba však zároveň odlišiť prípad, keď ide o premiestnenie sídla

¹⁹¹ Stanovisko generálneho advokáta vo veci *VALE*, bod. 1 – 54.

spoločnosti so zmenou vnútroštátneho práva, ktoré sa na ňu vzťahuje a zmenou právnej formy spoločnosti na právnu formu podľa vnútroštátneho práva členského štátu, do ktorého spoločnosť hodlá premiestniť svoje sídlo. V tomto prípade nemožno odôvodniť, aby členský štát založenia uložením povinnosti zrušiť a zlikvidovať spoločnosť zabránil spoločnosti v premene na spoločnosť podľa vnútroštátneho práva iného členského štátu v prípade, ak to toto právo dovoľuje. Vzhľadom na uvedené, generálny advokát konštatoval, že čl. 49 ZFEÚ a 54 ZFEÚ sa vzťahujú na cezhraničné opätovné založenie spoločnosti majúce za následok zmenu uplatniteľného práva, premiestnenie sídla a založenie spoločnosti podľa práva príslušného členského štátu, ktorá preberá práva a povinnosti uvedenej spoločnosti.¹⁹²

V zmysle rozsudku vo veci Cartesio je premena spoločnosti na spoločnosť podľa právneho poriadku iného členského štátu možná v prípade, ak to tento právny poriadok pripúšťa. V tomto prípade ide o kombináciu dvoch postupov, a to premiestnenia spoločnosti a premeny spoločnosti na inú právnu formu, ktoré sú podľa maďarského práva na vnútroštátnej úrovni dovolené a uznané. Hostiteľský štát nemôže uplatňovať vnútroštátne predpisy spôsobilé cezhraničnému opätovnému založeniu zabrániť len z dôvodu, že vo vnútroštátnom práve takýto cezhraničný postup nie je upravený. Hostiteľský štát však má právo uložiť spoločnosti povinnosť splnenia všetkých podmienok, ktoré v takomto prípade stanovuje vnútroštátne právo. Obdobne môže členský štát uplatniť na cezhraničné situácie osobitné pravidlá, ktoré však nemôžu byť diskriminačné ani neprimerané.¹⁹³

Vzhľadom na uvedené, generálny advokát konštatoval, že čl. 49 ZFEÚ a 54 ZFEÚ sa vzťahujú na prípad cezhraničného opätovného založenia spoločnosti a bránia, až na výnimky, právnej úprave alebo praxi, ktorá odopiera spoločnosti, ktorá bola platne založená v jednom členskom štáte premiestniť svoje sídlo do iného členského štátu a pokračovať tam vo svojej činnosti. Spoločnosť je povinná vo svojom návrhu na zápis do obchodného registra preukázať, že spoločnosť, ktorá bola založená v inom členskom štáte je potrebné považovať za jej predchodkyňu. Členský štát môže stanoviť povinné

¹⁹² Stanovisko generálneho advokáta vo veci VALE, bod. 56 – 69.

¹⁹³ Stanovisko generálneho advokáta vo veci VALE, bod. 70 – 76.

uplatnenie vnútroštátnych predpisov v prípade cezhraničného opätovného založenia spoločnosti za splnenia už uvedených štyroch podmienok.¹⁹⁴

SDEÚ podobne ako generálny advokát pripomína aj na základe existujúcej judikatúry, že členský štát môže definovať väzbu, ktorú vyžaduje na to, aby sa spoločnosť mohla považovať za spoločnosť založenú podľa jeho vnútroštátneho práva a rovnako väzbu potrebnú na zachovanie tohto postavenia. Právna úprava umožňujúca len premenu spoločnosti, ktorá má svoje sídlo na území dotknutého členského štátu a rozdielne zaobchádzanie v prípade premeny cezhraničnej povahy predstavuje obmedzenie v zmysle čl. 49 ZFEÚ a 54 ZFEÚ. Toto rozdielne zaobchádzanie nie je možné odôvodniť neexistenciou sekundárnych právnych predpisov EÚ nakoľko ich existencia totiž nie je prvoradou podmienkou na výkon slobody usadiť sa. SDEÚ ďalej konštatoval, že v tomto prípade nejde o naliehavé dôvody všeobecného záujmu, ktoré by sa za splnení podmienok mohli odôvodňovať opatrenia obmedzujúce slobodu usadiť sa, keďže maďarské právo cezhraničné premeny odmieta vo všeobecnosti.¹⁹⁵

Vzhľadom na uvedené SDEÚ na prvé dve prejudiciálne otázky odpovedal, že čl. 49 ZFEÚ a 54 ZFEÚ bránia vnútroštátnej právnej úprave, ktorá vo všeobecnosti spoločnosti založenej podľa právneho poriadku iného členského štátu neumožňuje premenu na spoločnosť jej založením podľa vnútroštátneho právneho poriadku hoci takúto premenu vnútroštátnym spoločnostiam umožňuje. V rámci odpovede na ďalšie prejudiciálne otázky SDEÚ konštatoval neexistenciu osobitných právnych predpisov v rámci sekundárneho práva EÚ upravujúcich cezhraničné premeny. Z toho vyplýva, že takéto ustanovenia sa môžu nachádzať len vo vnútroštátnom práve členského štátu, právom ktorého sa spoločnosť riadi a vo vnútroštátnom práve hostiteľského štátu. Na uskutočnenie cezhraničnej premeny je, ako ďalej SDEÚ dodáva, nevyhnutné postupné uplatnenie dvoch vnútroštátnych právnych poriadkov. Cezhraničná premena vedie k založeniu spoločnosti v hostiteľskom štáte podľa jeho vnútroštátneho právneho poriadku, pričom spoločnosť založená podľa vnútroštátneho práva členského štátu existuje len prostredníctvom tejto právnej úpravy a tá určuje podmienky jej založenia

¹⁹⁴ Stanovisko generálneho advokáta vo veci VALE, bod. 80.

¹⁹⁵ Rozsudok vo veci VALE, bod 29 – 40.

a fungovania. Nie je možné teda spochybniť skutočnosť, že Maďarsko v tomto prípade uplatnilo ustanovenia svojho vnútroštátneho práva.¹⁹⁶

V zmysle zásady ekvivalencie nie je členský štát povinný upravovať cezhraničné situácie výhodnejšie, než tie vnútroštátne. Požiadavku striktnej právnej a hospodárskej kontinuity medzi predchodkyňou spoločnosti a nástupníckou spoločnosťou vyžadovanú v rámci vnútroštátnej premeny možno uložiť aj v prípade cezhraničnej premeny. Odmietnutie uvedenia údajov o právnej predchodkyni spoločnosti v prípade, ak sa tento údaj pri vnútroštátnej premene uvádza nie je zlučiteľné so zásadou ekvivalencie. Maďarsko neuviedlo žiadny dôvod opodstatnenosti možnosti takéhoto zápisu výhradne v prípade vnútroštátnej premeny. Údaj o právnej predchodkyni spoločnosti môže byť pritom ako pri vnútroštátnej premene, tak aj pri cezhraničnej premene užitočnou informáciou pre veriteľov premenenej spoločnosti. Vzniká však aj otázka vyplývajúca zo zásady efektivity, do akej miery má hostiteľský štát prihliadať na dokumenty vydané štátom, v ktorom bola spoločnosť založená. Táto otázka je spojená s preskúmaním, či prislúcha maďarským orgánom overiť vyňatie spoločnosti VALE spod talianskeho práva v súlade s talianskou právnou úpravou za súčasného zachovania si právnej subjektivity umožňujúcej jej premeniť sa na spoločnosť podľa maďarského práva. Všeobecné odmietanie zohľadnenia dokumentov vydaných členským štátom založenia spoločnosti osvedčujúce konanie spoločnosti v súlade s právom členského štátu založenia spoločnosti orgánmi hostiteľského štátu spôsobuje, že spoločnosť nemôže preukázať tento súlad, čo následne ohrozuje uskutočnenie už začatej cezhraničnej premeny.¹⁹⁷

Vzhľadom na vyššie uvedené odpovedal SDEÚ na tretiu a štvrtú prejudiciálnu otázku tak, že v zmysle čl. 49 ZFEÚ a 54 ZFEÚ môže hostiteľský štát určiť a uplatniť ustanovenia vnútroštátneho práva týkajúce sa založenia a fungovania spoločnosti, akými sú vypracovanie účtovnej závierky a súpis aktív, avšak zásady ekvivalencie a efektivity bránia odmietnutiu uviesť zápis o právnej predchodkyni spoločnosti, ak takýto údaj umožňuje v prípade vnútroštátnej premeny a rovnako bránia odmietnutiu

¹⁹⁶ Rozsudok vo veci VALE, bod 41 – 52.

¹⁹⁷ Rozsudok vo veci VALE, bod 54 – 61.

zohľadniť dokumenty vydané členským štátom založenia spoločnosti zo strany hostiteľského štátu.¹⁹⁸

¹⁹⁸ Rozsudok vo veci VALE, bod 62.

4 Nadnárodné právne formy spoločností v EÚ

Ďalším spôsobom, ktorým je možné docieľiť cezhraničné premiestnenie sídla spoločnosti je inštitút nadnárodných foriem spoločností. Právna úprava nadnárodných foriem spoločností sa dotýka cezhraničného premiestnenia sídla, pri ktorom však nedochádza k zániku právnej subjektivity spoločnosti. Premiestnenie sídla spoločnosti je v tomto prípade spojené so zmenou osobného štatútu.¹⁹⁹ Za jednu z najväčších výhod nadnárodných právnych foriem je považovaná práve možnosť premiestnenia ich sídla bez nutnosti ich zániku. Napriek skutočnosti, že po rozhodnutiach SDEÚ možno v niektorých aspektoch obdobné možnosti priznať aj národným právnym formám spoločností, výhodou nadnárodných právnych foriem je úprava samotného procesu premiestnenia sídla obsiahnutého v jednotlivých nariadeniach.²⁰⁰ Bolo by náročné zjednotiť právne úpravy jednotlivých členských štátov v tejto oblasti a vzhľadom na to sa pristúpilo len k úprave vnútorných vzťahov týchto foriem spoločností. Samotné faktické začlenenie do právnych prostredí členských štátov sa rieši formou kolíznych noriem odkazujúcich na vnútroštátne právne poriadky dotknutých členských štátov.²⁰¹

Popri harmonizačnom nástroji v podobe smerníc boli v procese vytvárania nadnárodných právnych foriem s cieľom vytvorenia identického právneho rámca vo všetkých členských štátoch použité nariadenia. Vyplýva z toho teda, že ide o supranacionálne právne formy v podstate nezávislé na právnych poriadkoch členských štátov, nakoľko tie ich môžu ovplyvňovať len v oblastiach a do miery, ktorá je stanovená samotnými nariadeniami.²⁰² Nadnárodné právne formy spoločností v rámci EÚ sú okrem sekundárnych právnych aktov EÚ upravené aj vnútroštátnymi právnymi predpismi jednotlivých členských štátov. Nakoľko však ide o nariadenia, je táto kapitola, aj vzhľadom na charakter tejto rigorózneho práce zameranej na viaceré vnútroštátne právne poriadky členských štátov, zameraná najmä na právnu úpravu na

¹⁹⁹ Pauknerová, M. Kolizněprávní úprava obchodních společností. Právní rozhledy. 2005, 13(7), s. 248.

²⁰⁰ Kvokačka, L. Európske právo obchodných spoločností. In Škrinár, A., Nevolná, Z. a kol. Obchodné právo. 2. rozšírené vydanie. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012, s. 181.

²⁰¹ Pelikánová, I., Černá, S. a kol. Obchodní právo, II. Díl: Společnosti obchodního práva a družstva. Praha : ASPI, 2006, s. 514.

²⁰² Kvokačka, L. Európske právo obchodných spoločností. In Škrinár, A., Nevolná, Z. a kol. Obchodné právo. 2. rozšírené vydanie. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012, s. 179.

európskej úrovni. Z dôrazom na skutočnosť, že nebola členským štátom poskytnutá možnosť podstatnejšej odchýlky od textu jednotlivých nariadení, poskytuje analýza ich ustanovení dostatočný obraz o cieľoch, charakteroch a postupoch vytvárania nadnárodných foriem spoločností na európskej úrovni a z toho dôvodu nie je táto kapitola primárne venovaná detailnej analýze vnútroštátnych právnych úprav ČR a SR. Jednotlivé podkapitoly sú zamerané na charakteristické prvky jednotlivých nadnárodných foriem spoločností s dôrazom na úpravu premiestnenia ich sídiel v rámci EÚ.

4.1 Európska spoločnosť

Snahy o jednotnú úpravu nadnárodnej formy spoločnosti založenej na princípe akciovej spoločnosti boli v ideách európskej integrácii prítomné už na prelome 50. a 60. rokov 20. storočia. Toto úsilie však narážalo na rozdielnosť právnych úprav akciovej spoločnosti, pričom jednotlivé členské štáty boli presvedčené o správnosti a vhodnosti vlastnej právnej úpravy. Tieto rozdiely boli obzvlášť citeľné pri porovnaní britskej a nemeckej právnej úpravy. Z tohto dôvodu sa pôvodná predstava založená na komplexnosti musela výrazne zmeniť.²⁰³ Jednou z hlavných predností SE je jej mobilita v rámci EÚ.²⁰⁴ Štatút SE sa od národných právnych poriadkov z oblasti spoločností odlišuje v dvoch podstatných veciach, a to v umožnení premiestnenia sídla a cezhraničných fúzií.²⁰⁵ Ekonomickým opodstatnením SE je poskytnúť spoločnostiam európsky rozmer a predovšetkým im poskytnúť možnosť efektívnejšie zabezpečovať svoju činnosť v rámci rozdielnych právnych režimov.²⁰⁶

²⁰³ Eliáš, K. Kapitola 12. Evropská společnost. In Eliáš, K., Pokorná, J., Bartošíková, M. a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 371.

²⁰⁴ Ringe, W-G. The European Company Statute in the Context of Freedom of Establishment. Journal of Corporate Law Studies [online]. 2007, 7(2), s. 186 [cit. 22.07.2013].

Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=998315

²⁰⁵ Wymeersch, E. The Trasfer of the Company's Seat in European Company Law. ECGI - Law Working Paper [online]. 2003, 8, s. 31 [cit. 24.07.2013].

Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=384802

²⁰⁶ Pellé, P. Companies Crossing Borders Within Europe. Utrecht law Review [online]. 2008, 4(1), s. 8 [cit. 24.07.2013].

Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1111523

Právnym základom SE je nariadenie Rady č. 2157/2001 z 8. októbra 2001 o stanovách európskej spoločnosti (ďalej len „nariadenie o SE“). Okrem toho právnú úpravu SE tvoria aj jej stanovy a právny poriadok členského štátu, v ktorom má príslušná SE sídlo.²⁰⁷ V zmysle vnútroštátnej úpravy je SE v ČR upravená zákonom č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti ve znění pozdějších předpisů a v SR zákonom č. 562/2004 Z. z. o európskej spoločnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Za podmienok a spôsobom upraveným nariadením o SE môže byť na území EÚ (ES) spoločnosť založená vo forme európskej akciovej spoločnosti s právnou subjektivitou, ktorej základné imanie musí byť rozdelené na akcie. Na nariadenie o SE nadväzuje smernica Rady 2001/86/ES z 8. októbra 2001, ktorou sa dopĺňajú stanovy európskej spoločnosti v súvislosti s účasťou zamestnancov na riadení. SE môžu zlúčením vytvoriť akciové spoločnosti založené podľa práva určitého členského štátu so sídlom a ústredím na území EÚ (ES) za predpokladu, že aspoň dve z nich sa spravujú právom iných členských štátov. Akciové spoločnosti a spoločnosti s ručením obmedzeným založené podľa práva členského štátu so sídlom a ústredím na území EÚ (ES) v prípade, ak sa aspoň dve z nich spravujú právom iného členského štátu alebo majú najmenej dva roky dcérsku spoločnosť alebo pobočku umiestnenú v inom členskom štáte, ktorá sa spravuje právom iného členského štátu, môžu zakladať holdingovú SE. V prípade, ak akciová spoločnosť založená podľa práva členského štátu majúca sídlo a ústredie na území EÚ (ES) mala aspoň dva roky dcérsku spoločnosť spravujúcu sa právom iného členského štátu, môže byť transformovaná na SE. Upísané základné imanie SE musí byť najmenej 120000 EUR, pričom právne predpisy členského štátu, ktoré vyžadujú vyššie upísané základné imanie sa vzťahujú na SE so sídlom v tomto členskom štáte. Základné imanie SE, jeho udržiavanie a zmeny, sa spravujú, pokiaľ v nariadení o SE nie je uvedené inak, právnymi predpismi, ktoré by sa v príslušnom členskom štáte, v ktorom je SE zapísaná, uplatnili na akciovú spoločnosť.²⁰⁸

²⁰⁷ Kvokačka, L. Typy nadnárodných právnych foriem. In Škrinár, A., Nevolná, Z. a kol. Obchodné právo. 2. rozšírené vydanie. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012, s. 182.

²⁰⁸ Čl. 1 – 5 nariadenia o SE.

Dôležité ustanovenia v rámci nariadenia o SE v zmysle premiestnenia sídla spoločnosti predstavujú čl. 7 a 8. Nariadenie o SE upravuje premiestnenie zapísaného sídla SE z jedného členského štátu do druhého a to pri súčasnom zachovaní kontinuity jej právnej osobnosti aj keď sa premiestnením sídla SE zmení jej štátna príslušnosť.²⁰⁹ Premiestnenie sídla SE má za následok zmenu právneho poriadku, ktorým sa SE riadi. Náležitosti samotného premiestnenia stanovuje nariadenie o SE.²¹⁰ V zmysle čl. 7 nariadenia o SE musí byť sídlo SE na území členského štátu, v ktorom má spoločnosť ústredie. Členský štát môže popri tom SE zapísanej na jeho území uložiť povinnosť umiestniť ústredie a sídlo SE na rovnakom mieste. Podľa čl. 8 nariadenia o SE je možné premiestniť sídlo SE do iného členského štátu, takéto premiestnenie sídla však nesmie viesť k likvidácii spoločnosti alebo k vzniku novej právnickej osoby. Čl. 8 nariadenia o SE ďalej stanovuje ďalšie opatrenia potrebné k premiestneniu sídla SE. Návrh premiestnenia pripravený riadiacim alebo správnym orgánom musí byť uverejnený a musí obsahovať navrhované sídlo SE, navrhované stanovy SE aj s prípadným novým obchodným menom SE, všetky dôsledky premiestnenia sídla SE na účasť zamestnancov na riadení, navrhovaný časový plán premiestnenia a všetky práva upravujúce ochranu spoločníkov alebo veriteľov. Vysvetlenie a zdôvodnenie právnych a ekonomických aspektov premiestnenia sídla SE a vysvetlenie dôsledkov tohto premiestnenia na spoločníkov, veriteľov a zamestnancov musí byť obsiahnuté v správe, ktorú je povinný pripraviť riadiaci alebo správny orgán. Túto správu spolu s návrhom premiestnenia sú spoločníci SE a veritelia oprávnení preskúmať v sídle SE najmenej mesiac pred konaním valného zhromaždenia zvolaného za účelom rozhodnutia o premiestnení sídla SE. Na ochranu minoritných akcionárov nesúhlasiacich s premiestnením môže členský štát vo vzťahu k SE zapísanej na jeho území prijať príslušné ustanovenia. SE musí splniť podmienku primeranej ochrany záujmov veriteľov a nositeľov iných práv vo vzťahu k SE vyplývajúcich zo záväzkov vzniknutých pred zverejnením návrhu na premiestnenie v súlade s požiadavkami právnych predpisov členského štátu, v ktorom má SE sídlo pred premiestnením. O vykonaní potrebných právnych úkonov a splnení formálnych požiadaviek pred premiestnením, vydá súd, notár alebo iný príslušný orgán

²⁰⁹ Eliáš, K. Kapitola 12. Evropská společnost. In Eliáš, K., Pokorná, J., Bartošíková, M. a kol. Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, s. 375.

²¹⁰ Dědič, J., Čech, P. Evropské právo společností. Praha : BOVA Polygon, 2004, s. 167.

členského štátu, v ktorom má SE sídlo osvedčenie.²¹¹ Bez predloženia tohto osvedčenia a preukázania splnenia formálnych požiadaviek nevyhnutných pre zápis v príslušnom členskom štáte nového sídla nemôže byť nový zápis účinný. Premiestnenie sídla SE je účinné odo dňa zápisu SE do príslušného registra členského štátu nového sídla. Register členského štátu nového sídla SE oznámi túto skutočnosť registru členského štátu predchádzajúceho sídla a výmaz z tohto registra sa vykoná najskôr v deň doručenia takéhoto oznámenia. Nový zápis aj výmaz starého zápisu sa uverejní v členských štátoch a od uverejnenia nového zápisu je nové sídlo SE účinné voči tretím osobám.²¹²

4.2 Európske družstvo

Európske družstvo (ďalej len „SCE“) je ďalšou z nadnárodných foriem spoločností. Právnym základom SCE je nariadenie Rady č. 1435/2003 z 22. júla 2003 o stanovách Európskeho družstva (ďalej len „nariadenie o SCE“). V zmysle vnútroštátnej úpravy je SCE v ČR upravené zákonom č. 307/2006 Sb., o evropském družstevní společnosti ve znění pozdějších předpisů a v SR zákonom č. 91/2007 Z. z. o európskom družstve v znení neskorších predpisov. Základným cieľom SCE by malo v zmysle nariadenia o SCE byť uspokojovanie potrieb svojich členov a rozvoj ich hospodárskej a sociálnej činnosti. Tento cieľ je aj základným predmetom podnikania alebo činnosti SCE. Svoju činnosť môže SCE vykonávať aj prostredníctvom dcérskej spoločnosti. SCE má právnu subjektivitu a základné imanie rozdelené na členské vklady. Výška základného imania SCE rovnako ako počet jeho členov je pohyblivá. V prípade, ak stanovy SCE neurčujú inak, nesmie SCE rozšíriť výhody svojej činnosti na nečlenov a ani im nemôže umožniť účasť na takejto činnosti.²¹³ Základným cieľom SCE teda nie je dosahovanie zisku. Jedným z hlavných dôvodov zavedenia a podpory SCE je spojenie trhových a sociálnych cieľov v tejto nadnárodnej právnej forme.²¹⁴

²¹¹ Overenie splnenia podmienok a vydanie osvedčenia sú v ČR aj SR zverené notárom.

²¹² Čl. 7 – 8 nariadenia o SE.

²¹³ Čl. 1 nariadenia o SCE.

²¹⁴ Kvokačka, L. Typy nadnárodných právnych foriem. In Škrinár, A., Nevolná, Z. a kol. Obchodné právo. 2. rozšírené vydanie. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012, s. 186.

SCE môžu založiť fyzické aj právnické osoby. V prípade fyzických osôb, tieto môžu SCE založiť v minimálnom počte päť alebo viac fyzických osôb majúcich bydlisko aspoň v dvoch členských štátoch. Ďalej môže byť SCE založené aj obchodnými spoločnosťami, družstvami, resp. inými právnickými osobami spravujúcimi sa verejným alebo súkromným právom, založenými podľa práva členského štátu a spravujúcimi sa právom aspoň dvoch členských štátov. Ďalšou možnosťou založenia SCE je zlúčenie alebo splynutie družstiev založených podľa práva členského štátu so sídlami a ústrediami na území EÚ (ES) v prípade, ak sa aspoň dve z nich spravujú právom rôznych členských štátov. Možnosťou založenia SCE je aj zmena právnej formy družstva založeného podľa práva členského štátu a majúceho sídlo a ústredie na území EÚ (ES), za predpokladu, že malo aspoň dva roky organizačnú zložku alebo dcérsku spoločnosť spravujúcu sa právom iného členského štátu. Základné imanie SCE musí byť minimálne 30000 eur, pričom právne predpisy vyžadujúce vyššie základné imanie sa vzťahujú na SCE so sídlom v tomto členskom štáte.²¹⁵

V zmysle čl. 6 nariadenia o SCE musí mať SCE sídlo v tom istom členskom štáte ako ústredie a členský štát môže navyše požadovať od SCE zapísaného na jeho území umiestniť ústredie a sídlo na rovnakom mieste. SCE môže svoje sídlo premiestniť do iného členského štátu, pričom takéto premiestnenie nevedie k zrušeniu SCE ani k vzniku novej právnickej osoby. Návrh na premiestnenie sídla zostaví a zverejní riadiaci alebo správny orgán. V návrhu na premiestnenie sídla sa uvedie súčasné obchodné meno, sídlo, identifikačné číslo SCE a zároveň navrhované sídlo, navrhované stanovy spolu s obchodným menom, navrhovaným časovým harmonogramom premiestnenia sídla, akékoľvek dôsledky, ktoré premiestnenie sídla môže mať na účasť zamestnancov a akékoľvek práva, ktoré sú určené na ochranu členov, veriteľov a nositeľov ostatných práv. Riadiaci alebo správny orgán ďalej zostaví správu obsahujúcu vysvetlenie a zdôvodnenie právnych a ekonomických aspektov, účinky premiestnenia sídla na zamestnanosť a vysvetlenie dôsledkov premiestnenia sídla pre členov, veriteľov, zamestnancov a nositeľov ostatných práv. Návrh na premiestnenie sídla a správu sú oprávnení preskúmať členovia, veritelia a nositelia

²¹⁵ Čl. 2 - 3 nariadenia o SCE.

ostatných práv v SCE ako aj iné subjekty oprávnené na výkon tohto práva, a to v sídle SCE najmenej jeden mesiac pred konaním členskej schôdze. Člen SCE namietajúci premiestnenie sídla môže v lehote dvoch mesiacov od rozhodnutia členskej schôdze oznámiť vzdanie sa členstva. Premiestnenie sídla vo vzťahu k tomuto členovi nenadobúda účinnosť. Člen, ktorý sa vzdal členstva má nárok na vyplatenie vyrovnávacieho podielu. Od zverejnenia návrhu na premiestnenie sídla sa počas dvoch mesiacov nemôže prijať žiadne rozhodnutie o premiestnení sídla. SCE musí splniť požiadavku primeranej ochrany záujmov veriteľov a nositeľov iných práv v prípade záväzkov vzniknutých pred zverejnením návrhu na premiestnenie v zmysle právnych predpisov členského štátu, v ktorom má SCE svoje sídlo pred premiestnením. O vykonaní potrebných právnych úkonov a splnení formalít pred premiestnením vydá súd, notár alebo iný príslušný orgán členského štátu sídla SCE osvedčenie. Kým sa uvedené osvedčenie nepredloží a nepreukáže sa splnenie formalít, nemožno nový zápis do registra vykonať. Zápisom SCE do registra príslušného pre nové sídlo nadobúda premiestnenie sídla SCE a zmeny jeho stanov účinnosť. Register príslušný pre nové sídlo SCE oznámi po zápise SCE do tohto registra túto skutočnosť registru predchádzajúceho sídla, pričom výmaz z tohto registra sa vykoná najskôr v deň, v ktorý bolo takéto oznámenie doručené.²¹⁶

Zápis do registra ako aj výmaz z registra sa zverejní v príslušných členských štátoch a od tohto zverejnenia je nové sídlo účinné vo vzťahu k tretím osobám. Právo členského štátu môže stanoviť, že premiestnenie sídla, ktoré by mohlo viesť k zmene rozhodného práva nenadobudne účinnosť v prípade, ak v lehote dvoch mesiacov od zverejnenia návrhu na premiestnenie sídla vyjadrí ktorýkoľvek z príslušných orgánov daného členského štátu svoj nesúhlas založený na dôvodoch verejného záujmu. SCE nesmie premiestniť svoje sídlo v prípade, ak sa proti nemu začalo konanie vo veci zrušenia, likvidácie, platobnej neschopnosti, zastavenia platieb alebo iné obdobné konanie.²¹⁷

²¹⁶ Čl. 6 – 7 nariadenia o SCE.

²¹⁷ Čl. 7 nariadenia o SCE.

4.3 Európske zoskupenie hospodárskych záujmov

Európske zoskupenie hospodárskych záujmov (ďalej len „EZZH“) je najstaršou z nadnárodných foriem spoločností.²¹⁸ Právnym základom EZZH je nariadenie Rady č. 2137/85 z 25. júla 1985 o Európskom zoskupení hospodárskych záujmov (ďalej len „nariadenie o EZZH“). V zmysle vnútroštátnej úpravy je SCE v ČR upravené zákonom č. 360/2004 Sb., o evropském hospodářském zájmovém sdružení ve znění pozdějších předpisů a v SR zákonom č. 177/2004 Z. z. o európskom zoskupení hospodárskych záujmov, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov. Medzi výhody EZZH patrí jeho jednoduchá štruktúra, flexibilita, nezávislosť jeho členov a skutočnosť, že na jeho vytvorenie nie je požiadavka základného imania.²¹⁹ Hlavným účelom EZZH je uľahčenie alebo rozvoj hospodárskej činnosti jeho členov. EZZH sa zapisuje do príslušného registra členského štátu a odo dňa zápisu je spôsobilé nadobúdať vo vlastnom mene práva a povinnosti, uskutočňovať právne úkony a je spôsobilé byť účastníkom súdneho konania. Ak nariadenie o EZZH neustanovuje niečo iné, uplatní sa na EZZH právo členského štátu, v ktorom má sídlo. Členmi EZZH môžu byť fyzické osoby aj právnické osoby. EZZH musí pozostávať z najmenej dvoch právnických osôb majúcich svoje ústredie v rôznych členských štátoch alebo z dvoch fyzických osôb, ktoré svoju hlavnú činnosť (priemyselnú, obchodnú, remeselnú, poľnohospodársku činnosť alebo vykonávajú slobodné povolanie alebo poskytujú iné služby) vykonávajú v rôznych členských štátoch alebo z právnickej osoby majúcej svoje ústredie v jednom členskom štáte a fyzickej osoby vykonávajúcej svoju hlavnú činnosť v inom členskom štáte. Členský štát môže účasť určitých druhov fyzických osôb alebo právnických osôb z dôvodu verejného záujmu zakázať.²²⁰ Samotná činnosť EZZH musí mať spojitosť s činnosťou jeho členov. Táto činnosť je financovaná na jednej strane vlastnou činnosťou a na druhej strane z príspevkov jeho členov.²²¹

²¹⁸ Dědič, J., Čech, P. Evropské právo společností. Praha : BOVA Polygon, 2004, s. 75.

²¹⁹ Kvokačka, L. Typy nadnárodných právnych foriem. In Škrinár, A., Nevolná, Z. a kol. Obchodné právo. 2. rozšírené vydanie. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012, s. 188.

²²⁰ Čl. 1 - 4 nariadenia o EZZH.

²²¹ Kvokačka, L. Typy nadnárodných právnych foriem. In Škrinár, A., Nevolná, Z. a kol. Obchodné právo. 2. rozšírené vydanie. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012, s. 187 - 188.

V zakladateľskej zmluve EZHZ musí byť uvedené jeho sídlo nachádzajúce sa na území EÚ (ES), pričom musí byť určené v mieste ústredia alebo v mieste, kde má jeden z členov ústredie alebo v prípade fyzickej osoby jej hlavnú činnosť, za predpokladu, že tam EZHZ svoju činnosť skutočne vykonáva. Nariadenie o EZHZ upravuje premiestnenie sídla EZHZ v dvoch režimoch. Prvým prípadom je, ak je premiestnenie sídla spojené so zmenou rozhodného práva. V tomto prípade sa rozhodnutie o premiestnení sídla prijíma v súlade s podmienkami v zakladateľskej zmluve. Druhým prípadom je, ak je premiestnenie sídla spojené so zmenou rozhodného práva. V tom prípade je potrebné vyhotoviť návrh na premiestnenie, ktorý musí byť následne podaný a uverejnený. Najskôr dva mesiace od takéhoto uverejnenia môže byť rozhodnutie o premiestnení prijaté, a to jednomyseľne všetkými členmi EZHZ. V deň zápisu premiestnenia sídla v registri príslušnom pre nové sídlo nadobúda premiestnenie sídla účinnosť. Výmaz z registra pôvodného sídla možno vykonať až po preukázaní zápisu EZHZ v registri príslušného pre nové sídlo. Vo vzťahu k tretím osobám sa možno na nové sídlo odvolávať až po uverejnení nového zápisu. Právo členského štátu môže vo vzťahu k EZHZ zapísaného na jeho území stanoviť, že premiestnenie sídla majúce za následok zmenu rozhodného práva nenadobudne účinnosť, ak voči nemu v lehote dvoch mesiacov z dôvodu verejného záujmu namieta príslušný orgán tohto členského štátu.²²²

4.4 Európska súkromná spoločnosť

Okrem existujúcich nadnárodných právnych foriem existujú snahy o ich doplnenie. Takúto snahu predstavuje aj európska súkromná spoločnosť (ďalej len „SPE“) spolu s európskou asociáciou, európskou vzájomnou spoločnosťou, európskym spolkom a európskou nadáciou. Práve SPE má pritom z uvedených foriem najbližšie k úspešnému zakončeniu realizácie.²²³ Návrh nariadenia Rady o štatúte európskej súkromnej spoločnosti (ďalej len „návrh nariadenia o štatúte SPE“) bol Komisiou predložený dňa 25. júna 2008. Dôvodová správa k návrhu nariadenia o štatúte SPE ako

²²² Čl. 12 - 14 nariadenia o EZHZ.

²²³ Kvokačka, L. Typy nadnárodných právnych foriem. In Škrinár, A., Nevolná, Z. a kol. Obchodné právo. 2. rozšírené vydanie. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012, s. 188.

cieľ uvádza vytvorenie európskej právnej formy, ktorá má slúžiť k zvýšeniu konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov. Na rozdiel od ostatných právnych foriem, ktoré sa sústredili predovšetkým na väčšie podniky je SPE prispôbená osobitným potrebám malých a stredných podnikov. Zámerom návrhu nariadenia o štatúte SPE je zníženie nákladov pri zakladaní a prevádzke podniku vzhľadom na rozdielnosť vnútroštátnych právnych poriadkov jednotlivých členských štátov.²²⁴ SPE môže mať svoj význam aj pre väčšie podnikateľské subjekty za účelom zakladania ich národných pobočiek, pričom výhodou by bolo zníženie náročnosti v rámci odlišností v právnych úpravách národných právnych foriem spoločností, nakoľko by sa bolo potrebné oboznámiť len s právnou úpravou v rámci vnútroštátneho práva regulujúcou oblasť SPE.²²⁵

V zmysle využitia výhod vnútorného trhu návrh nariadenia o štatúte SPE uvádza potrebu existencie možnosti umiestnenia sídla a hlavného miesta podnikania SPE v rôznych členských štátoch a taktiež možnosti premiestnenia sídla z jedného členského štátu do druhého, a to bez ohľadu na to, či premiestni aj svoje hlavné miesto podnikania alebo nie.²²⁶ SPE môže byť založená ex nihilo alebo prostredníctvom transformácie, zlúčenia či rozdelenia existujúcich vnútroštátnych spoločností. SPE má právnu subjektivitu a jej základný kapitál musí byť rozdelený na podiely, ktoré sa neponúkajú verejnosti ani sa s nimi verejne neobchoduje. SPE môže vytvoriť jedna alebo viac fyzických osôb a/alebo právnických osôb.²²⁷

Sídlo a ústredie alebo hlavné miesto podnikania SPE je umiestnené na území EÚ (ES), pričom neexistuje povinnosť ich umiestnenia v jednom členskom štáte. Inými slovami, existuje možnosť umiestniť ústredie alebo hlavné miesto podnikania v inom členskom štáte, než v ktorom je umiestnené sídlo SPE. V zmysle čl. 35 návrhu nariadenia o štatúte SPE sa môže sídlo SPE premiestniť do iného členského štátu a toto premiestnenie nevedie k jej zrušeniu ani k prerušeniu či strate právnej subjektivity.

²²⁴ Dôvodová správa bod 2 návrhu nariadenia o štatúte SPE.

²²⁵ Kvokačka, L. Typy nadnárodných právnych foriem. In Škrinár, A., Nevolná, Z. a kol. Obchodné právo. 2. rozšírené vydanie. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012, s. 189.

²²⁶ Bod 4 návrhu nariadenia o štatúte SPE.

²²⁷ Čl. 3 návrhu nariadenia o štatúte SPE.

Premiestnenie sídla SPE neovplyvňuje práva alebo povinnosti, ktoré vyplývajú zo zmluvy uzatvorenej pred premiestnením. Nadobudnutie platnosti premiestnenia sídla SPE je viazané na deň jeho registrácie v hostiteľskom členskom štáte. Postup premiestnenia sídla SPE je vymedzený v čl. 36 návrhu nariadenia o štatúte SPE. Návrh premiestnenia, vypracovaný riadiacim orgánom SPE musí obsahovať názov SPE a adresu jej sídla ako v domovskom, tak aj v hostiteľskom členskom štáte, navrhované stanovy SPE v hostiteľskom členskom štáte, navrhovaný harmonogram premiestnenia sídla, uvedenie dátumu, od ktorého sa budú transakcie považovať za vykonané v hostiteľskom členskom štáte, dôsledky premiestnenia sídla pre zamestnancov spolu s navrhovanými opatreniami týkajúcimi sa týchto dôsledkov a prípadne informácie o premiestnení ústredia alebo hlavného miesta podnikania SPE. Takto vypracovaný návrh premiestnenia s uvedenými obsahovými náležitosťami sa predloží spoločníkom a zástupcom zamestnancov a zverejní sa. Riadiaci orgán SPE pripraví správu, účelom ktorej bude vysvetlenie a zdôvodnenie právnych a ekonomických aspektov premiestnenia sídla a dôsledkov pre spoločníkov, veriteľov a zamestnancov. Návrh premiestnenia sídla sa odovzdá na schválenie spoločníkom SPE.²²⁸

Príslušný orgán členského štátu preskúma súlad premiestnenia sídla so stanovenými požiadavkami. V prípade dodržania stanovených podmienok vystaví príslušný orgán domovského štátu potvrdenie o splnení formálnych náležitostí. SPE do jedného mesiaca od prijatia tohto potvrdenia odovzdá príslušnému orgánu hostiteľského členského štátu uvedené potvrdenie spolu s navrhovanými stanovami a spoločníkmi schváleným návrhom premiestnenia sídla. Príslušný orgán hostiteľského členského štátu následne preverí splnenie vecných a formálnych podmienok premiestnenia sídla a v prípade ich splnenia vykoná registráciu SPE. Odmietnuť registráciu SPE môže príslušný orgán hostiteľského členského štátu výlučne na základe nesplnenia všetkých vecných a formálnych podmienok. O registrácii SPE v danom hostiteľskom členskom štáte príslušný orgán tohto štátu upovedomí príslušný orgán zodpovedný za výmaz SPE z registra v domovskom členskom štáte a výmaz sa vykoná hneď po doručení takéhoto

²²⁸ Čl. 7, 35 - 36 návrhu nariadenia o štatúte SPE.

oznámenia. Registrácia aj výmaz v príslušných registroch sa predpísaným spôsobom zverejní.²²⁹

²²⁹ Čl. 37 návrhu nariadenia o štatúte SPE.

5 Premiestnenie sídla spoločnosti podľa českého a slovenského práva – paralely a odlišnosti

Základná právna úprava premiestnenia sídiel spoločností je v ČR súčasťou českého ObchZ a v SR súčasťou slovenského ObchZ, a to zhodne v ustanovení § 26 uvedených právnych predpisov. Na rozdiel od SR je v ČR táto otázka upravená aj osobitným zákonom, a to zákonom o přeměnách. Dôvodom na premiestnenie sídla môže byť viacero. Predovšetkým ide o výhodnejšie právne, ekonomické alebo politické prostredie. Podmienkou premiestnenia sídla spoločnosti je prípustnosť takejto možnosti v zmysle oboch právnych poriadkov, to znamená právneho poriadku štátu, z ktorého daná spoločnosť svoje sídlo premiestňuje ako aj štátu, do ktorého svoje sídlo premiestňuje. Opäť je tu stret dvoch základných teórií, a to inkorporačnej teórie a teórie sídla. Cieľom cezhraničného premiestnenia sídla spoločnosti je získanie výhodnejších podmienok na výkon vlastnej činnosti, avšak za predpokladu zachovania vlastnej právnej subjektivity. V zmysle inkorporačného princípu je pri premiestnení sídla spoločnosti jej právna subjektivita zachovaná, spoločnosť sa aj naďalej riadi právom štátu založenia a nakoľko sa jej zrušenie nevyžaduje, nevyžaduje sa ani jej opätovné založenie. Naopak, v zmysle teórie sídla, spoločnosť si po premiestnení svojho sídla nezachováva svoju identitu a v zásade ju je potrebné v štáte, do ktorého svoje sídlo premiestnila založiť znova.

5.1 Premiestnenie sídla zahraničnej spoločnosti do ČR

Právnu úpravu premiestnenia sídla zahraničnej spoločnosti (právnickej osoby) do ČR obsahuje ako český ObchZ tak aj zákon o přeměnách. Pôvodne bola úprava týkajúca sa premiestnenia sídla spoločnosti obsiahnutá len v ustanoveniach českého ObchZ. Tá však evidentne nebola dostačujúca. Český ObchZ obsahoval len všeobecné ustanovenia bez špecifikácie podmienok a postupov. Vzhľadom na uvedené sa pristúpilo k novelizácii zákona o přeměnách, v rámci ktorej boli medzi jeho ustanovenia zaradené aj ustanovenia upravujúce premiestnenie sídla zahraničnej právnickej osoby do ČR a premiestnenie sídla českej spoločnosti do iného členského štátu.

5.1.1 V zmysle aktuálnej právnej úpravy

Ustanovenie § 26 českého ObchZ výslovne premiestnenie sídla zahraničnej právnickej osoby založenej podľa práva cudzieho štátu za účelom podnikania do ČR umožňuje. Ako uvádza Pauknerová, podmienkou takéhoto premiestnenia sídla právnickej osoby je, že ho pripúšťa právny poriadok štátu doterajšieho sídla príslušnej právnickej osoby.²³⁰ Český ObchZ a zákon o přeměnách určuje podmienky pre premiestnenie sídla zahraničných právnických osôb do ČR. Zahraničná spoločnosť musí byť právnickou osobou založenou za účelom podnikania. Túto podmienku je treba posúdiť podľa právneho poriadku, v zmysle ktorého bola zahraničná spoločnosť založená. Toto posúdenie sa však nemusí v každom prípade zhodovať s definíciou v zmysle českého práva. Môže tak nastať situácia, že v prípade neexistencie inej úpravy daného prípadu (napr. prostredníctvom medzinárodnej zmluvy) určité formy spoločností túto podmienku nemusia splniť.²³¹ Podmienky takéhoto premiestnenia stanovuje osobitný právny predpis. V zmysle ustanovenia § 26 ods. 1 českého ObchZ je podmienkou umožnenie takejto možnosti premiestnenia sídla medzinárodnou zmluvou, ktorou je ČR viazaná a bola vyhlásená v Zbierke zákonov alebo Zbierke medzinárodných zmlúv. Podľa ods. 2 uvedeného ustanovenia je premiestnenie sídla právnickej osoby do ČR prípustné v prípadoch a za podmienok stanovených právom EÚ alebo osobitným zákonom.²³² Z uvedeného vyplýva, že premiestnenie sídiel spoločností do ČR sa bude riadiť v dvoch režimoch, a to v režime podľa príslušnej medzinárodnej zmluvy alebo podľa práva EÚ, resp. osobitného zákona. Ďalšou podmienkou je, že premiestnenie sídla spoločnosti nesmú zakazovať právne predpisy štátu, v ktorom má daná spoločnosť sídlo ani právne predpisy štátu, ktorými sa spoločnosť riadi. To všetko bez zániku tejto spoločnosti. Uvedené platí v prípade, ak pri premiestnení sídla príslušná spoločnosť zmení svoju právnu formu na českú spoločnosť a pokiaľ sa jej vnútorné pomery budú riadiť českým právnym poriadkom. Zákon o přeměnách v ustanovení § 384c neumožňuje premiestnenie sídla právnickej osoby do ČR v prípade,

²³⁰ Pauknerová, M. Společnosti v mezinárodním právu soukromém. Praha : Karolinum, 1998, s. 175.

²³¹ Tamtiež, s. 175 - 176.

²³² § 26 českého ObchZ.

ak je spoločnosť v likvidácii alebo voči nej bolo začaté insolvenčné konanie, resp. akékoľvek obdobné konanie, a to v ktoromkoľvek členskom štáte.²³³

Formálnou podmienkou účinnosti premiestnenia sídla právnickej osoby do ČR je v zmysle ustanovenia § 384e zákona o preměňách zápis do obchodného registra. Dňom zápisu nadobúda premiestnenie sídla právnickej osoby do ČR účinnosť. Rovnaké účinky spája uvedené ustanovenie aj s výmazom zo zahraničného obchodného registra za predpokladu, že s ním zahraničný právny poriadok spája právne účinky zmeny právnej formy. Zapisované údaje sú pritom rovnaké ako v prípade zápisu českej spoločnosti do obchodného registra s tým, že sa pripojí údaj a tom, že zahraničná spoločnosť premiestnila svoje sídlo zo zahraničia aj s uvedením názvu, právnej formy a sídla spoločnosti pred cezhraničnou zmenou právnej formy spolu s označením zahraničného obchodného registra, v ktorom bola spoločnosť doposiaľ zapísaná a číslom tohto zápisu.²³⁴

Vzhľadom na požiadavku v zmysle ustanovenia § 384a zákona o přeměňách dôjde s premiestnením sídla zahraničnej právnickej osoby do ČR k zmene jej štátnej príslušnosti, nakoľko uvedené ustanovenie vyžaduje od príslušnej právnickej osoby zmenu jej právnej formy na českú spoločnosť a podriadenie jej vnútorných právnych pomerov českým právnym predpisom. Ako vyplýva z dôvodovej správy k návrhu zákona, ktorým sa mení zákon č. 125/2008 Sb., o přeměňách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony (ďalej len „dôvodová správa k novele zákona o přeměňách“), východiskom takejto právnej úpravy boli závery rozsudku vo veci Cartesio.²³⁵

Právnu úpravu cezhraničného premiestnenia sídla z a do ČR v rámci zákona o přeměňách priniesol zákon č. 355/2011 Sb., ktorým sa mení zákon č. 125/2008 Sb., o přeměňách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů a další související zákony s účinnosťou od 1. januára 2012 (ďalej len „novele zákona o přeměňách“). Ako uvádza dôvodová správa k novele zákona o přeměňách, doposiaľ

²³³ § 384a a § 384c zákona o přeměňách.

²³⁴ § 384e zákona o přeměňách.

²³⁵ Dôvodová správa k novele zákona o přeměňách, s. 262.

neexistovala právna úprava cezhraničného premiestnenia sídla spojená so zmenou osobného štatútu, napriek tomu, že toto právo vyplýva z rozhodnutí SDEÚ (rozsudok vo veci Cartesio). Cieľom novely zákona o přeměňách bolo z tohto hľadiska zakotviť do českého práva pravidlá premiestnenia sídiel z iných členských štátov do ČR, ktoré by mali byť spojené so zmenou právnej formy na právnu formu uznávanú českým právnym poriadkom.²³⁶ Dôvodová správa k novele zákona o přeměňách poukazuje na skutočnosť, že premiestnenie sídla bolo upravené len v ustanovení § 26 českého ObchZ pre všetky právnické osoby bez ochrany veriteľov alebo spoločníkov a členov. Ako sa v dôvodovej správe k novele zákona o přeměňách ďalej uvádza, táto právna úprava bola pre právo obchodných spoločností nedostačujúca. Právna úprava cezhraničného premiestnenia sídla vychádza z úpravy premiestnenia sídla SE upraveného v čl. 8 nariadenia o SE. Vzhľadom na skutočnosť, že s premiestnením sídla do ČR je spojená aj zmena právnej formy je potrebná aplikácia ustanovení upravujúcich zmenu právnej formy priamo nesúvisiacich s premiestnením sídla spoločnosti. Uvedenú problematiku rieši ustanovenie § 384b zákona o přeměňách. V zmysle uvedenej absencie ochrany veriteľov v úprave premiestnenia sídla právnickej osoby podľa ustanovenia § 26 českého ObchZ je koncipovaný § 384c zákona o přeměňách. V ustanovení § 384d zákona o přeměňách je upravené vydanie osvedčenia pre premiestnenie sídla právnickej osoby do ČR. Úlohou tohto osvedčenia, v zmysle dôvodovej správy k novele zákona o přeměňách, je kontrola splnenia všetkých požiadaviek zo strany zahraničnej právnickej osoby vyžadovaných českým právnym poriadkom k tomu, aby mohla byť považovaná za českú spoločnosť. Okamžik účinnosti premiestnenia sídla vychádza z čl. 8 ods. 10 nariadenia o SE. Je ním deň zápisu premiestnenia sídla do obchodného registra.²³⁷ Okrem toho spája zákon o přeměňách obdobné právne účinky s výmazom zo zahraničného obchodného registra, ak sú s ním v zmysle zahraničného právneho poriadku spojené účinky zmeny právnej formy.

²³⁶ Dôvodová správa k novele zákona o přeměňách, s. 143, 156.

²³⁷ Tamtiež, s. 192, 262 - 263.

5.1.2 V zmysle právnej úpravy s navrhovanou účinnosťou od 1. 1. 2014

Právnu úpravu premiestnenia sídla právnickej osoby s navrhovanou účinnosťou od 1.1.2014 obsahuje nový český ObčZ a z časti aj nový český ZMPS. V zmysle ustanovenia § 30 ods. 3 nového českého ZMPS môže byť právnická osoba so sídlom v ČR založená len podľa českého právneho poriadku. Možnosť právnickej osoby založenej podľa právneho poriadku cudzieho štátu a majúcej svoje registrované sídlo v zahraničí premiestniť svoje sídlo do ČR v prípade, keď to umožňuje medzinárodná zmluva, priamo použiteľný predpis EÚ alebo iný právny predpis, tým nie je dotknutá.²³⁸

Právna úprava premiestnenia sídla právnickej osoby je primárne obsiahnutá v novom českom ObčZ. Premiestnenie sídla upravuje ustanovenie § 138 a nasl. nového českého ObčZ, v zmysle ktorého môže právnická osoba majúca sídlo v zahraničí toto premiestniť na územie ČR v prípade, ak to pripúšťa právny poriadok štátu, v ktorom má právnická osoba sídlo. Výnimkou je právnická osoba zakázaná podľa ustanovenia § 145 nového českého ObčZ.²³⁹ V zmysle ustanovenia § 145 nového českého ObčZ je zakázané založiť právnickú osobu, ktorej účelom je porušovanie práva alebo dosiahnutia nejakého cieľa nezákonným spôsobom alebo právnickú osobu ozbrojenú alebo s ozbrojenými zločkami, až na výnimky stanovené zákonom.²⁴⁰

Podľa ustanovenia § 138 ods. 2 a 3 nového českého ObčZ právnická osoba, ktorá hodlá premiestniť svoje sídlo na územie ČR je povinná rozhodnutie o zvolení niektorej právnej formy českej právnickej osoby a zakladateľské právne konanie vyžadované českým právnym poriadkom pre túto formu českej právnickej osoby priložiť k návrhu na zápis do príslušného verejného registra. Po premiestnení sídla právnickej osoby do ČR sa jej vnútorné pomery a ručenie jej členov alebo jej orgánov za dlhy právnickej osoby, pokiaľ vznikli po dni účinnosti premiestnenia sídla do ČR, riadia českým právnym poriadkom.²⁴¹

²³⁸ § 30 ods. 3 nového českého ZMPS.

²³⁹ § 138 ods. 1 nového českého ObčZ.

²⁴⁰ § 145 ods. 1 a 2 nového českého ObčZ.

²⁴¹ § 138 ods. 2 a 3 nového českého ObčZ.

5.2 Premiestnenie sídla zahraničnej spoločnosti do SR

Na rozdiel od českej právnej úpravy, slovenský ObchZ v časti upravujúcej cezhraničné premiestnenie sídla právnickej osoby novelizovaný podľa vzoru ČR nebol, a teda ani obdobný zákon ako zákon o přeměnách v SR neexistuje. Ako už bolo uvedené, dôvodová správa k novele zákona o přeměnách uvádza prílišnú všeobecnosť ustanovenia § 26 českého ObchZ (pred novelou). Slovenská právna úprava aj vzhľadom na značnú podobnosť ustanovenia § 26 slovenského ObchZ a § 26 českého ObchZ (pred novelou) sa uvedenému konštatovaniu nevymyká. Premiestniť sídlo na územie SR môže zahraničná právnická osoba založená na účel podnikania, ak tak ustanoví právo EÚ (ES) alebo, ak to umožňuje zákonom ustanoveným spôsobom vyhlásená medzinárodná zmluva, ktorou je SR viazaná. Premiestnenie sídla zahraničnej právnickej osoby na územie SR je účinné odo dňa jeho zápisu do obchodného registra.²⁴²

Právnická osoba založená v zahraničí môže prostredníctvom zápisu svojho podniku alebo jeho organizačnej zložky do obchodného registra premiestniť svoju hlavnú správu na územie SR pri súčasnom zachovaní si statusu zahraničnej osoby. V tomto zmysle je potrebné rozlišovať premiestnenie sídla hlavnej správy a štatutárneho sídla (zapísaného v príslušnom registri). V zmysle inkorporačnej teórie nevznikne pri uznaní právnickej osoby prekážka, ak sa jej sídlo hlavnej správy nenachádza na území štátu založenia. Ustanovenie § 26 ods. 2 slovenského ObchZ sa pri premiestnení hlavnej správy (skutočného sídla) právnickej osoby aplikovať nebude, nakoľko to viaže premiestnenie sídla na konštitutívny zápis do obchodného registra. Ako uvádza Patakyová, pôvodný zámer úpravy ustanovenia § 26 slovenského ObchZ sa zameriaval na súbežnú zmenu štatutárneho sídla aj hlavnej správy (skutočného, faktického sídla) tak zahraničnej, ako aj slovenskej právnickej osoby, čo bolo následne umožnené nadnárodnými formami spoločností.²⁴³

Patakyová uvádza, že pre premiestnenie štatutárneho sídla existoval na európskej úrovni problém, ktorý sa riešil prostredníctvom nadnárodných foriem

²⁴² § 26 slovenského ObchZ.

²⁴³ Patakyová, M. a kol. Obchodný zákonník. Komentár. 2. aktualizované vydanie. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 60 – 62.

spoločností, ktoré priamo umožňujú premiestnenie štatutárneho sídla.²⁴⁴ V dôvodovej správe k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení zákona č. 530/2003 Z. z. o obchodnom registri a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov sa uvádza, že doplnenie ustanovenia § 26 slovenského ObchZ bolo reakciou na potrebu aspoň všeobecného rámca fungovania nadnárodných foriem spoločností.²⁴⁵

Konštatovanie v zmysle dôvodovej správy k novele zákona o premenách o nedostatočnosti a všeobecnosti dnes už novelizovaného ustanovenia § 26 českého ObchZ sa v SR zatiaľ nepresadilo. SR doposiaľ nepristúpila k úprave premiestnenia sídiel (transformácie, premeny) spoločností (právnických osôb) formou osobitného zákona. Naďalej tak zostáva premiestnenie sídla spoločnosti (právnickej osoby) v zmysle ustanovenia § 26 slovenského ObchZ riešené vo všeobecnej rovine.

5.3 Premiestnenie sídla spoločnosti do zahraničia podľa českého práva

5.3.1 V zmysle aktuálnej právnej úpravy

Právna úprava premiestnenia sídla českej právnickej osoby do zahraničia je upravená obdobne ako premiestnenie sídla zahraničnej právnickej osoby do ČR. Právna úprava je dokonca obsiahnutá v rovnakých, resp. nadväzujúcich ustanoveniach príslušných právnych predpisov. Základná právna úprava premiestnenia sídla českej právnickej osoby do zahraničia je obsiahnutá v ustanovení § 26 českého ObchZ. Česká právnická osoba môže premiestniť svoje sídlo do zahraničia za podmienok upravených v osobitnom predpise, keď to umožňuje medzinárodná zmluva, ktorá je pre ČR záväzná a bola vyhlásená v Zbierke zákonov alebo v Zbierke medzinárodných zmlúv. V zmysle § 26 ods. 2 českého ObchZ je premiestnenie sídla právnickej osoby z ČR do zahraničia

²⁴⁴ Patakyová, M. a kol. Obchodný zákonník. Komentár. 2. aktualizované vydanie. Praha : C. H. Beck, 2008, s. 26.

²⁴⁵ Dôvodová správa k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení zákona č. 530/2003 Z. z. o obchodnom registri a o zmene a doplnení niektorých zákonov, s. 5.

prípustné aj v prípadoch a za podmienok stanovených právom EÚ, resp. osobitným zákonom.²⁴⁶

Podrobnejšia právna úprava premiestnenia sídla českej spoločnosti do zahraničia (členského štátu) je obsiahnutá v zákone o premenách. Ustanovenie § 384f umožňuje českej spoločnosti premiestniť svoje sídlo do iného členského štátu bez jej zániku a vzniku novej právnickej osoby. Pokiaľ právny poriadok štátu, do ktorého česká spoločnosť premiestňuje svoje sídlo nestanoví niečo iné, osobný štatút aj právna forma spoločnosti sa aj po premiestnení sídla danej spoločnosti naďalej riadi českým právnym poriadkom. Obdobne môže česká spoločnosť premiestniť svoje sídlo do iného členského štátu a zmeniť pritom svoju právnu formu na takú, ktorú uznávajú právne predpisy príslušného členského štátu, do ktorého má česká spoločnosť premiestniť svoje sídlo. Uvedené je možné bez zániku danej spoločnosti a vzniku novej právnickej osoby. Výnimku z uvedených možností predstavuje spoločnosť v likvidácii alebo spoločnosť, voči ktorej bolo začaté insolvenčné konanie. V tomto prípade nie je premiestnenie sídla danej českej spoločnosti do zahraničia možné. V rámci premiestnenia sídla do zahraničia sa vypracuje projekt premiestnenia do zahraničia, ktorého obsahové náležitosti uvádza ustanovenie § 384j zákona o premenách. Osvedčenie pre premiestnenie sídla do zahraničia vydá notár po splnení povinností vyžadovaných zákonom o premenách pre zmenu právnej formy na ochranu záujmov veriteľov, spoločníkov alebo členov a iných oprávnených osôb voči tejto spoločnosti. Premiestnenie sídla spoločnosti do zahraničia nadobudne účinnosť dňom zverejnenia premiestnenia sídla českej spoločnosti v príslušnom zahraničnom obchodnom registri. Uvedené platí v prípade, ak právny poriadok štátu, do ktorého česká spoločnosť premiestňuje svoje sídlo neustanovuje niečo iné. V tom prípade nastanú účinky premiestnenia sídla spoločnosti v súlade s týmto právnym poriadkom, inak výmazom českej spoločnosti z obchodného registra. Samotný návrh na výmaz českej spoločnosti z obchodného registra je možné podať až po nadobudnutí účinnosti premiestnenia sídla do zahraničia s výnimkou nadobudnutia účinnosti samotným výmazom českej spoločnosti z obchodného registra. Do obchodného registra sa pri výmaze českej

²⁴⁶ § 26 českého ObchZ.

spoločnosti zapíše, že spoločnosť premiestnila svoje sídlo do zahraničia a uvedie sa jej nové sídlo v zahraničí a označenie zahraničného obchodného registra, v ktorom je nové sídlo zapísané vrátane čísla a dňa tohto zápisu.²⁴⁷

Východiská právnej úpravy vyplývajúce z dôvodovej správy k novele zákona o preměnách sú v podstate rovnaké ako pri premiestnení zahraničnej právnickej osoby do ČR. Jedným z hlavných dôvodov bola absencia takejto právnej úpravy, ktorej potreba napokon vyplynula aj z rozhodnutí SDEÚ. Dôvodová správa k novele zákona o preměnách ďalej pripúšťa možnosť premiestnenia sídla z ČR do iného členského štátu, ktoré nemusí byť nutne spojené so zmenou právnej formy. Uvedené bude záležať od právneho poriadku štátu nového sídla spoločnosti. V dôvodovej správe k novele zákona o preměnách sa ďalej uvádza, že právna úprava premiestnenia sídla českej právnickej osoby do zahraničia obsiahnutá v ustanovení § 26 českého ObchZ je veľmi všeobecná a neposkytuje ochranu veriteľov, spoločníkov alebo členov českej právnickej osoby. Premiestnenie sídla českej spoločnosti do zahraničia s možnosťou zmeny alebo zachovania osobného štatútu českej spoločnosti v zmysle dôvodovej správy k novele zákona o preměnách pripúšťa rozsudok vo veci Cartesio.²⁴⁸

5.3.2 V zmysle právnej úpravy s navrhovanou účinnosťou od 1. 1. 2014

Nová právna úprava s navrhovanou účinnosťou od 1. 1. 2014 sa dotýka aj premiestnenia sídla právnickej osoby majúcej sídlo v ČR do zahraničia. V zmysle ustanovenia § 139 nového českého ObčZ právnická osoba majúca sídlo v ČR môže, pokiaľ to neodporuje verejnému poriadku a pokiaľ to pripúšťa právny poriadok štátu, do ktorého má byť sídlo právnickej osoby premiestnené, premiestniť svoje sídlo do zahraničia. Premiestnenie sídla je účinné odo dňa zápisu do príslušného verejného registra. Zámer premiestniť svoje sídlo do zahraničia zverejní právnická osoba, ktorá hodlá premiestniť svoje sídlo do zahraničia s uvedením adresy nového sídla a právnej formy po premiestnení sídla aspoň tri mesiace pred dňom predpokladaného

²⁴⁷ § 384f – 384p zákona o přeměnách.

²⁴⁸ Dôvodová správa k novele zákona o přeměnách, s. 156, 192, 263.

premiestnenia. Do dvoch mesiacov od takéhoto zverejnenia majú veritelia právo požadovať dostatočné zabezpečenie svojich doposiaľ nesplatených pohľadávok v prípade, ak po premiestnení sídla dôjde k zhoršeniu vymáhateľnosti ich pohľadávok v ČR. V prípade, ak nedôjde k dohode o spôsobe a rozsahu zabezpečenia, rozhodne o dostatočnom zabezpečení a jeho rozsahu s ohľadom na druh a výšku pohľadávky súd. Ak právnická osoba neposkytne zabezpečenie podľa rozhodnutia súdu, berú na seba povinnosť uspokojiť dlhy, ktoré neboli zabezpečené, členovia štatutárneho orgánu. Výnimka sa vzťahuje na tých členov štatutárneho orgánu, ktorí dokážu, že vyvinuli dostatočné úsilie s cieľom splnenia rozhodnutia súdu.²⁴⁹ Môže nastať situácia, že člen právnickej osoby s premiestnením nesúhlasí. V takom prípade má tento člen právo ukončiť členstvo v právnickej osobe s účinkami ku dňu premiestnenia. Najneskôr k tomu istému dňu poskytne právnická osoba členovi plnenie, ak má člen po ukončení svojho členstva právo na vyrovnanie. Členovia štatutárneho orgánu právnickej osoby zodpovedajú za splnenie tohto záväzku. Členovia právnickej osoby a jej štatutárneho orgánu berú na seba povinnosť uspokojiť dlhy, ktoré vznikli pred dňom účinnosti premiestnenia sídla rovnako ako pred premiestnením sídla do zahraničia.²⁵⁰

5.4 Premiestnenie sídla spoločnosti do zahraničia podľa slovenského práva

Na rozdiel od českej právnej úpravy, ustanovenie § 26 slovenského ObchZ rieši možnosť premiestnenia sídla slovenskej právnickej osoby do zahraničia len všeobecne. Inými slovami, slovenská právna úprava sa obmedzila na samotné konštatovanie, že to isté čo platí pre premiestnenie sídla zahraničnej právnickej osoby na územie SR platí aj pre premiestnenie sídla slovenskej právnickej osoby do zahraničia. Slovenská právna úprava tak obdobne ako v prípade premiestnenia sídla zahraničnej právnickej osoby na územie SR uprednostňuje všeobecnú právnu úpravu pred podrobnejšou, resp. pred právnu úpravou prostredníctvom osobitného zákona.

²⁴⁹ § 139 – 140, 142 nového českého ObčZ.

²⁵⁰ § 141 nového českého ObčZ.

Záver

Rigorózna práca je zameraná na skúmanie možností a širších súvislostí cezhraničného premiestnenia sídla spoločnosti v rámci EÚ v kontexte medzinárodného práva súkromného. Ústredným pojmom rigorózneho práca je „sídlo“ spoločnosti. Jeho vymedzenie je dôležité ako z pohľadu identifikácie subjektu, tak aj z pohľadu inštitútu medzinárodného práva súkromného. Zohráva významnú úlohu v procese určovania osobného štatútu spoločnosti a je jej existenčným predpokladom. Cezhraničné premiestnenie sídla spoločnosti býva často predmetom nezrovnalostí. Rigorózna práca skúma príčiny ich vzniku a možnosti ich zmiernenia. Dôvody premiestnenia môžu byť rozličné. Ústrednou je snaha o zachovanie identity spoločnosti aj po premiestnení jej sídla. Premiestnenie sídla spoločnosti vychádza z primárnej zložky slobody usadzovania, ktorej základné piliere sú zakotvené v primárnom práve EÚ. Prostriedky určené na výkon tejto slobody boli prijaté aj na úrovni sekundárneho práva EÚ, najmä v podobe nariadení a smerníc. Tento proces však ešte nebol ukončený.

Na oblasť slobody usadzovania spoločností bola viackrát zameraná aj rozhodovacia činnosť SDEÚ. Vzhľadom na absenciu právnej úpravy v tejto oblasti na európskej úrovni, predstavujú rozhodnutia SDEÚ hlavný zdroj princípov a podmienok výkonu slobody usadzovania spoločností. Analýza rozhodnutí SDEÚ predstavuje významnú časť rigorózneho práca, v rámci ktorej sa práca sústreďuje na závery jednotlivých rozhodnutí a zdôrazňuje ich dopad na výkon slobody usadzovania spoločností. Rozhodnutie vo veci Daily Mail je považované za jedno z prvých zo série rozhodnutí SDEÚ v rámci slobody usadzovania spoločností. SDEÚ nepotvrdil odvodzovanie primárnej slobody usadzovania spoločností z čl. 52 ZEHS a 58 ZEHS a zdôraznil rozdiel medzi fyzickými osobami a právnickými osobami, ktorých existencia je závislá na právnych poriadkoch členských štátov založenia. Podľa záveru SDEÚ, tieto otázky nespádajú do pôsobnosti uvedených článkov, ale do kompetencií vnútroštátneho práva členských štátov. Predmetom rozsudku vo veci Centros bolo posúdenie sekundárnej zložky slobody usadzovania. V zmysle tohto rozsudku bolo odmietnutie zápisu organizačnej zložky do registra príslušného členského štátu obmedzením slobody usadzovania. Členské štáty môžu určitými prostriedkami brániť zneužitiu práva, tieto prostriedky však nemôžu byť v rozpore so zásadami slobody

usadzovania. Založenie spoločnosti podľa právneho poriadku toho členského štátu, ktorého podmienky sú pre tento účel najvýhodnejšie a následné zriadenie organizačnej zložky v inom členskom štáte je súčasťou slobody usadzovania a nie jej zneužitím. Uvedené rozhodnutie SDEÚ prispelo k „súťaži“ medzi členskými štátmi a tým bolo považované za rozhodnutie vytvárajúce cestu k súpereniu vnútroštátnych právnych poriadkov členských štátov v tejto oblasti. V rozsudku vo veci *Überseering* sa SDEÚ zaoberal kolíznoprávnou úpravou členského štátu uplatňujúceho princíp sídla v rámci „prist'ahovania sa“ spoločnosti na jeho územie. Predmetom sporu bolo neuznanie právnej subjektivity spoločnosti založenej v inom členskom štáte. Členský štát analogicky uplatňoval závery z rozsudku *Daily Mail* a tvrdil, že otázka umožnenia ďalšej existencie spoločnosti, ktorá premiestnila svoje skutočné sídlo, zo strany členského štátu nespadá do pôsobnosti čl. 49 ZES a 48 ZES. Uvedené tvrdenia SDEÚ vyvrátil a konštatoval, že možnosti a podmienky premiestnenia sídla spoločnosti platne založenej v jednom členskom štáte sa určujú podľa práva tohto členského štátu, ktoré môže toto premiestnenie podmieniť splnením určitých stanovených podmienok. SDEÚ však nemal v úmysle podriadiť výkon slobody usadzovania vnútroštátnemu právu členských štátov. Odmietnutie uznania právnej subjektivity spoločnosti platne založenej v zmysle práva jedného členského štátu, s registrovaným sídlom na jeho území, po premiestnení jej skutočného sídla na územie iného členského štátu SDEÚ posúdil ako nezlučiteľné so slobodou usadzovania. V zmysle rozsudku vo veci *Inspire Art* nie je v rámci výkonu slobody usadzovania podstatné, že spoločnosť bola v niektorom členskom štáte založená kvôli priaznivejšiemu právnemu prostrediu výhradne s cieľom usadiť sa v inom členskom štáte ako ani dôvody, ktoré ju k takémuto konaniu viedli. Obdobne, takéto konanie nemožno považovať za zneužívanie. Vzhľadom na to je stanovenie určitých podmienok v rámci výkonu sekundárnej slobody usadzovania spoločnosťou platne založenou podľa práva niektorého z členských štátov v rozpore so slobodou usadzovania. Fúziou dvoch spoločností, z ktorých jedna mala sídlo v inom členskom štáte, sa zaoberal SDEÚ v rozsudku vo veci *SEVIC*. Konštatoval, že všeobecné zamietanie návrhov na zápis fúzie do obchodného registra len z dôvodu, že jednou zo spoločností je zahraničná spoločnosť odporuje čl. 43 ZES a 48 ZES. Takéto opatrenie by mohlo byť prípustné len v prípade nevyhnutných dôvodov všeobecného záujmu a za predpokladu, že by bolo spôsobilé dosiahnuť stanovený cieľ

a neprekračovalo by potrebnú mieru. Možnosťami premiestnenia sídla spoločnosti pri súčasnom zachovaní vlastnej právnej subjektivity a osobného štatútu sa SDEÚ zaoberal v rozsudku vo veci Cartesio. Predmetom tohto rozhodnutia bol súlad pravidiel znemožňujúcich premiestnenie hlavnej správy spoločnosti mimo územia členského štátu, v ktorom má spoločnosť registrované sídlo, so slobodou usadzovania. SDEÚ pri tejto príležitosti pripomenul rozsudok vo veci Daily Mail, v zmysle ktorého spoločnosť založená podľa práva členského štátu existuje len prostredníctvom jeho vnútroštátnej právnej úpravy. Dôležitou v tomto prípade bola skutočnosť, že spoločnosť mala v úmysle aj naďalej podliehať právnym predpisom daného členského štátu bez nutnosti jej opätovného založenia v inom členskom štáte. SDEÚ pripomenul potrebu rozlišovania tohto prípadu od takého, keď spoločnosť hodlá premiestniť svoje sídlo a toto premiestnenie je spojené so zmenou práva, ktoré sa na ňu vzťahuje. SDEÚ sa v tomto prípade, možno prekvapivo, priklonil k názoru, že právna úprava členského štátu brániaca spoločnosti premiestniť svoje sídlo do iného členského štátu pri súčasnom ponechaní si postavenia spoločnosti podliehajúcej právu členského štátu svojho založenia nie je v rozpore so slobodou usadzovania. Toto rozhodnutie bolo prekvapivé aj z pohľadu predchádzajúcich rozhodnutí, v ktorých SDEÚ potvrdil líniu vzájomného uznávania spoločností v rámci slobody usadzovania. V rozsudku vo veci VALE, predmetom ktorého bolo cezhraničné opätovné založenie spoločnosti, SDEÚ pripomenul, že členský štát môže definovať väzbu, ktorú vyžaduje na to, aby bola daná spoločnosť považovaná za založenú podľa jeho vnútroštátneho práva a rovnako väzbu potrebnú na zachovanie tohto postavenia. Predmetom sporu v tomto prípade bolo všeobecné odmietanie cezhraničných premien spoločností zo strany členského štátu. V prípade, ak právo členského štátu umožňuje premenu vnútroštátnych spoločností, avšak ju neumožňuje v prípade zahraničných spoločností ich založením podľa vnútroštátneho právneho poriadku, je takáto právna úprava členského štátu v rozpore s čl. 49 ZFEÚ a 54 ZFEÚ. SDEÚ ďalej konštatoval neexistenciu osobitných právnych predpisov v rámci sekundárneho práva upravujúcich cezhraničné premeny a vzhľadom na to sa môžu takéto ustanovenia nachádzať len vo vnútroštátnom práve členských štátov. Členský štát teda môže vo vzťahu k cezhraničnej premene uplatniť vlastné právne predpisy, tieto však musia byť v súlade so zásadou ekvivalencie a efektivity. Rozhodnutia SDEÚ stanovujú vzhľadom na absenciu právnych predpisov na európskej

úrovni v tejto oblasti zásadné podmienky a princípy výkonu slobody usadzovania. Dopad týchto rozhodnutí nie je len v teoretickej rovine, nakoľko ich závery majú aj zásadný praktický význam. Rigorózna práca uvedeného rozhodnutia SDEÚ prehľadne analyzuje, pričom z dôvodu nadväznosti v úvode popisuje skutkový stav, následne prináša konfrontáciu názorov a v závere popisuje hlavné východiskové poznatky vyplývajúce z aplikácie jednotlivých právnych ustanovení na konkrétny prípad v rámci riešenia otázok spojených so slobodou usadzovania spoločností v EÚ.

Prostriedkom na dosiahnutie cezhraničného premiestnenia sídla spoločnosti je aj inštitút nadnárodných právnych foriem. Rigorózna práca sa zameriava na skúmanie možností premiestnenia sídla spoločnosti prostredníctvom využitia inštitútu nadnárodných právnych foriem s dôrazom na proces a podmienky takéhoto premiestnenia. Premiestnenie sídla spoločnosti je v tomto prípade spojené so zmenou osobného štatútu spoločnosti, nedochádza však k zániku jej právnej subjektivity. Práve možnosť premiestniť svoje sídlo bez zániku spoločnosti a nutnosti jej opätovného založenia spolu s detailnou úpravou procesu tohto premiestnenia sú za súčasného stavu považované za hlavné výhody nadnárodných právnych foriem. Ich opodstatnením je poskytnúť spoločnostiam európsky rozmer a možnosť efektívnejšej ekonomickej činnosti v rozdielnych právnych režimoch. Jednotlivé právne formy sú zamerané na odlišné cieľové skupiny. ES je založená na báze akciovej spoločnosti, primárnym cieľom SCE je uspokojovanie potrieb svojich členov, účelom EZHZ je uľahčenie a rozvoj hospodárskej činnosti svojich členov a SPE je zameraná na zvýšenie konkurencieschopnosti malých a stredných podnikov. Jednotiacim faktorom je príslušnosť subjektov k rôznym členským štátom, to znamená istá forma cezhraničného prvku. Práve umožnenie kooperácie spoločností z rôznych členských štátov a využitie výhod, ktoré ponúka vnútorný trh boli hlavnou myšlienkou vytvorenia týchto právnych foriem spoločností. Cezhraničné premiestnenie sídla je tak jedným zo základných predpokladov naplnenia účelu, cieľov a zámerov nadnárodných právnych foriem spoločností. Z toho vyplýva aj právna úprava samotného procesu premiestnenia sídla, ktorá stanovuje presné postupy a podmienky jeho uskutočnenia. Nadnárodné právne formy tým predstavujú alternatívny prostriedok slúžiaci k výkonu slobody usadzovania a vyplňajú existujúcu medzeru v tejto oblasti.

Právna úprava premiestnenia sídla spoločnosti je súčasťou aj českého a slovenského právneho poriadku. Rigorózna práca tieto právne úpravy analyzuje a porovnáva. V ČR je právna úprava okrem všeobecných ustanovení v českom ObchZ sústredená aj do osobitného zákona. V porovnaní so slovenskou právnou úpravou pôsobí komplexnejšie a podrobnejšie reflektuje závery rozhodovacej činnosti SDEÚ. Cieľom takejto úpravy bolo najmä umožnenie premiestnenia sídla spoločnosti spojené so zmenou právnej formy a osobného štatútu spoločnosti. Dôležitým faktorom je pritom zachovanie jej právnej subjektivity. V budúcnosti je možné očakávať podobné úpravy ako v ČR aj v iných členských štátoch, ktoré doposiaľ, podobne ako SR, zatiaľ k takémuto podrobnejšiemu vymedzeniu premiestnenia sídla spoločností z rozličných dôvodov nepristúpili. Táto povinnosť im vyplýva, bez ohľadu na vlastné postoje, z rozhodovacej činnosti SDEÚ, ktorá v mnohých oblastiach značne predbehla existujúce možnosti cezhraničného premiestnenia sídla spoločností vyplývajúce z vnútroštátnych právnych úprav jednotlivých členských štátov. Prínosom rigoróznejšej práce v tejto oblasti sú poznatky o možnostiach a právnych princípoch premiestnenia sídla spoločnosti vo zvolených právnych poriadkoch a ich následná komparácia. Práca tak prináša názorný prehľad zvolených právnych riešení danej oblasti.

Možnosti a podmienky cezhraničného premiestnenia sídla spoločnosti sú za súčasného stavu vymedzované primárne prostredníctvom rozhodovacej činnosti SDEÚ. Vzhľadom na ich záväznosť sú však členské štáty povinné upraviť vnútroštátne právne úpravy do súladu so závermi vyplývajúcimi z jednotlivých rozhodnutí. Aj uvedené dôvodové správy k jednotlivým zákonom, respektíve k ich zmenám, uvádzajú ako hlavnú príčinu týchto zmien práve rozhodnutia SDEÚ. V porovnaní s minulosťou sú možnosti výkonu slobody usadzovania spoločností značne rozšírené. Proces však pokračuje ďalej. Rozhodnutia SDEÚ týkajúce sa tejto oblasti sú vždy s napätím sledované. V prípade pretrvávajúcej absencie právnej úpravy, nech už je tomu tak z akýchkoľvek dôvodov, budú tieto očakávania pretrvávať. V závere budú možno pre spoločnosti zabezpečené obdobné podmienky v procese výkonu slobody usadzovania ako v prípade fyzických osôb. Samozrejme s odchýlkami, ktoré vyplývajú z ich povahy a vzájomných odlišností. Ciele vnútorného trhu takéto rozšírenie predpokladajú. Ich uskutočnenie bude podobne ako v minulosti závislé od rôznych faktorov. Vzhľadom na stúpajúci trend sa ich naplnenie však stáva postupne reálnejším.

Rigorózna práca bola spracovaná v snahe prispieť k analýze širších súvislostí cezhraničného premiestnenia sídla spoločnosti v rámci Európskej únie v kontexte medzinárodného práva súkromného. Práca je rozdelená na príslušné kapitoly, pričom každá sa sústreďuje na odlišné aspekty mobility spoločností. Prvá kapitola je zameraná na ústredný pojem rigorózneho práva, ktorým je „sídlo“ spoločnosti a skúma teoretické východiská zvolenej témy. Druhá kapitola popisuje základné teórie určovania osobného štatútu so zameraním na ich špecifické charakteristiky a právne princípy. Tretia kapitola prináša poznatky o sídle spoločnosti a možnostiach, princípoch a podmienkach jeho premiestnenia v európskom kontexte. Je zameraná na analýzu ustanovení primárneho práva EÚ, sekundárneho práva EÚ a hlbšie sa venuje aj existujúcim rozhodnutiam SDEÚ v tejto oblasti. Prehľadne sumarizuje existujúci stav a analyzuje možné smerovanie danej oblasti. Štvrtá kapitola je venovaná nadnárodným právnym formám spoločností z pohľadu možností premiestnenia ich sídiel. Piata kapitola analyzuje českú a slovenskú právnu úpravu, pričom skúma princípy a podmienky premiestnenia sídla spoločnosti v zmysle súčasnej právnej úpravy a právnej úpravy s navrhovanou účinnosťou od 1. 1. 2014. Štruktúrovaným usporiadaním týchto poznatkov umožňuje názornú komparáciu vybraných právnych úprav s možnosťou porovnania ich špecifických charakteristík a zvolených prístupov. Rigorózna práca tvorí ucelený rámec získaných poznatkov. Nebolo snahou práce subjektívne komentovať zvolenú tému. Z uvedeného dôvodu sú všetky závery podložené relevantnými zdrojmi z danej oblasti. Napriek tomu neabsentuje ani vyslovenie vlastného názoru na skúmanú problematiku, ktorý sa prelína s názormi autorov venujúcich sa zvolenej téme. Rigorózna práca prostredníctvom vybraných metód skúmania prináša konzistentné a systematicky usporiadané závery o skúmanej problematike a prispieva tým k rozšíreniu poznatkov v danej oblasti.

Použitá literatura

Monografie

BALLESTER, B., DEL MONTE, M. *Directive on the cross-border transfer of a company's registered Office (14th Company Law Directive)*. Brussels : European Added Value Assessment, 2012. 50 s. ISBN 978-92-823-4079-0.

BYSTRICKÝ, R. *Základy mezinárodního práva soukromého*. Praha : Orbis, 1958. 525s.

CRAIG, P. DE BÚRCA, G. *EU Law: Text, Cases, and Materials*. Fifth Edition. Oxford : Oxford University Press, 2011. 1320 s. ISBN 978-0-19-957699-9.

DĚDIČ, J., ČECH, P. *Evropské právo společností*. Praha : BOVA Polygon, 2004. 531 s. ISBN 80-7273-110-6.

DOLEŽIL, T. *Koncerny v komunitárním právu*. Praha : Auditorium, 2008. 176 s. ISBN 80-7179-245-4.

FIALA, P., PITROVÁ, M. *Evropská unie*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 803 s. ISBN 80-7325-015-2.

KARAS, V. KRÁLIK, A. *Európske právo*. 2. vydanie. Bratislava-Trnava : IURA EDITION, 2007. 506 s. ISBN 978-80-8078-148-4.

KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 5. opravené a doplněné vydání. Brno : Doplněk, 2001. 427 s. ISBN 80-7239-100-3.

KUČERA, Z. *Mezinárodní právo soukromé*. 7. vydání. Brno : Doplněk, 2009. 464 s. ISBN 978-80-7239-231-5.

KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K., ZUNT, V. *Úvod do práva mezinárodního obchodu*. Praha : Aleš Čeněk, 2003. 302 s. ISBN 80-86473-32-5.

LLOYD, P. J., VAUTIER, K. M. *Promoting Competition in Global Markets*. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 1999. 220 s. ISBN 978-1858988030.

OTTOVÁ, E. *Teória práva*. Bratislava : Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK v Bratislave, 2005. 226 s. ISBN 80-7160-200-0.

PATAKYOVÁ, M. a kol. *Obchodný zákonník. Komentár*. 2. aktualizované vydanie. Praha : C. H. Beck, 2008. 1143 s. ISBN 978-80-7400-039-3.

PAUKNEROVÁ, M. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha : Karolinum, 1998. 219 s. ISBN 80-7184-598-1.

PELIKÁNOVÁ, I., ČERNÁ, S. a kol. *Obchodní právo, II. Díl: Společnosti obchodního práva a družstva*. Praha : ASPI, 2006. 545 s. ISBN 80-7357-149-8.

PRUSÁK, J. *Teória práva*. 2. vydanie. Bratislava : Vydavateľské oddelenie Právnickej fakulty UK v Bratislave, 2001. 308 s. ISBN 80-7160-146-2.

RAMMELOO, S. *Corporations in Private International Law*. Oxford : Oxford University Press, 2001. 349 s. ISBN 978-0-19829-925-7.

SINGER, E. *Právo v zahraničném obchodu*. 2. přepracované a rozšířené vydání. Praha : Orbis, 1966. 589 s.

ŠÍBL, D. a kol. *Európska únia a budúcnosť európskeho kontinentu*. Bratislava : Vydavateľstvo Ekonóm, 2003. 253 s. ISBN 80-225-1710-0.

ŠTENGLOVÁ, I., PLIVA, S., TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 13. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2010. 1469 s. ISBN 978-80-7400-354-7.

Časť monografie

BARTOŠÍKOVÁ, M. Kapitola 1. Pojem. In Eliáš, K., Pokorná, J., Bartošíková, M. a kol. *Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé*. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005. s. 5 – 10. ISBN 80- 7179-391-4.

BEHRENS, P. Internationales Gesellschaftsrecht. In Hachenburg, M., Ulmer, P. *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung: Grosskommentar*. Erste band. 8. Auflage. Berlin : Walter de Gruyter & Co., 1992. s. 106 – 188. ISBN 978-3-89949-036-7.

ELIÁŠ, K. Kapitola 12. Evropská společnost. In Eliáš, K., Pokorná, J., Bartošíková, M. a kol. *Kurs obchodního práva. Právnícké osoby jako podnikatelé*. 5. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005. s. 371 – 375. ISBN 80- 7179-391-4.

JAKÚBEKOVÁ DULAKOVÁ, D. Subjekty práv a povinností. In Lazar, J. a kol. *Občianske právo hmotné 1*. Bratislava : IURA EDITION, 2010. s. 149 – 168. ISBN 978-80-8078-346-4.

KVOKAČKA, L. Európske právo obchodných spoločností. In Škrinár, A., Nevolná, Z. a kol. *Obchodné právo*. 2. rozšírené vydanie. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. s. 173 - 181 ISBN 978-80-7380-365-0.

KVOKAČKA, L. Typy nadnárodných právnych foriem. In Škrinár, A., Nevolná, Z. a kol. *Obchodné právo*. 2. rozšírené vydanie. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. s. 182 - 189 ISBN 978-80-7380-365-0.

LYSINA, P. Časť V. Subjekty medzinárodného práva súkromného. In Štefanková, N., Lysina, P. a kol. *Medzinárodné právo súkromné*. 1. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2011. s. 217 – 276. ISBN 978-80-7400-351-6.

PANNIER, M. Nationality of Corporation under Domestic Law: A Comparative Perspective. In Ortino, F., Liberti, L., Sheppard, A., Warner, H. (ed.) *Investment Treaty*

Law. London : British Institute of International and Comparative Law, 2007. s. 11 – 16. ISBN 978-1-905221-08-0.

SCHULZ, M. European Challenges for German Law: An Analysis of the Recent Jurisprudence of the European Court of Justice on the Freedom of Establishment and its Impact on German Corporate Law and Conflict of Laws. In Miller, M. A., Zumbansen, P. C. (ed.) *Annual of German & European Law: Vol. II/III*. New York, Oxford : Berghahn, 2006. s. 132 – 155. ISBN 978-1-84545-268-1.

ŠKRINÁR, A. Pojem podnikanie a podnikateľ. In Škrinár, A., Nevolná, Z. a kol. *Obchodné právo*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. s. 15 – 20. ISBN 978-80-7380-176-2.

TEICHMANN, CH. European Company Law – Common Principles or Competition between Legislators? In Schulze, R., Schulte-Nölke, H. (ed.) *European private Law – Current Status and Perspectives*. Munich : Sellier. European Law Publishers, 2011. s. 145 – 180. ISBN 978-3-86653-174-1.

TICHÝ, L. Kapitola I. Historie a vývoj evropské integrace. In Tichý, L. a kol. *Evropské právo*. Praha : C. H. Beck, 2011. s. 1 – 41. ISBN 978-80-7400-333-2.

Periodiká

BĚLOHLÁVEK, A. Pojem sídla z právního a daňového hlediska. *Obchodní právo*. 2000, 9 (7), s. 8 - 13. ISSN 1210-8278.

BORG BARTHET, J. European Private International Law of Companies after Cartesio. *International and Comparative Law Quarterly*. 2009, 58(4), s. 1020 - 1028. ISSN 0020-5893.

CARY, W. L. Federalism and Corporate Law: Reflection upon Delaware. *Yale Law Journal*. 1974, 83(4), s. 663 - 705. ISSN 0044-0094.

CARNEY, W. J. The Political Economy of Competition for Corporate Charters. *Journal of Legal Studies*. 1997, 26(1), s. 303 - 329. ISSN 0047-2530.

DRURY, R. R. The Regulation and Recognition of Foreign Corporations: Responses to the „Delaware Syndrome“. *Cambridge Law Journal*. 1998, 57(1), s. 165 - 194. ISSN 0008-1973.

ELIÁŠ, K. Sídlo právnických osob (Poznámky k soukromoprávní úpravě se zvláštním zretelem k obchodním společnostem – kritický rozbor). *Právník*. 1993, 132 (9), s. 756 - 776. ISSN 0231-6625.

KOUKAL, P. Přemístění sídla obchodní společnosti v rámci vnitřního trhu ES. *Právní rádce*. 2004, (12), s. 37 - 38. ISSN 1210-4817.

PAUKNEROVÁ, M. Kolizněprávní úprava obchodních společností. *Právní rozhledy*. 2005, 13(7), s. 244 - 250. ISSN 1210-6410.

PAUKNEROVÁ, M. K pojmu uznání zahraničních právnických osob. *Právník*. 1997, 136(10-11), s. 843 - 857. ISSN 0231-6625.

PAUKNEROVÁ, M. Státní příslušnost právnických osob. *Právník*. 1997, 136 (6), s. 457 - 475. ISSN 0231-6625.

PAUKNEROVÁ, M. Svoboda usazování obchodních společností a mezinárodní právo soukromé ve světle novějších rozhodnutí evropského soudního dvora. *Právník*. 2004, 143(12), s. 1161 - 1184. ISSN 0231-6625.

PAUKNEROVÁ, M. Svoboda usazování obchodních společností v Evropské unii. *Právní rozhledy: Příloha Evropské právo*. 2001, 5(9), s. 1 - 4. ISSN 1210-6410.

PAUKNEROVÁ, M. Svoboda usazování společností v Evropském společenství a české právo. *Právník*. 1994, 133(1), s. 38 - 54. ISSN 0231-6625.

PAUKNEROVÁ, M. Svoboda usazování společností v rozhodovací praxi evropského soudního dvora. *Právník*. 1994, 133(6), s. 487 - 503. ISSN 0231-6625.

PELIKÁNOVÁ, I. Subjekt v obchodním právu. *Právo a podnikání*. 1993, 2(2), s. 8 - 14. ISSN 1211-1120.

ROUSSOS, A. Realising the Free Movement of Companies. *European Business Law Review*. 2001, 12(1/2), s. 7 - 25. ISSN 0959-6941.

SALAČ, J., DOLEŽIL, T. Aktuální otázky svobody usazování (podnikání) obchodních společností. *Právní rozhledy*. 2003, 11(5), s. 224 - 229. ISSN 1210-6410.

STRÁŽNICKÁ, V. Určovanie lex personalis právnických osôb v medzinárodnom obchode. *Právní obzor*. 1970, 53(9), s. 792 - 806. ISSN 0032-6984.

TIMMERMAN, L. Sitzverlegung von Kapitalgesellschaften nach niederländischem Recht und die 14. EU-Richtlinie. *Zeitschrift für Unternehmens und Gesellschaftsrecht*. 1999, 28(1-2), s. 147 - 156. ISSN 0340-2479.

VALENTOVIČ, Z. K rozsahu pôsobnosti princípu legis patriae pri posudzovaní spôsobilosti osôb na práva a na právne úkony. *Právní obzor*. 1968, 51 (2), s. 110 - 123. ISSN 0032-6984.

Články zo zborníka

HEČKOVÁ, J., CHAPČÁKOVÁ, A. Právna úprava vnútroštátnych a cezhraničných fúzií a akvizícií. In Kotulič, R. (ed.) *Zborník vedeckých prác katedry ekonómie a ekonomiky*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, 2012, s. 113 - 121. ISBN 978-80-555-0608-1.

HEČKOVÁ, J., CHAPČÁKOVÁ, A. Vybrané právne a ekonomické aspekty problematiky fúzií v podmienkach Slovenskej republiky. In Kotulič, R. (ed.) *Zborník vedeckých prác katedry ekonómie a ekonomiky*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, 2010, s. 60 - 71. ISBN 978-80-555-0226-7.

Elektronické dokumenty

BAELZ, K., BALDWIN, T. The End of the Real Seat Theory (Sitztheorie): the European Court of Justice Decision in Ueberseering of 5 November 2002 and its Impact on German and European Company Law. German Law Journal [online]. 2002 [cit. 27.02.2013].

Dostupné z: <http://www.germanlawjournal.com/index.php?pageID=11&artID=214>

Dotazník [online]. [cit. 17.06.2013].

Dostupné z:

http://ec.europa.eu/internal_market/company/modern/index_en.htm#consultation2012

European Commission. Consultation on the cross-border transfers of registered offices of companies [online]. [cit. 17.06.2013].

Dostupné z:

http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2013/seat-transfer/index_en.htm

EZUI. European Company (SE) Database - ECDB [online]. [cit. 17.06.2013].

Dostupné z: http://ecdb.worker-participation.eu/about_etui.php

GERNER-BEUERLE, C., SCHILLIG, M. The Mysteries of Freedom of Establishment after Cartesio. International & Comparative Law Quarterly [online]. 2010, 59(2), [cit. 04.03.2013].

Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1340964

JÚDOVÁ, E. Vplyv primárneho práva ES na právnu úpravu cezhraničných vzťahov [online]. In Zborník z konferencie INTERPOLIS '08. Banská Bystrica, 2008, [cit. 16.06.2013].

Dostupné z: http://www.saep.sk/?q=system/files/INTERPOLIS_08%20prispevok_0.doc

MUCCIARELLI, F. M. Seat's Trasfer and State of Origin-Imposed Limits to Companies' Mobility [online]. [cit. 16.06.2013].

Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=982238

PELLÉ, P. Companies Crossing Borders Within Europe. Utrecht law Review [online]. 2008, 4(1), [cit. 19.06.2013].

Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1111523

RINGE, W-G. The European Company Statute in the Context of Freedom of Establishment. Journal of Corporate Law Studies [online]. 2007, 7(2), [cit. 22.07.2013].

Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=998315

SIEMS, M. M. The European Directive on Cross-Border Mergers. Columbia Journal of European Law [online]. 2005, 11, [cit. 15.06.2013].

Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=853804

SIEMS, M. M. Sevic: Beyond Cross-Border-Mergers. European Business Organization Law Review [online]. 2007, 8, [cit. 12.06.2013].

Dostupné z: <http://ssrn.com/abstract=1012613>

WYCKAERT, M. JENNÉ, F. Corporate Mobility. [online]. 2010, [cit. 16.06.2013].

Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1633448

WYMEERSCH, E. The Trasfer of the Company's Seat in European Company Law. ECGI - Law Working Paper [online]. 2003, 8, [cit. 03.03.2013].

Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=384802

Legislatívne akty

Dôvodová správa k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení zákona č. 530/2003 Z. z. o obchodnom registri a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Dôvodová správa k návrhu zákona, ktorým sa mení zákon č. 125/2008 Sb., o premenách obchodných spoločností a družstev, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Nariadenie Rady č. 1435/2003 o stanovách Európskeho družstva.

Nariadenie Rady č. 2157/2001 o stanovách európskej spoločnosti.

Nariadenie Rady č. 2137/85 o Európskom zoskupení hospodárskych záujmov.

Návrh nariadenia Rady o štatúte európskej súkromnej spoločnosti.

Návrh smernice o cezhraničnom premiestnení sídiel spoločností.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/56/ES o cezhraničných zlúčeníach alebo splynutiach kapitálových spoločností.

Zákon, kterým se mění zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém.

Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech.

Zákon č. 125/2008 Sb. o přeměnách obchodních společností a družstev ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 657/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení zákona č. 530/2003 Z. z. o obchodnom registri v znení neskorších predpisov.

Zmluva o fungovaní Európskej únie.

Judikatúra

Rozsudok vo veci C-210/06 Cartesio Oktató és Szolgáltató bt., [2008] ECR 5483.

Rozsudkom vo veci C-212/97 Centros Ltd v Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, [1999] ECR I-1459.

Rozsudok vo veci C-167/01 Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam v Inspire Art Ltd., [2003] ECR I-10155.

Rozsudok vo veci C-411/03 SEVIC Systems AG, [2005] ECR I-10805.

Rozsudok SDEÚ vo veci C-81/87 The Queen v H. M. Treasury and Commissioners of Inland Revenue, ex. parte Daily Mail and General Trust plc, [1988] ECR 5483.

Rozsudok vo veci C-208/00 Überseering BV v Nordic Construction Company Baumanagement GmbH, [2002] ECR I-9919.

Rozsudok vo veci C-378/10 VALE Építési kft., [2012] ECR I-0000.

Stanovisko generálneho advokáta vo veci C-210/06 Cartesio Oktató és Szolgáltató bt., [2008] ECR 5483.

Stanovisko generálneho advokáta vo veci C-378/10 VALE Építési kft., [2012] ECR I-0000.

CROSS-BORDER TRANSFER OF THE COMPANY'S SEAT WITHIN THE EUROPEAN UNION

Resumé

The possibilities of cross-border transfer of company's seat within the European Union represent contemporary issues in the European company law. Currently, there is a large development in this field. The development is mainly based on judgements of the Court of Justice of the European Union. Over the last decades, cross-border transfer of company's seat has been the subject of controversy. The main reason is the lack of political interest in this issue. On the other hand, some of arguments relate to the difference between the approaches of the member states and the controversy between two main conflicts of laws theories: the incorporation theory and the real seat theory.

The key issue of this topic is the "freedom of establishment". The Treaty on the Functioning of the European Union grants this right for both natural persons and legal persons. During the last fifty years, companies have been prevented from enjoying the same level of freedom of establishment in compare with natural persons. The reason is the specific nature of legal persons. The Court of Justice of the European Union ruled that companies exist only by virtue of the national law. This simple fact influences the whole concept of corporate mobility.

The purpose of this thesis is to analyse the possibilities of cross-border transfer of company's seat within the European Union in the context of private international law. The thesis is composed of five chapters, each of them dealing with different aspects of corporate mobility.

The first part of this thesis explains the theoretical background of the topic and defines the basic terminology. This part continues with the specification of aspects and conditions as regards the recognition of foreign companies as legal subjects. The second part describes the conflict of laws theories, their specific features and legal principles. Next part addresses the issue of company's seat and its transfer within the European Union. This chapter is subdivided into four parts. Part one describes the principles and possibilities of transfer of company's seat in general. Part two deals with the transfer of

the seat of the company in the view of the primary law of the European Union. Part three focuses on the transfer of company's seat in the context of the secondary law of the European Union. Final part of this chapter looks at decisions issued by the Court of Justice of the European Union related to the framework of European company law. Chapter four focuses on European legal forms of companies. This part of thesis explains the main features of each form and highlights the possibilities and conditions of cross-border transfer of the seat. Last part explores the concept of inbound and outbound cross-border transfer of company's seat in the view of Czech and Slovak law. Conclusion of this thesis summarizes the current environment of corporate mobility within the framework of European and national legal rules.

Kľúčové slová

spoločnosť, premiestnenie sídla, sloboda usadzovania

Keywords

company, transfer of the seat, freedom of establishment